

Utrecht-West

Definitief Ontwerp Wilnisse Bovenlanden

Deze rapportage is opgesteld door:
Projectgroep Wilnisse Bovenlanden

Contactpersoon:
Linda Groot
bovenlanden@utrecht-west.com
030-2582932

Datum : 25 februari 2014

Versie : Definitief (vastgesteld in de Stuurgroep Bovenlanden op 29 januari 2014, vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 25 februari 2014)

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Ligging van het gebied.....	5
1.2	Het proces	5
1.3	Status van het definitief ontwerp	7
1.4	Relatie met omringende projecten.....	8
1.5	Leeswijzer.....	9
2	Opgave en doelen.....	11
2.1	Natuur	11
2.1.1	Uitgangspunten en randvoorwaarden.....	13
2.2	Water en bodem.....	14
2.2.1	Uitgangspunten en randvoorwaarden.....	16
2.3	Landschap en cultuurhistorie	16
2.3.1	Uitgangspunten en randvoorwaarden.....	17
2.4	Landbouw en natuurondernemerschap	18
2.4.1	Uitgangspunten en randvoorwaarden.....	18
2.5	Recreatie.....	19
2.5.1	Uitgangspunten en randvoorwaarden.....	19
2.6	Leefbaarheid (draagvlak).....	20
2.6.1	Uitgangspunten en randvoorwaarden.....	20
2.7	Beheer	20
2.7.1	Uitgangspunten en randvoorwaarden.....	20
3	Visie op de inrichting.....	21
3.1	Algemeen	21
3.2	Oostelijk deel.....	22
3.3	Middengebied.....	23
3.4	Westelijk deel.....	23
4	Toelichting per doel.....	24
4.1	Natuur	24
4.1.1	Zoete plas (gebufferde sloot) (N04.02).....	24
4.1.2	Vochtig weidevogelgrasland (N13.01) en kruiden- en faunarijk grasland (N12.02)	27
4.1.3	Natte schraallanden (N10.01).....	28
4.1.4	Natuurvriendelijke oevers	30
4.2	Water en bodem.....	33
4.2.1	Natuurlijk Peilbeheer	34
4.2.2	Waterkwaliteit.....	36
4.2.3	Bodemdaling	36
4.3	Cultuurhistorie en landschap	37
4.3.1	Kleiputten.....	37
4.4	Natuurondernemerschap	37
4.5	Recreatie.....	38
4.5.1	Wandelpaden.....	38
4.5.2	Hunnie Adventures	38

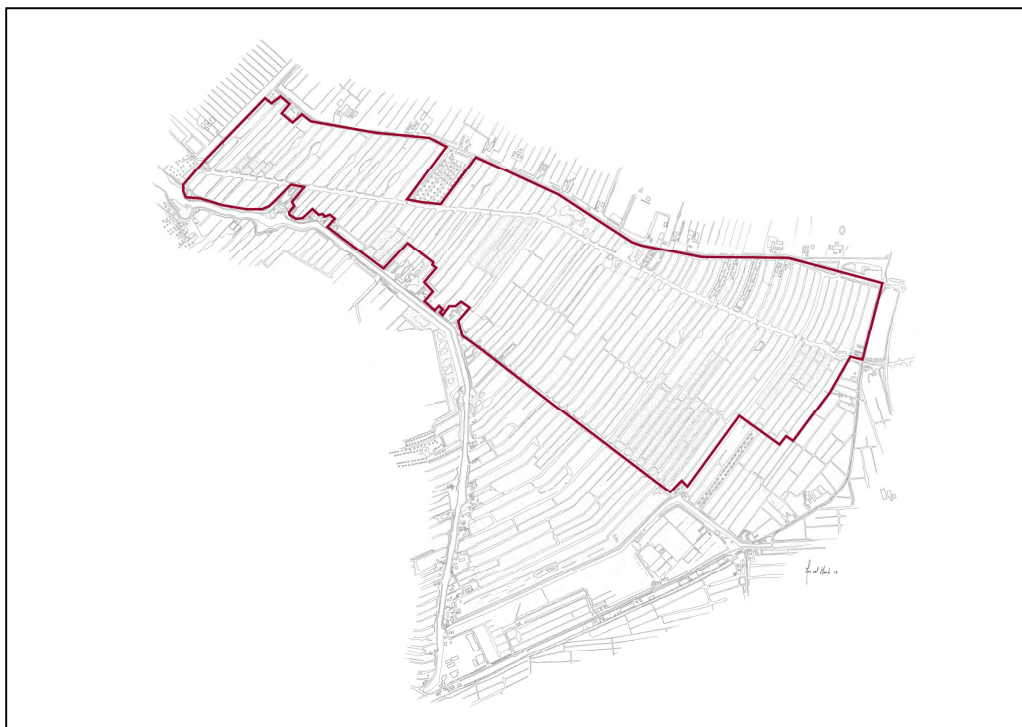
4.5.3	Bevaarbaarheid Veldwetering	39
4.5.4	Hengelsport.....	39
4.6	Leefbaarheid.....	39
4.6.1	Openheid.....	39
4.6.2	Privacy.....	40
4.6.3	Muggen en knutten	40
5	Uitvoeringsaspecten en kosten	42
5.1	Uitvoeren en kosten	42
5.2	Grondstromen	42
5.3	Kostenraming	43
5.4	Planning	44
5.5	Vergunningen	44
6	Beheer en Monitoring.....	46
6.1	Beheerpaden en vaste dammen.....	46
6.2	Weidevogelgrasland.....	46
6.3	Kruiden- en faunarijk grasland	47
6.4	Nat schraalgrasland	48
6.5	Slootkanten en (flauwe) oevers.....	48
6.6	Sloten	49
6.7	Peilbeheer.....	49
6.8	Monitoring.....	49
6.9	Financiering.....	50
6.10	Aanvullende beheerafspraken	50
	Bijlage I Plankaart en technische kaart Fase 1	51
	Bijlage II Plankaart Eindbeeld.....	53
	Bijlage III Gebiedsbeschrijving	54
	Bijlage IV Nadere uitwerking wandelpaden	60
	Bijlage V Kaart indicatieve verdeling kruiden- en faunarijk grasland en vochtig weidevogelgrasland	63
	Bijlage VI Natuurinrichting Wilnisse Bovenlanden: startbeheer en ontwikkelingsbeheer.....	65
	Bijlage VII Uitwerkingen Voorlopig Ontwerp in Definitief Ontwerp.....	69
	Bijlage VIII Verklaring natuurondernemerschap.....	71
	Bijlage IX Convenant beheer natuur	75
	Bijlage X Literatuur	78

1 Inleiding

1.1 Ligging van het gebied

Het projectgebied Wilnise Bovenlanden ligt langs het oude veenriviertje de Kromme Mijdrecht, op de grens van de provincies Utrecht en Zuid-Holland. Het gebied ligt tussen het natuurgebied Nieuwkoopse Plassen en de grote natuurgebieden ten noorden en oosten hiervan: de Vinkeveense Plassen, Botshol en de verderop gelegen Vechtplassen. De begrenzing van De Bovenlanden is in 2001 vastgelegd in de natuurgebiedsplannen van de provincies Zuid-Holland en Utrecht (later overgenomen in de natuurbeheerplannen) waarmee tegelijkertijd de natuurdoelen voor het projectgebied werden bepaald. In totaal is daarmee binnen beide provincies circa 470 hectare natuurontwikkelingsgebied begrensd. De inrichting van het Zuid-Hollandse en het Utrechtse gebied bestaat uit twee verschillende projecten. Ieder project heeft daarbij zijn eigen organisatie- en financieringsstructuur. Uiteraard vindt er inhoudelijk een goede afstemming plaats tussen beide provincies. In het Utrechtse deel van de Wilnise Bovenlanden is nu 220 hectare in bezit van Staatsbosbeheer. De overige gronden zijn in eigendom van particulieren, voornamelijk melkveehouders.

Figuur 1: Projectbegrenzing Wilnise Bovenlanden

1.2 Het proces

De planvorming voor het gebied de Wilnise Bovenlanden kent een relatief lange voorgeschiedenis. Vanaf 2002 wordt er al gewerkt aan inrichtingsplannen voor het gebied de Wilnise Bovenlanden. Omdat destijds onduidelijk was hoe moest worden omgegaan met het toemaakdek en er ter bescherming van de huizen langs de Amstelkade eerst een hoogwatervoorziening moest worden gemaakt werd het proces stilgelegd. In 2008 heeft er een doorstart plaatsgevonden, waarna in april 2009 een eerste plan is uitgewerkt en gepresenteerd is aan de Gebiedscommissie De Venen en de streek. Vanwege de grote weerstand op dit plan is in de provincie Utrecht besloten een traject in te zetten om met be-

langhebbenden tot een gedragen plan te komen. Dit traject heeft in de loop van 2010 geleid tot de afspraak voor het uitvoeren van een m.e.r. (milieueffectrapportage) en de instelling van een Stuurgroep en een Adviesgroep¹. In samenspraak met Gebiedscommissie de Venen en gemeente De Ronde Venen is besloten om, gekoppeld aan de totstandkoming van een besluit over de toekomstige inrichting van de Wilnis Bovenlanden, de uitgebreide m.e.r.-procedure te doorlopen. De m.e.r. is erop gericht om op een zorgvuldige en onderbouwde wijze, met inbreng van betrokkenen, tot besluitvorming te komen.

De provincie Zuid-Holland heeft de inrichting van het Zuid-Hollandse deel van De Wilnis Bovenlanden opgenomen en verwerkt in een apart inrichtingsplan voor het Zuid-Hollandse deel. Dit plan is begin 2010 vastgesteld en in 2011/2012 uitgevoerd.

Bovenlanden Utrecht

De provincie Utrecht heeft de Gebiedscommissie de Venen gevraagd om in samenwerking met de provincie tot een door de streek gedragen voorkeursvariant voor de inrichting van het gebied te komen. De Gebiedscommissie heeft dit gemandateerd aan de Stuurgroep Wilnis Bovenlanden.

In oktober 2010 is duidelijk geworden dat er met het nieuwe Regeerakkoord veel minder middelen beschikbaar komen voor realisatie van de EHS. Dat heeft er mede toe geleid dat provincie en Stuurgroep ten aanzien van het aspect natuur in oktober 2010 de kaders voor het inrichtingsplan hebben geactualiseerd. Dit heeft geleid tot het bijstellen van de natuurambitie, in zoverre dat provincie en Stuurgroep wat flexibeler omgaan met de in het Natuurbeheerplan 2011 vastgelegde natuurdoelen en daaraan gekoppelde hectares (gebaseerd op Natuurgebiedsplan De Venen uit 2001). Het gaat om een EHS die goed functioneert en waarin verbindingen een plaats hebben. Dit betekent dat de natuurontwikkeling in De Bovenlanden zich primair richt op het herstel van de *oorspronkelijke natuurwaarden van rond 1880*², waarbij tevens de *ecologische verbinding* tussen de Nieuwkoopse Plassen en de Vinkeveens Plassen wordt gerealiseerd. Concreet gaat het bij de natuurontwikkeling in dit inrichtingsplan om vochtig weidevogelgrasland, kruiden- en faunarijck grasland, nat schraalland en natuurvriendelijke oevers.

De Adviesgroep heeft een eigen inrichtingsvariant voor het gebied opgesteld. Tegelijkertijd heeft de Projectgroep (ambtelijke vertegenwoordigers van Staatsbosbeheer, Programmbureau de Venen, Waternet, provincie Utrecht, gemeente De Ronde Venen, Dienst Landelijk Gebied) de Optimale natuurvariant (bijgestelde plan april 2009) en een nieuwe versoberde inrichtingsvariant opgesteld. Op 15 december 2010 is in Vinkeveen een werkconferentie gehouden, waar Stuurgroep, Adviesgroep en Projectgroep op een constructieve wijze hebben samengewerkt. Tijdens de werkconferentie is op basis van de inrichtingsvarianten van de Adviesgroep en de Projectgroep een nieuwe concept voorkeursvariant voor de herinrichting van het gebied vastgesteld. De concept voorkeursvariant variant is op 13 januari

¹ In de Stuurgroep participeren de gemeente De Ronde Venen, Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, LTO Noord, Staatsbosbeheer, Natuur en Milieufederatie Utrecht en de ANV de Utrechtse Venen. De provincie Utrecht is adviserend lid. De Stuurgroep liet zich adviseren door een Adviesgroep van betrokken bewoners en organisaties uit het gebied. De Adviesgroep bestond uit lokale vertegenwoordigers van vijf gebiedspartijen: Stichting WEI in De Bovenlanden, Stichting De Bovenlanden, ANV de Utrechtse Venen, LTO Noord en IVN De Ronde Venen en Uithoorn.

² Voor een toelichting en onderbouwing op deze referentieperiode wordt verwezen naar het "Deskundigenadvies haalbare schraallandontwikkeling in de Wilnis Bovenlanden", Van Leerdam 2011.

2011 tijdens een publieksbijeenkomst besproken. De belangrijke punten uit deze bijeenkomst zijn besproken in de Stuurgroep. De resultaten van deze bespreking zijn verwerkt in de concept-voorkeursvariant, die de Stuurgroep, nadat zij deze heeft vastgesteld, op 27 januari 2011 aan Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie Utrecht heeft aangeboden. Op 8 maart 2011 is de concept-voorkeursvariant vastgesteld door Gedeputeerde Staten en is er sprake van een ontwerp-voorkeursvariant. Vervolgens zijn de inrichtingsvarianten getoetst middels een m.e.r. De varianten zijn hierbij getoetst ten opzichte van de huidige situatie. Daarbij is de ontwerp voorkeursvariant vanwege het draagvlak als voorgenomen activiteit beschouwd. Het MER (Milieueffectrapport) is voorgelegd aan de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.). De Commissie m.e.r. heeft in haar Toetsingsadvies d.d. 23 juni 2011 enkele aanvullende vragen gesteld over de planontwikkeling voor de Wilnis Bovenlanden. Dit heeft onder meer geleid tot een aanvullende bijlage in het MER. Op 23 augustus 2011 is het Voorlopig Ontwerp (VO) voor de Wilnis Bovenlanden vastgesteld door Gedeputeerde Staten, daarmee het MER in aanmerking nemend.

Medio 2011 is de adviesgroep opgeheven en is een klankbordgroep met vertegenwoordigers uit het gebied opgericht. De klankbordgroep bracht advies uit aan de stuurgroep.

De resterende aandachtspunten van de Commissie m.e.r. zijn samen met enkele aanvullende vragen van de Stuurgroep meegenomen in de nadere uitwerking van het Voorlopig Ontwerp (VO) en in dit voorliggende Definitief Ontwerp (DO). Een klankbordgroep met negen vertegenwoordigers uit het gebied heeft meegedacht over deze uitwerking. De volgende aandachtspunten zijn in de nadere uitwerking naar het DO betrokken:

- De Commissie m.e.r. heeft in haar advies aangegeven dat zij twijfels heeft bij de mogelijkheden tot het realiseren van natte schraallanden in de Wilnis Bovenlanden. In verband hier mee is een nadere (risico)analyse uitgevoerd met als centrale vragen “Wat is het risico dat de voorgenomen ontwikkeling van nat schraalland faalt?” en “Wat kan er aan gedaan worden om dit mogelijke falen te minimaliseren?”.
- Nader onderzoek naar de effecten van het instellen van een natuurlijk peilbeheer in de periode na 2013.
- Nadere uitwerking en verdieping van het proces om te komen tot natuurondernemerschap in de Wilnis Bovenlanden.
- De nadere invulling van de wandelpadenstructuur en de voortzetting van het kunsttraject Hunnie Adventures.

1.3 Status van het definitief ontwerp

Het voorliggende plan heeft de status van een definitief ontwerp (DO). Het DO vormt de basis voor de bestemmingsplanwijziging, de vergunningaanvragen en het op te stellen bestek.

Het DO is tot stand gekomen in een intensief planproces waarbij er op regelmatige tijden terugkoppeling heeft plaatsgevonden met diverse bestuurslagen, ambtelijke vertegenwoordigers, de klankbordgroep en belanghebbenden en belangstellenden uit de streek. Het DO is vastgesteld in de Stuurgroep De Bovenlanden op 29 januari 2014, waarna het aan Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht is aangeboden. Gedeputeerde Staten heeft het DO vastgesteld op 25 februari 2014. Het DO heeft geen wettelijk status. Het wordt gebruikt voor het voorbereiden van de uitvoering.

Over de financiering van de in dit DO genoemde maatregelen en het eigendom, beheer en onderhoud zijn afspraken gemaakt tussen de provincie Utrecht, Waternet en Staatsbosbeheer.

1.4 Relatie met omliggende projecten

Het project Wilnisse Bovenlanden staat niet op zichzelf. Het DO kan dan ook niet gezien worden buiten de context van de ontwikkelingen in de omgeving. De volgende ontwikkelingen zijn betrokken in de planvorming.

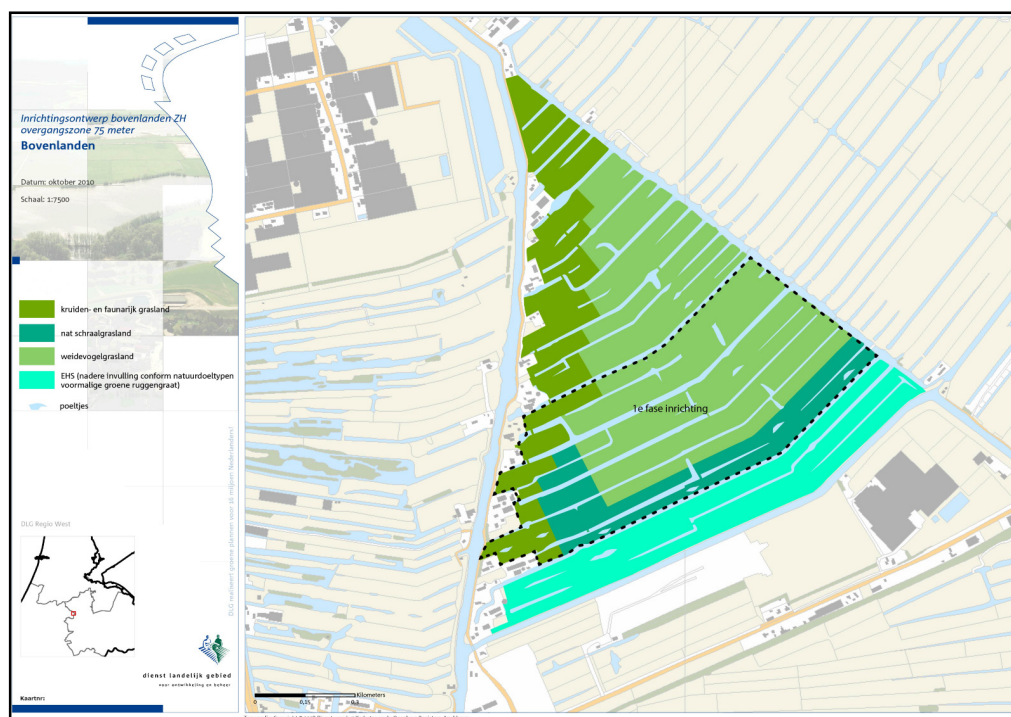
Wilnisse Bovenlanden – Zuid-Holland

In 2009 is voor het Zuid-Hollandse deel van De Wilnisse Bovenlanden een inrichtings- en beheersplan uitgewerkt voor de percelen die al in bezit zijn van Natuurmonumenten. Dit betreft een oppervlakte van circa 50 hectare (van de ruim 100 ha in totaal). In maart 2010 hebben Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland het inrichtings- en beheersplan voor deze 1^e fase van de inrichting vastgesteld en het inrichtingsbudget hiervoor beschikbaar gesteld. In het najaar van 2010 en het voorjaar van 2011 zijn de eerste werkzaamheden uitgevoerd: ter voorbereiding op de natuurinrichting zijn de watergangen gebaggerd. In het najaar van 2011 en 2012 zijn de feitelijke inrichtingswerkzaamheden uitgevoerd en afgerond.

De 1^e fase inrichting van het Zuid-Hollandse deel van De Wilnisse Bovenlanden (50 hectare) ziet er als volgt uit (zie tevens ingevoegde plankaart):

Het grootste deel van het gebied krijgt een weidevogelfunctie (weidevogelgrasland). Langs de kavelsloten van deze percelen worden natuurvriendelijke oevers ingericht.

Figuur 2: Plankaart Zuid-Hollandse Bovenlanden

- Langs de zuidoostkant van het gebied zijn natte schraallanden ingericht. De bovengrond van deze percelen zijn 40 centimeter afgeplagd. De natte schraallanden liggen

tegen het weidevogelgebied van het Zuid-Hollandse gebied aan. Dit natuurdoeltype kent niet of nauwelijks opgaande begroeiing waardoor verstoring van weidevogels beperkt blijft. Daarnaast bieden natte schraallanden habitat aan een breder scala aan weidevogels dan nu het geval is in de Bovenlanden. Het is van belang dat deze graslanden voldoende nat zijn om als habitat en migratiestrook voor natte soorten te kunnen dienen.

- Een flexibel (natuurlijk) peilbeheer en een goede waterkwaliteit zijn van belang om de juiste habitatkwaliteit te kunnen realiseren. Hiertoe is het gebied voorlopig ingericht als een apart peilvak met een zomerpeil van -2,30 mNAP en een winterpeil van -2,10 mNAP. Het peilvak heeft tevens een eigen in- en uitlaatvoorziening.
- Tussen de bebouwing langs de Amstelkade en het natte schraalland is een overgangszone gerealiseerd van kruiden- en faunarijk grasland.
- Op enkele percelen in het Zuid-Hollandse deel van de Wilnise Bovenlanden wordt natuurondernemerschap gerealiseerd.

Groot Wilnis-Vinkeveen

Op 20 april 2010 is door Gebiedscommissie de Venen, LTO Noord, ANV de Utrechtse Venen, gemeente Breukelen, gemeente de Ronde Venen, Natuur en Milieufederatie Utrecht, Recreatieschap Vinkeveense plassen, Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Staatsbosbeheer Regio West en de Provincie Utrecht het Gebiedsconvenant Groot Wilnis-Vinkeveen 2010-2020 ondertekend. Het convenant is een uitwerking van het Herijkt Plan de Venen uit 2007. Het convenant geeft invulling aan vijf hoofdoelen: schoon water, verminderde bodemdaling veelzijdige natuur, vitale landbouw en weidse recreatie.

Uitgangspunt voor de natuuropgave zijn een toonaangevend weidevogelgebied en goed functionerende ecosystemen. Het gebied heeft een verbindende functie naar enerzijds de Bovenlanden en anderzijds Marickeland, Groot Mijdrecht Noord en Botshol; verder heeft het ook een verbindende functie naar de kleinere natuurgebieden verder naar het oosten. De natuurdoelen zijn optimaal ingepast in het bestaande landschap. De draslanddoelstelling is goed combineerbaar met de weidevogeldoelstelling.

Ecologische verbinding Wilnise Bovenlanden – Groot Wilnis-Vinkeveen

Op 23 augustus 2011 hebben Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie Utrecht het Voorlopig Ontwerp (VO) voor De Wilnise Bovenlanden vastgesteld. Daarin wordt onder meer aangegeven dat de natte ecologische verbinding tussen de Wilnise Bovenlanden en Groot Wilnis-Vinkeveen in principe langs 'de zuidzijde van de Veldwetering' wordt gerealiseerd en dat wordt onderzocht hoe deze verbinding via de zuidzijde vorm kan krijgen. Op basis van dit voornemen hebben de stuurgroepen Wilnise Bovenlanden en Groot Wilnis-Vinkeveen besloten om meerdere varianten met betrekking tot de verbinding uit te werken en met elkaar te vergelijken. Dit heeft geleid tot een notitie die op 18 januari 2012, waarover in een gezamenlijke vergadering van beide stuurgroepen, de voorkeur is uitgesproken voor de zogenaamde Zuid- De Kievit+ variant omdat deze variant in meerdere opzichten kwalitatief het beste is.

1.5 Leeswijzer

Na dit algemene inleidende hoofdstuk worden in hoofdstuk 2 de projectopgaven en projectdoelen die ten grondslag liggen aan het plan geformuleerd. Hoofdstuk 3 gaat in op het planconcept: de visie op de inrichting. In hoofdstuk 4 vindt een verdere uitwerking plaats

van de doelen t.a.v. de aspecten natuur, water en bodem, landschap en cultuurhistorie, recreatie en kunst. Ook vindt u in dit hoofdstuk per doel de concrete inrichtingsmaatregelen terug. Hoofdstuk 5 gaat in op de uitvoering, de kosten en de financiering. Tot slot worden in hoofdstuk 6 afspraken vastgelegd omtrent beheer, monitoring en evaluatie.

2 Opgave en doelen

In dit hoofdstuk zijn de algemene beleidslijnen en –regels kort samengevat en vertaald naar concrete uitgangspunten en randvoorwaarden die gehanteerd zijn in de planvorming. Ook de nadere afspraken die gemaakt zijn in het kader van het VO zijn verwerkt in de projectopgave en –doelen.

2.1 Natuur

De doelstellingen voor natuur binnen de Wilnise Bovenlanden vloeien voort uit een reeks van beleid- en besluitvormingsprocessen over natuurbeleid in Nederland, te beginnen met de keuze voor de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) uit het Natuurbeleidsplan (1991). De nota 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur' uit 2000 beschreef welke natuur het kabinet nastreefde (natuurdoelen) en welke maatschappelijke betekenis die natuur heeft voor de natuur zelf en voor de mensen. Met de vaststelling van het convenant behorende bij het Plan van Aanpak De Venen (1998) is de grondslag gelegd voor groot-schalige versterking en verbinding van natuurgebieden binnen de Ronde Venen en omstreken. De precieze begrenzing en de natuurdoelstellingen voor de Wilnise Bovenlanden zijn vervolgens vastgelegd in het provinciale Natuurgebiedsplan (2001)/Natuurbeheerplan (2009/2011/2013).

Natura 2000

De Nieuwkoopse Plassen & De Haeck zijn Vogel- en Habitatrichtlijngebied en als zodanig aangewezen binnen het netwerk van Europese Natura2000 gebieden. De Wilnise Bovenlanden vallen weliswaar buiten de begrenzing, maar hebben wel betekenis voor het Natura2000 gebied, voornamelijk als foerageergebied voor Purperreigers uit de Nieuwkoopse Plassen. De Nieuwkoopse Plassen vormen namelijk één van de belangrijkste broedgebieden in Nederland voor de Purperreiger. Jaarlijks broeden er ongeveer 130 paartjes. De betekenis van de Wilnise Bovenlanden als foerageergebied voor Purperreigers mag door de voorgenomen natuurontwikkeling niet afnemen.

Ecologische verbinding

In de kabinetsnota 'Natuur voor mensen, mensen voor Natuur (2000)' werd ook het beleid voor realisatie van de Robuuste Verbindingen door het Ministerie van LNV uiteengezet. Robuuste Verbindingen zijn grootschalige verbindingen tussen grote natuurgebieden zodat een landelijk netwerk van natuurgebieden ontstaat. In het 'Afsprakendocument. Robuuste Verbindingen 2004–2018' (Ministerie LNV en provincies, 2003) werd afgesproken dat het de doelstelling was om in het Groene Hart zowel de laagveenmoerassen als de natte graslandsystemen met het hoogste ambitieniveau (B3) onderling te verbinden in de zogenaamde Groene Ruggengraat. De provincie Utrecht werkte in februari 2009 de ecologische opgave voor het deel van de Groene Ruggengraat tussen de Venen en de Vechtstreek uit en stelde die vast. In die uitwerking werd ook nog zoveel mogelijk het hoogste ambitieniveau (B3) aangehouden. Deze opgave werd meegegeven aan de gebiedsprocessen in die gebieden om tot realisatie van de Groene Ruggengraat en andere opgaven te komen. De provincies Noord-Holland en Zuid-Holland deden indertijd hetzelfde voor de deeltrajecten in deze provincies.

In het regeerakkoord van het kabinet Rutte 1 heeft de regering aangegeven minder waarde

te hechten aan robuuste verbindingen. Vervolgens is het natuurbeleid grotendeels gedecentraliseerd naar de provincies. Iedere provincie bepaalt nu zelf (in nog sterkere mate dan voorheen) hoe invulling wordt gegeven aan het realiseren van de EHS inclusief ecologische verbindingzones. De verschillen in ambitieniveaus en uitwerking daarvan worden hierdoor groter.

Bijgestelde ambitie

De provincie Utrecht is in het Akkoord van Utrecht (juni 2011) tot een herijking van de EHS gekomen. De provincie houdt daarmee vast aan de realisatie van de natuurgebieden en een functionerende verbinding tussen de Nieuwkoopse Plassen en de Vinkeveense Plassen-Botshol. Het ambitieniveau moet volgens de provincie realistisch zijn en op draagvlak kunnen rekenen in de streek.

Als uitwerking van de bijgestelde ambitie is, op basis van de voorgenomen inrichtingsmaatregelen in het VO voor de Wilnise Bovenlanden (2011) en het gebiedsconvenant Groot Wilnis-Vinkeveen (2010) een lijst van doelsoorten voor de ecologische verbinding tussen de Nieuwkoopse Plassen en de Vinkeveense Plassen-Botshol samengesteld. Hierbij is tevens gekeken naar soorten die hier al voorkomen. Dit leidt tot de volgende lijst van doelsoorten.

SOORT
Kleine zoogdieren
Otter
Noordse Woelmuis
Waterspitsmuis
Dwergmuis
Amfibieën en reptielen
Ringslang
Kleine watersalamander
Rugstreepad
Heikikker
Poelkikker
Vlinders en libellen
Geelsprietdikkopje
Zilveren maan
Groene glazenmaker

Afgezien van deze doelsoorten profiteren ook veel andere, minder kritische diersoorten van de verbinding.

Weidevogelvisie Provincie Utrecht

In januari 2012 is door Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht de weidevogelvisie vastgesteld. Doel van de weidevogelvisie is het duurzaam behoud van de prioritaire weidevogels, zoals Watersnip, Kempfaan, Grutto, Tureluur, Scholekster, Slobeend en Wintertaling in de provincie Utrecht. Om hier invulling aan te geven zijn weidevogelkerngebieden aangewezen waarin op dit moment 75% van de Utrechtse weidevogels broeden. De provincie wil op termijn het weidevogelbeheer binnen deze kerngebieden concentreren.

Figuur 3: Grutto

De Wilnise Bovenlanden maakt onderdeel uit van één van deze kerngebieden. Dit betekent dat alleen percelen binnen de weidevogelkerngebieden in het Natuurbeheerplan van 2015 zullen worden opengesteld voor collectief weidevogelbeheer binnen het Subsidie Natuur en Landschap (SNL) (zowel natuur als agrarisch).

Aangezien in de kerngebieden het duurzaam behoud moet worden gerealiseerd, moeten deze gebieden van voldoende kwaliteit zijn om de weidevogels te laten broeden en voldoende opgroei- en uitvlieg mogelijkheden voor de jongen herbergen, ook op langere termijn. Kerngebieden voor weidevogels worden ondersteund met aanvullend beleid op het gebied van landschap, landbouw, ruimtelijke ordening en voor predatoren.

In een weidevogelkerngebied zijn reservaten, met optimaal weidevogelbeheer, geflankeerd door agrarisch gebied, met een belangrijk accent op agrarisch weidevogelbeheer. In zo'n reservaat liggen half natuurlijke graslanden die zeer kruidenrijk zijn (zeggenvegetaties, natte schraallanden), met een grote oppervlakte aan plas-dras dat tot laat in het seizoen (mei) is geïnundeerd. Hier wordt onder andere leefgebied voor de genoemde prioritaire weidevogels gerealiseerd. Over het algemeen zal het grootste deel van een weidevogelkerngebied uit agrarisch gebied bestaan. Het agrarisch gebied krijgt een belangrijke functie voor soorten als Grutto, Tureluur en Slobeend. Het weidevogelbeheer in het agrarisch gebied is geregeld in een collectief beheerplan, grenst bij voorkeur aan de reservaatgebieden en heeft een mozaïekbeheer met een hoge kwaliteit (de inzet van zoveel mogelijk verschillende agrarische SNL-pakketten is uitgangspunt).

2.1.1 Uitgangspunten en randvoorwaarden

Op basis van de genoemde projectopgaven en -doelen zijn voor natuur de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden geformuleerd en meegenomen in de planvorming:

- De natuurinrichting moet goed aansluiten bij de huidige kwaliteiten van het gebied: weidevogels en kleinschalige (landschaps)elementen. Het gebied herbergt in de toekomst belangrijke botanische waarden, waaronder nat schraalland, vochtig weidevogelgrasland, kruiden- en faunarijk grasland en natuurvriendelijke oevers.
- De bestaande waarde van het gebied voor de weidevogels blijft na de inrichting behouden en wordt waar mogelijk ook versterkt. De Wilnis Bovenlanden maken deel uit van een kerngebied voor weidevogels.
- Het gebied heeft een belangrijke functie als onderdeel in de ecologische verbinding tussen de Nieuwkoopse Plassen en de Vinkeveense Plassen. Goed functionerende aansluitingen (eco-passages) van de Wilnis Bovenlanden op deze gebieden maken hier deel van uit en zijn deels via andere planprocessen geborgd. De aard en invulling van de verbinding volgt de ambities en het realisatietempo van projecten/ontwikkelingen in de omgeving.
- Het belang van de Wilnis Bovenlanden als foerageergebied voor de Purperreiger vanuit de Nieuwkoopse Plassen mag niet afnemen. Eerder dient dit nog versterkt te worden.
- Het beleid voor een natuurlijk waterbeheer, waar onder meer de waterbeheerder (AGV/Waternet) en de provincie vorm aan geven op basis van de Kaderrichtlijn Water (KRW), is sturend voor de inrichting. Richtlijnen voor het faciliteren van migratiemogelijkheden voor waterfauna, met name voor vissen, worden meegenomen in de planvorming.
- Natte schraallanden bezitten een hoge biodiversiteit. Ze vormen het leefgebied van verschillende soorten die binnen de provincie, Nederland en zelfs Europa zeer zeldzaam zijn. Natte schraallanden komen alleen nog voor in bepaalde laagveengebieden en beekdalen in Noordwest Europa. Er zijn in Nederland nog slechts enkele tientallen hectaren aan nat schraalland te vinden. De nog resterende natte schraallanden binnen Nederland zijn daardoor Europees gezien van groot belang. De Wilnis Bovenlanden vormen een kansrijk gebied voor de ontwikkeling en het herstel van natte schraallanden. Het is een niet-vergraven laagveengebied, waar deze graslanden nog recent (50-er jaren) voorkwamen en waar nog restanten aanwezig zijn. De provincie heeft daarom vanuit haar verantwoordelijkheid voor natuur in dit gebied een speciale opgave om nat schraalland te realiseren.
- Door Stichting de Bovenlanden zijn in de Wilnis Bovenlanden goede ervaringen opgedaan met het ontwikkelen en beheren van natuur in het veenweidegebied. Als voorbeeld kan een terrein van circa 4 hectare langs de zuidzijde van de Bovendijk worden genoemd. Dit gebied is in periode 1987-1988 ingericht (afgraven van de oude teeltlaag) en vervolgens intensief beheerd. Dit heeft tot interessante botanische waarden geleid, waaronder natte schraalland vegetaties. De ervaringen van Stichting de Bovenlanden zijn betrokken in het DO.

2.2 Water en bodem

De actuele beleidskaders voor het waterbeheer binnen De Wilnis Bovenlanden zijn met name Waterbeheer 21^e Eeuw (WB21), de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW).

Waterbeheer 21e eeuw (WB21)

De Commissie Waterbeheer 21e eeuw bracht in 2000 een advies uit waarin kenbaar werd gemaakt dat een omslag in denken nodig is over het omgaan met water. Er is meer ruimte nodig voor water en water moet meer dan voorheen een ordenend principe vormen bij de

ruimtelijke ordening. Belangrijke principes van de commissie zijn het voorkomen van “afwentelen” en het uitgaan van de drietrapsstrategie vasthouden–bergen–afvoeren.

Het advies van de Commissie is in hoofdlijnen overgenomen door het Rijk, en als uitgangspunt aangehouden voor de verdere beleidsontwikkeling ten aanzien van water, waaronder het Nationaal Bestuursakkoord Water en de beleidsplannen van provincies en waterschappen.

Waterkwaliteit – Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)

De Kaderrichtlijn Water legt verplichtingen op voor de ecologische en chemische toestand van het oppervlakte- en grondwater in 2015. Het oppervlaktewater moet dan voldoen aan normen voor chemische stoffen en aan bepaalde ecologische doelstellingen: een gevarieerde planten- en dierenwereld en een natuurlijke inrichting.

De inrichting van de Wilnis Bovenlanden draagt, bijvoorbeeld door het baggeren en het aanleggen van natuurvriendelijke oevers, bij aan een verbeterde waterkwaliteit in het gebied. De belangrijkste aandachtspunten bij de inrichting zijn het eventueel vrijkomend fosfaat als gevolg van vernatting, en het zoveel mogelijk beperken van de inlaat van voedsel-, sulfaat- en chloriderijk water. De gestelde natuurdoelen voor De Bovenlanden stellen ook eisen aan de kwaliteit van eventueel in te laten water.

De Veldwetering die door het plangebied heen loopt, maakt deel uit van het KRW-waterlichaam “Vaarten Ronde Venen” (Code: NL11_2_3; Status: Kunstmatig; Type M10 – Laagveen vaarten en kanalen). Voor dit waterlichaam wordt voor de periode 2010–2015 ingezet op de aanleg van natuurvriendelijke oevers in de Wilnis Bovenlanden en Groot Wilnis–Vinkeveen.

Waterkwantiteit – Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)

In 2003 hebben Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) afspraken gemaakt over de gemeenschappelijke aanpak van de “wateropgave” en de uitgangspunten die hierbij gelden. Medio 2008 is dit document geactualiseerd in het Nationaal Bestuursakkoord Water–actueel (NBW–actueel).

Beheersing van de gevolgen van bodemdaling en klimaatverandering staan centraal in het waterbeleid voor het Groene Hart. Door het voorkomen van versnippering van het watersysteem ontstaan robuuste eenheden, die eenvoudiger zijn te beheren en beter bestand zijn tegen neerslagpieken en calamiteiten. Het beperken van versnippering is als uitgangspunt meegenomen bij de inrichting van het gebied.

Toemaakdekbeleid

In een deel van de provincie Utrecht – De Ronde Venen en Woerden – is een ophooglaag aanwezig: het toemaakdek. Een toemaakdek is ontstaan in de Middeleeuwen. Stadsvuil, stalmest, grond en slib werden naar veengronden aangevoerd om de slappe veenbodem op te hogen. Het toemaakdek bevat vaak onschuldige kleine gebruiksvoorwerpen van vroeger, zoals stukjes aardewerk en munten. Helaas zit er ook een verhoogd gehalte aan zware metalen in (lood, koper en zink) in. Ook binnen de Wilnis Bovenlanden is er sprake van de aanwezigheid van een toemaakdek. De dikte van toemaakdekgronden in de Wilnis Bovenlanden bedraagt 30 tot 40 cm. In De Bovenlanden zijn de toemaakdekgronden licht verontreinigd met zware metalen en PAK’s.

De provincies Utrecht en Zuid-Holland hebben ten behoeve van de betrokken gemeenten in 2010 nieuw beleid vastgesteld voor het hergebruik van verontreinigde ontgraven grond in toemaakdekgebieden. Als dit beleid door gemeente (als bevoegd gezag) is vastgesteld, kan binnen het Utrechtse en Zuid-Hollandse toemaakdekgebied (zone 1) hergebruik plaatsvinden. De gemeente De Ronde Venen heeft dit beleid nog niet vastgesteld en wil dit integreren in een nog op te stellen Bodemkwaliteitskaart voor haar grondgebied. Tot die tijd zal er sprake zijn van gedoogbeleid, dat najaar 2013 door het college van B&W van gemeente De Ronde Venen is vastgesteld. De voorgenomen grondwerkzaamheden binnen de Wilnise Bovenlanden zullen op basis van het gedoogbeleid worden uitgevoerd.

2.2.1 Uitgangspunten en randvoorwaarden

Op basis van de genoemde projectopgaven en -doelen zijn voor water en bodem de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden geformuleerd en meegenomen in de planvorming:

- De waterhuishouding is leidend bij de inrichting van het gebied. De Wilnise Bovenlanden zijn één geheel en dienen zoveel mogelijk in één samenhang ontwikkeld te worden. Dat betekent één waterhuishouding, waar alleen met lokaal maatwerk (bijvoorbeeld tijdelijk ten behoeve van natuurontwikkeling en natuurondernemerschap) van kan worden afgeweken.
- Het peilbeheer van de percelen met bebouwing in het gebied en/of aangrenzende erven mag niet gehinderd worden door het nieuw in te stellen peil voor natuurdoelen. Met de aanleg van een hoogwatervoorziening rond het merendeel van de bebouwing in het gebied, heeft Waternet in 2005 hiervoor al de randvoorwaarden gerealiseerd.
- De inrichting van de Wilnise Bovenlanden draagt, bijvoorbeeld door het baggeren en het aanleggen van natuurvriendelijke oevers, bij aan een verbeterde waterkwaliteit in het gebied.
- Ten behoeve van de grondwerkzaamheden binnen de Wilnise Bovenlanden kan, aangezien het nieuwe beleid aangaande toemaakdekken nog niet door de gemeente De Ronde Venen is vastgesteld, gebruik worden gemaakt van het gedoogbeleid dat door de gemeente in het najaar van 2013 is vastgesteld.
- Particuliere percelen die landbouwkundig worden gebruikt blijven, indien redelijkerwijs mogelijk, gekoppeld aan het peilgebied met het huidige landbouwkundige peilregime. Bij eventuele natschade is een schaderegeling beschikbaar via Waternet. Deze keert uit als een bepaald schadeplafond is bereikt.

2.3 Landschap en cultuurhistorie

De Venen vormen een belangrijk onderdeel van het Nationaal Landschap Groene Hart (Nota Ruimte, 2004). De kernkwaliteiten zijn volgens de Streekplanuitwerking en de Voorloper Groene Hart:

- Grote mate van openheid
- Veenweidekarakter
- Landschappelijke diversiteit
- Rust & stilte

In de landschapsvisie van de provincie Utrecht (2002) zijn deze kernkwaliteiten nader omschreven waarbij in algemene zin is opgemerkt dat ontwikkelingen in het gebied moeten bijdragen aan het behoud en waar mogelijk versterking van deze kwaliteiten. Water, natuur en vooral ook weilanden (en dus grondgebonden veehouderij) zijn de dragers van het

landschap. Vanwege de grote openheid is het gebied gevoelig voor nieuwe toevoegingen. Alle (ruimtelijke) ontwikkelingen worden getoetst aan de bijdrage aan de kwaliteiten van het landschap. Cultuurhistorische waarden vormen een belangrijk onderdeel van de landschapskwaliteiten.

In 2006 is daarom door het Dagelijks Bestuur van de Venen samen met lokale partners een landschapsontwikkelingskader opgesteld. Hierbij is aangesloten op de kwaliteitszoning die is opgesteld voor het Groene Hart. Het landschapsontwikkelingskader bestaat uit een overzichtskaart en deelgebiedkaarten. Per deelgebied zijn de uitwerkingsregels nader bepaald en uitgewerkt.

Kwaliteitsgids Utrechtse landschappen

In de Kwaliteitsgids Utrechtse landschappen (februari 2011) vult de provincie de ruimtelijke kwaliteit van de Utrechtse landschappen in aan de hand van de kernkwaliteiten. Op basis hiervan worden de ambities voor het landschap aangegeven. Een van de uitwerkingen, in een zogenaamde gebiedskatern, betreft het Groene Hart waar de Wilnis Bovenlanden deel van uitmaken.

De Wilnis Bovenlanden is onderdeel van het bovenland van de Kromme Mijdrecht aan de westzijde van de Ronde Venen. Om de afvoer van de rivier niet te verstoren is het veen hier nooit vergraven. De verkaveling van dit veengebied is karakteristiek voor de landschappelijke structuur en van de ontginnings- en vervingingsgeschiedenis van de Ronde Venen in het algemeen en de Wilnis Bovenlanden in het bijzonder.

Cultuurhistorie en archeologie

In 2011 is voor het gehele grondgebied van de gemeente De Ronde Venen een archeologische waardenkaart opgesteld en door het College van B en W vastgesteld. Op de kaart is te zien waar archeologische waarden in de bodem zitten of verwacht kunnen worden.

2.3.1 Uitgangspunten en randvoorwaarden

Op basis van de genoemde projectopgaven en -doelen zijn voor cultuurhistorie en landschap de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden geformuleerd en meegenomen in de planvorming:

- Het gebied heeft grote cultuurhistorische waarde als veengebied met zijn traditionele slotenpatroon en een agrarisch uiterlijk. Het karakteristieke open veenweide landschap en bijbehorende cultuurhistorisch waardevolle kenmerken dienen te worden behouden.
- De ontginningsstructuur ten noorden van de Bovendijk is grotendeels verloren gegaan met de aanleg van de droogmakerij Wilnis-Veldzijde. In de Wilnis Bovenlanden bestaat deze historische structuur nog wel. Deze dient na inrichting zichtbaar te blijven.
- Voor de aanleg van de Bovendijk is in het verleden klei gewonnen op de oude kreek-ruggen in het gebied. Deze plekken zijn als kleiputten deels nog aanwezig in het landschap. Enkele kleiputten zijn in het verleden om landbouwkundige redenen gedempt. De resterende kleiputten blijven als cultuurhistorische waardevolle elementen behouden en worden daar waar mogelijk versterkt.
- Van de historische melkbosjes in het landschap resteren er nog weinig. De meeste bosjes zijn tijdens de ruilverkaveling in de jaren zeventig van de vorige eeuw opgeruimd. De nog aanwezige bosjes worden gehandhaafd.
- Behoud van 'koe in de wei'.

- Behoud en herstel van waardevolle cultuurhistorische elementen (o.a. kleiputten).
- Het behouden van de kenmerkende openheid en de aanwezige zichtlijnen.
- Niet verstoren van eventueel aanwezige aardkundige waarden.
- Niet verstoren, of met toestemming ontgraven van, daaraan eventueel geassocieerde archeologische waarden.

2.4 Landbouw en natuurondernemerschap

Landbouwvisie provincie Utrecht

De provincie Utrecht wil dat de landbouw in 2025 blijvend voedsel kan produceren, het landschap open en groen kan houden, kan bijdragen aan milieudoelen en kan inspelen op de vraag naar rust, ruimte en beleving. Een belangrijk uitgangspunt is de nadruk op de eigen verantwoordelijkheid en op ruimte voor ondernemerschap. De provincie geeft de boer ruimte om hierin eigen keuzes te maken en beïnvloedt deze als dat nodig is voor bijvoorbeeld landschap, natuur of dierenwelzijn.

Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) is een onderdeel van Natura 2000, begin 2009 van start gegaan, met als doel om de vastgelopen vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 weer vlot te trekken. Om de natuurdoelen in een groot aantal van de Natura 2000 gebieden, waaronder de Nieuwkoopse Plassen & De Haeck, te kunnen halen moet de neerslag van stikstof – de stikstofdepositie – minder worden.

De exacte invulling van de PAS en de consequenties daarvan voor de Wilnis Bovenlanden zijn begin 2014 nog niet duidelijk. In oktober 2013 heeft staatssecretaris Dijksma kenbaar gemaakt dat er meer tijd nodig is om tot afronding van de PAS te komen. Naar verwachting zal de PAS nu rond de zomer van 2014 in werking treden. Zodra er meer duidelijkheid is zal een en ander worden doorvertaald naar de Wilnis Bovenlanden.

Natuurondernemerschap

De Stuurgroep Wilnis Bovenlanden en de provincie Utrecht hebben uitgesproken te willen verkennen of beheer door agrariërs mogelijk is binnen de beoogde natuurontwikkeling. Samen met enkele agrarische ondernemers is hiervoor in 2010 een eerste verkenning uitgevoerd naar de omschakeling van de huidige bedrijfsvoering naar een natuurbedrijf in De Wilnis Bovenlanden. Een rendabele bedrijfsvoering is hierbij een belangrijk uitgangspunt.

Met de ondertekening van de Verklaring Natuurondernemerschap in de Wilnis Bovenlanden op 11 juli 2013 (zie Bijlage VIII) is een belangrijke stap gezet voor de Wilnis Bovenlanden. In deze Verklaring spreken alle betrokkenen af dat zij zich maximaal in zullen spannen om de natuurdoelen voor de Wilnis Bovenlanden te realiseren met inzet van natuurondernemerschap. Op 29 januari 2014 hebben de beide natuurondernemers de Verklaring bekrachtigd met een definitief besluit over het natuurondernemerschap in de Wilnis Bovenlanden.

2.4.1 Uitgangspunten en randvoorwaarden

Op basis van de genoemde projectopgaven en -doelen zijn voor natuurondernemerschap en landbouw de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden geformuleerd en meegenomen in de planvorming:

- Na inrichting kan een nieuwe situatie bij de verdeling van het gebruik van gronden ontstaan. Bij pacht en beheer wordt zoveel als mogelijk samengewerkt met lokale ondernemers.
- Geen schadelijke gevolgen voor ondernemers in het aangrenzende gebied door:
 - Voorkomen overlast door ganzen
 - Voorkomen overlast op weidevogelbeheer
- Er dient rekening gehouden te worden met ammoniakdepositie van aangrenzende agrariërs, natuurinrichting moet ook in de toekomst geen gevolgen hebben voor deze agrariërs.
- Met het ondertekenen van de Verklaring Natuurondernemerschap (juli 2013) in de Wilnis Bovenlanden spreken alle betrokken uit dat zij het mogelijk achten dat de combinatie van natuur en melkvee haalbaar en bereikbaar is, en dat zij hun uiterste best zullen doen dat ook voor elkaar te krijgen. Dit is op 29 januari 2014 bekrachtigd.

2.5 Recreatie

De algehele doelstelling voor de recreatieve invulling van de Wilnis Bovenlanden is, gezien de wens van omwonenden en rekening houdend met de kwetsbaarheid van de natuurdoelen, voornamelijk gericht op extensief recreatief medegebruik. Daarbij is het wenselijk om de recreatieve ontsluiting binnen de nieuwe natuurgebieden in de Wilnis Bovenlanden onderdeel te laten uitmaken van het in ontwikkeling zijnde recreatienetwerk in Utrecht-West en het Zuid-Hollandse deel van het Groene Hart.

2.5.1 Uitgangspunten en randvoorwaarden

Op basis van de genoemde projectopgaven en -doelen zijn voor recreatie de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden geformuleerd en meegenomen in de planvorming:

- De Wilnis Bovenlanden is een rustgebied voor fijnproevers en verdraagt geen massatoerisme. Er wordt gestreefd naar beperkte ontsluiting, waarbij wel gelegenheid wordt geboden om de speciale kwaliteiten van het gebied te ervaren.
- Nieuw aan te leggen wandelroutes binnen de Wilnis Bovenlanden dienen zoveel mogelijk aangesloten te worden op bestaande routenetwerken en padenstructuren.
- Overlast voor omwonenden wordt zo veel mogelijk beperkt. De wandelpaden worden zoveel mogelijk op voldoende afstand van woningen aangelegd, om te voorkomen dat bewoners hinder van recreanten ondervinden.
- Nieuw ingerichte natuur wordt zichtbaar en toegankelijk via wandelpaden. Door het gebied loopt al een wandelpad; de Bethlehemroute. Bij de herinrichting worden verschillende nieuwe paden aangelegd, die deels over reeds bestaande beheerpaden van Staatsbosbeheer zullen lopen.
- Indien er negatieve effecten te verwachten zijn, worden wandelpaden zo ver mogelijk van kwetsbare natuur gelegd. Bij de locatie en openstelling van de paden wordt rekening gehouden met weidevogels.
- Mogelijkheden voor varen (kanoën) blijven behouden.
- In het broedseizoen (15 maart tot 15 juni) is het gebied gesloten voor recreatie.
- De Wilnis Bovenlanden is een uitstekend gebied voor de hengelsport. Maatregelen die dit ondersteunen zijn het stimuleren van de visstand door verbetering van de waterkwaliteit, stimuleren van vismigratie door beperking/opheffen van barrières en het aanleggen/situëren van natuurvriendelijke oevers aan één zijde van de watergang, waardoor het water toegankelijk blijft voor de hengelsport.

-
- De mogelijkheden voor kanoën en schaatsen dienen zoveel mogelijk behouden te blijven.

2.6 Leefbaarheid (draagvlak)

Respect voor privacy en leefbaarheid voor in- en omwonenden is van groot belang bij de inrichting en het beheer van de Wilnise Bovenlanden. De leefbaarheid van het gebied wordt in grote mate bepaald door de mate waarin overlast voor bewoners wordt beperkt, privacy wordt gewaarborgd en openheid en uitzicht worden gehandhaafd.

2.6.1 Uitgangspunten en randvoorwaarden

Op basis van de genoemde projectopgaven en -doelen zijn voor leefbaarheid de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden geformuleerd en meegenomen in de planvorming:

- Voldoende betrokkenheid en draagvlak van in- en omwonenden en lokale ondernemers is een randvoorwaarde voor een duurzame toekomst van het gebied.
- Respect voor privacy en leefbaarheid van in- en omwonenden is van groot belang. Mogelijke nadelige effecten dienen zoveel mogelijk beperkt te worden.
- Het afgraven van toemaakdek zal geschieden conform het actuele toemaakdekbeleid. Bij correcte toepassing van dit beleid mag er van uitgegaan worden dat de risico's voor milieu en volksgezondheid minimaal en daarmee aanvaardbaar zijn.
- De inrichting van het gebied vindt plaats conform het advies van Alterra over muggen en knutten (Verdonschot, 2011) om overlast door natuurontwikkeling te voorkomen.

2.7 Beheer

Een van de afspraken uit het VO voor beheer is dat er een beheerconvenant tussen de provincie en Staatsbosbeheer zou worden afgesloten. Op 12 december 2011 is een beheerconvenant door bestuurders van zowel de provincie Utrecht als Staatsbosbeheer ondertekend. Het beheerconvenant is openbaar gemaakt waardoor lokale partijen en burgers inzicht hebben in de gemaakte afspraken en partijen ook kunnen wijzen op het naleven daarvan. Het Convenant Beheer Natuur (2011) is als bijlage IX toegevoegd aan dit DO.

2.7.1 Uitgangspunten en randvoorwaarden

Op basis van de genoemde projectopgaven en -doelen zijn voor beheer en monitoring de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden geformuleerd en meegenomen in de planvorming:

- Een betaalbare en beheerbare inrichting is noodzakelijk. De inrichting moet zo gekozen worden dat de natuur met een redelijke inspanning te beheren is, waar mogelijk door de lokale agrariërs.
- De provincie zal als gevolg van het Decentralisatieakkoord de beheervergoedingen voor Staatsbosbeheer via het Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) laten verlopen.
- Staatsbosbeheer zal zich inspannen om uit het toegekende budget voldoende geld te reserveren voor de Bovenlanden zodat het beheerplan kan worden uitgevoerd.
- Mocht onverhoopt blijken dat er te weinig geld is om het gewenste beheer van de Wilnise Bovenlanden uit te voeren, dan zullen Provincie en Staatsbosbeheer in overleg met de Stuurgroep Wilnise Bovenlanden bezien welke consequenties dit heeft voor de overeengekomen inrichting en het beheer.

3 Visie op de inrichting

Dit hoofdstuk gaat nader in op het planconcept en beschrijft op hoofdlijnen hoe de Wilnise Bovenlanden er in de toekomst uit zullen gaan zien. De beschrijving gebeurt aan de hand van de indeling van de Wilnise Bovenlanden in drie deelgebieden: het zuidoostelijk deel, het middengebied en het noordwestelijk deel.

3.1 Algemeen

De voor natuurontwikkeling begrensde gebieden binnen de Wilnise Bovenlanden bestaan nu uit agrarisch en meer natuurlijk grasland. Op basis van de in hoofdstuk 2 geformuleerde beleidsdoelstellingen wordt de ontwikkeling van een complex van natte schraallanden, weidevogelgraslanden en kruiden- en faunarijke graslanden beoogd. De bestaande (hoofd)watergangen vormen daartussen een netwerk waar het natuurdoel Zoete plas (gebufferde sloot) zich kan ontwikkelen. Natuurvriendelijke oevers zijn voor de inrichting van het gebied van groot belang. Aangezien het bestaande slotenpatroon van kenmerkende waarde is voor het open veenweidegebied zal de hoofdrichting- en vorm bij de aanleg van natuurvriendelijke oevers worden behouden.

Daarnaast is in het zuidoostelijk deel van de Wilnise Bovenlanden voorzien in het realiseren van een goed functionerende ecologische verbinding als onderdeel van de verbinding tussen de Nieuwkoopse Plassen en de Vinkeveense Plassen. De provincie Utrecht wil het belang van de Wilnise Bovenlanden als broedgebied voor weidevogels versterken. Groot-schalige struweel- en rietontwikkeling wordt als ongewenst beschouwd, omdat het slecht combineert met de weidevogeldoelen. De inrichting van de Wilnise Bovenlanden is derhalve gericht op graslandtypen.

De waterhuishouding is leidend geweest bij de inrichting van het gebied. Eén peilgebied met natuurlijk peilbeheer is het doel. In die situatie wordt in de winter het neerslagwater vastgehouden, waardoor een hoger peil ontstaat tot maximaal -2,20 mNAP. In het voorjaar en zomer zal het peil onder invloed van verdamping en wegzijging uitzakken tot -2,30 mNAP. In de zomer sluit het natuurpeil aan op het huidige polderpeil van -2,30 mNAP. Het natuurlijk peilbeheer zal worden ingesteld direct na de inrichting van het gebied. Voor de ontwikkeling en beheer van nat schraalland zal een aantal waterhuishoudkundige maatregelen in de vorm van afdammingen (peilscheidingsdammen) en in- en uitlaatvoorzieningen worden gerealiseerd zodat herfstinundatie mogelijk is. Ook voor het beheer van het plasdras-gebied worden dergelijke maatregelen getroffen. De arkenparken Dotterbloem, Waterlelie en Watertuin behouden hun eigen peil. Het streefpeil van de Watertuin bedraagt NAP -2.10 mNAP. De Dotterbloem en Waterlelie zijn aangesloten op het waterpeil van de Vinkeveense boezem (-2,15 mNAP).

Baggeren is van belang voor het verbeteren van de waterkwaliteit, de leefomstandigheden voor de onderwaterflora- en fauna en de doorstroming en afwatering van het gebied. De overige watergangen zullen gelijk met de inrichting van deze percelen gebaggerd worden.

Met de ondertekening van de Verklaring Natuurondernemerschap in de Wilnise Bovenlanden op 11 juli 2013 is een belangrijke stap gezet voor de Wilnise Bovenlanden. Natuurondernemers in de Wilnise Bovenlanden zijn agrariërs die natuurdoelen realiseren in combinatie met een melkveebedrijf. Hier hoeven boeren dus niet te wijken voor natuur, maar

hebben zij juist zelf een belangrijke rol in het beheren van natuur. In de Wilnisse Bovenlanden pakken twee ondernemers hiermee een bijzondere kans.

In de Wilnisse Bovenlanden zal, voornamelijk in het noordwestelijk deel, extensief recreatief medegebruik mogelijk zijn, waarbij overlast voor bewoners tot het minimum wordt beperkt. Leefbaarheid en privacy voor bewoners en gebruikers van het gebied zijn als belangrijke aspecten meegenomen.

In de Wilnisse Bovenlanden komen, in verband met het behoud van het huidige landschap met een open karakter, de beperking van mogelijke overlast van muggen en knutten en de versturende werking van opgaande begroeiing voor weidevogels, geen nieuwe rietvelden of -oevers.

3.2 Oostelijk deel

In het zuidoostelijk deel van de Wilnisse Bovenlanden wordt invulling gegeven aan de ecologische verbinding tussen de Nieuwkoopse Plassen en de Vinkeveense Plassen. Deze ecologische verbinding maakt onderdeel uit van een groter geheel. Een goed functionerende ecologische verbinding is bij de uitwerking steeds het uitgangspunt geweest. Tegelijkertijd vraagt de locatie van de verbinding om maatwerk. Er is een lijst van doelsoorten voor de ecologische verbinding samengesteld (zie paragraaf 2.1), waarbij de nadruk ligt op amfibische soorten als Ringslang, Waterspitsmuis, Noordse woelmuis, Poelkikker, Heikikker, Otter, Kleine watersalamander en Rugstreeppad. Een flauw oever/talud en een verbinding tussen land en water is voor deze doelsoorten van groot belang. Afgezien van deze doelsoorten profiteren ook veel andere, minder kritische diersoorten, van de verbinding.

Figuur 4: Verbinding naar Groot Wilnis-Vinkeveen

De natte ecologische verbinding met Groot Wilnis–Vinkeveen wordt ter hoogte van de Wilnise Zuwe en de N212 verspringend langs de zuidzijde en de noordzijde van de Veldwetering gerealiseerd (variant Zuid–Kievit+). Voor de exacte ligging en inrichting van deze verbinding wordt verwezen naar figuur 4 op pagina 22.

3.3 Middengebied

Het middengebied wordt voor het overgrote deel ingericht en beheerd als vochtig weidevogelgrasland en kruiden- en faunarijk grasland. Tevens is voorzien in het realiseren van enkele clusters met nat schraalland. De percelen die daarvoor in aanmerking komen liggen zo ver mogelijk van de bebouwing en op percelen die qua fosfaatgehalte daarvoor het meest geschikt zijn.

Verder worden natuurvriendelijke oevers ontwikkeld langs de hoofdweteringen (doelstelling vanuit Kaderrichtlijn Water (KRW)) en worden de kleiputten als belangrijke aardkundige en cultuurhistorische waarden – in lijn met de inrichting van de rest van het gebied – weer herkenbaar gemaakt en natuurvriendelijk ingericht.

3.4 Westelijk deel

In het noordwesten is de natuurdoelstelling gericht op een combinatie van vochtig weidevogelgrasland, kruiden en faunarijk grasland en een enkel klein cluster nat schraalland. Hierin wordt voorzien door het realiseren van een groenblauwe dooradering, vergelijkbaar met het 'haarvatensysteem' uit Groot Wilnis–Vinkeveen (zie Gebiedsconvenant Groot Wilnis–Vinkeveen (2010), hoofdstuk 2). Natuurvriendelijke oevers dragen in belangrijke mate bij aan deze groenblauwe dooradering. De oevers variëren in breedte tussen de 1 en 6 meter. Uitgangspunt hierbij is dat de oevers breder worden naarmate deze verder van de bebouwing komen te liggen. Het aanwezige lint van (landschaps)historische kleiputten wordt hersteld en door middel van natuurvriendelijke oevers verbonden met de Veldwetering. Langs deze hoofdwatgang zal tevens een natuurvriendelijke oever worden aangelegd, waardoor mede invulling wordt gegeven aan de Kaderrichtlijn Waterdoelstellingen van het waterschap.

Binnen de Wilnise Bovenlanden worden, voornamelijk in het noordwestelijk deel, enkele extensief te gebruiken onverharde wandelpaden aangelegd. Deze paden zijn erop gericht om een rondje door het gebied te lopen vanaf de al aanwezige recreatieterreinen en de zorgboerderij langs de Amstelkade. In het broedseizoen (15 maart tot 15 juni) zijn de wandelpaden nabij de weidevogelgebieden niet toegankelijk. Tevens zullen maatregelen worden getroffen om loslopende honden, fietsers en motoren uit het gebied te weren. Dit om verstoring van weidevogels en overlast voor bewoners zoveel als mogelijk te voorkomen.

4 Toelichting per doel

De visie op de inrichting is op hoofdlijnen geschetst. Een verdieping is echter gewenst. Per doel zal in dit hoofdstuk nader worden ingegaan op de herinrichting van en de concrete inrichtingsmaatregelen in De Wilnisse Bovenlanden. Dit hoofdstuk vormt een toelichting op de plankaart. In dit hoofdstuk wordt verwoord hoe de belangrijkste uitgangspunten en randvoorwaarden, die in hoofdstuk twee zijn geformuleerd, worden bereikt.

4.1 Natuur

De natuurontwikkeling binnen de Wilnisse Bovenlanden richt zich primair op het herstel van de oorspronkelijke natuurwaarden, waarbij tevens de ecologische verbinding tussen de Nieuwkoopse Plassen en de Vinkeveense Plassen wordt gerealiseerd. De inrichtingsmaatregelen voor natuur binnen de Wilnisse Bovenlanden hebben betrekking op de ontwikkeling of het herstel van:

- Zoete plas (gebufferde sloot) (N04.02)
- Vochtig weidevogelgrasland (N13.01) en kruiden- en faunarijk grasland (N12.02)
- Natte schraallanden (N10.01)
- Natuurvriendelijke oevers
- Ecologische verbinding met de omgeving

4.1.1 Zoete plas (gebufferde sloot) (N04.02)

Zoete plas (gebufferde sloot) is een natuurdoelstelling voor alle bestaande en eventueel nieuw te graven en te herstellen watergangen/sloten en kleiputten binnen de Wilnisse Bovenlanden. De ontwikkeling hiervan is afhankelijk van de waterkwaliteit en het beheer.

Gebufferde sloten zijn lijnvormige, smalle, relatief ondiepe, veelal door de mens gegraven wateren die worden gevoed door gebufferd oppervlakte- en/of grondwater. Veelal maken sloten deel uit van een groter hydrologisch systeem, waardoor sloten een belangrijke verbindende functie hebben. Dit is zeer belangrijk voor met name waterfauna (amfibieën, vissen) maar ook voor de verspreiding van (water) planten.

Gebufferde sloten worden gekenmerkt door een weelderige begroeiing met water- en oeverplanten, bestaande uit karakteristieke soorten zoals Krabbenscheer, Brede waterpest, diverse soorten drijvende en ondergedoken fonteinkruiden en lage helofyten zoals Pijlkruiden en Grote egelskop. De macrofauna is soortenrijk met diverse soorten slakken, watermijten, libellen etc. Gebufferde sloten bevatten in principe het hele jaar door water en worden vooral gevoed door grond- en oppervlaktewater. Voor het instandhouden van gebufferde sloten is een natuurlijk peilbeheer zeer belangrijk. Veel oeverplanten zijn voor hun kieming afhankelijk van periodieke droogval van (delen van) de oeverzone. Om te voorkomen dat sloten verlanden moet er periodiek geschoond worden, waarbij zowel de vegetatie als de bagger verwijderd wordt. Ter voorbereiding op de inrichting zijn in dit kader binnen de Wilnisse Bovenlanden alle watergangen van Staatsbosbeheer gebaggerd. Hierdoor verbetert ook de waterkwaliteit van het gebied. De aanwezige kleiputten zijn bovendien extra diep gebaggerd. Door vervolgens gebiedseigen water zoveel mogelijk vast te houden en gebiedsvreemd water tegen te houden, kan de waterkwaliteit verder verbeteren. Door middel van het aanleggen van ondiepe oeverzones en natuurvriendelijke oevers, het verbeteren van de mogelijkheden voor vismigratie en gefaseerd maaien en schonen (in ruimte en tijd) kan de natuurkwaliteit worden bevorderd. Genoemde maatregelen zijn met name

goed voor libellen (Groene glazenmaker), de mogelijke ontwikkeling van Krabbenscheer en poldervissen.

Krabbenscheer en Groene Glazenmaker

De Groene Glazenmaker geeft een hoogwaardige natuurkwaliteit aan, namelijk de combinatie van een bijzondere vegetatieontwikkeling met Krabbenscheer in schoon water. De Groene Glazenmaker is volledig afhankelijk van vegetaties waarin Krabbenscheer de dominerende soort is. Tussen de stekelige bladeren vinden de larven bescherming tegen predatoren. Deze libel is daarmee een goede indicator van verlandingsituaties in schoon water.

Figuur 5: Groene Glazenmaker

Op veel plaatsen, zo ook in De Wilnisse Bovenlanden, is de Krabbenscheer verdwenen. Zolang de omstandigheden op plaatsen waar Krabbenscheer is verdwenen niet veranderen, zal Krabbenscheer er niet terugkeren. Het is dus zaak omstandigheden te creëren waarin Krabbenscheervegetaties zich kunnen ontwikkelen. Dit zijn voornamelijk situaties waarin voldoende ijzerrijk water aanwezig is. In de huidige situatie voldoet de waterkwaliteit in de Wilnisse Bovenlanden niet aan de gewenste streefwaarden voor Krabbenscheer. De chloride-, sulfaat- en orthofosfaatgehalten zijn te hoog. In deze geëutrofiëerde omstandigheden, waarin over het algemeen weinig ijzer aanwezig is, is er een snelle ontwikkeling van bagger in de sloten. Hierdoor worden de sloten snel ondieper. In deze sloten is vestiging van Krabbenscheer bijna uitgesloten door de grote hoeveelheid aanwezige sulfide. Door het zeer grondig verwijderen van de nutriëntrijke bagger kan een gunstige situatie voor de vestiging van Krabbenscheer worden ontwikkeld. Hieraan is in de periode 2012 – 2013 invulling gegeven op de gronden van Staatsbosbeheer.

*Figuur 6: Krab-
benscheer*

Vissen en vismigratie

Voor vissen kunnen drie deelleefgebieden worden onderscheiden:

- Een overwinteringsgebied: de diepe delen van het water.
- Een paaiplaats en opgroei gebied voor jonge vissen: de begroeide ondiepe (delen van) het water.
- Een zomer gebied: het foerage gebied.

Bij poldervissen liggen deze deelgebieden veelal op korte afstand van elkaar. Voor een natuurlijke leefgemeenschap voor vissen is het noodzakelijk dat alle drie in het leefgebied aanwezig zijn en voor de vissen goed bereikbaar zijn. Indien de kleiputten ten zuiden van de Bovenlandijk bijvoorbeeld in verbinding komen te staan met het overige watersysteem kunnen ze gaan fungeren als paai- en opgroei gebied voor jonge vis. Door het verwijderen van dammen, het graven van nieuwe watergangen of het aanbrengen van duikers wordt hierin voorzien.

De Wilnisse Bovenlanden en Groot Wilnis-Vinkeveen zijn met elkaar verbonden via de Veldwetering. De gebieden kennen hetzelfde waterpeil (zomerpeil $-2,30$ NAP, winterpeil $-2,35$ NAP). De Bovenlanden krijgt een flexibel peil, variërend tussen $-2,30$ mNAP en $-2,20$ mNAP. Het peil in Groot Wilnis-Vinkeveen wijzigt niet. Vanwege de verhoging van het winterpeil in de Wilnisse Bovenlanden moet er een peilscheiding tussen beide gebieden komen. Zo'n peilscheiding kan bijvoorbeeld bestaan uit een schotbalk met een regelbare stuw. Voor de meeste doelsoorten (kleine zoogdieren, amfibieën, Ringslang) vormt zo'n peilscheiding, mede gezien het geringe peilverschil, geen barrière.

Voor sommige vissen is het handhaven van een doorgaande verbinding van belang. Het is voldoende als deze verbinding een deel van het jaar aanwezig is. Omdat de Wilnisse Bo-

venlanden en Groot Wilnis-Vinkeveen hetzelfde zomerpeil hebben kan de peilscheiding in het zomerhalfjaar open staan. Dat is voor de vismigratie voldoende. Er zijn dus geen extra maatregelen nodig voor vissen.

Als blijkt dat de peilscheiding ook in het zomerhalfjaar gesloten moet worden, dan zijn er verschillende technische opties om de peilscheiding toch passeerbaar te maken voor vissen, zoals vispassages voor kleine watergangen.

De volgende concrete inrichtingsmaatregelen voor het natuurdoeltype Zoete plas (gebufferde sloot) maken deel uit van het DO:

- Alle watergangen worden voorafgaand aan de inrichting van de aangrenzende percelen gebaggerd. Daarmee worden de watergangen weer op diepte gebracht conform de Keur van het waterschap. Er wordt hierbij gewerkt conform de gedragscode van de Unie van Waterschappen, met inachtneming van de randvoorwaarden uit de Flora- en faunawet.
- Aanleggen van overwinteringsplaatsen voor vissen door vooral de kleiputten uit te baggeren.
- Het vergroten van de oevervariatie voor vissen door het aanleggen van circa 7,5 kilometer natuurvriendelijke oever (zie paragraaf 4.1.4).
- Het verwijderen en aanleggen van dammen met duikers.

4.1.2 Vochtig weidevogelgrasland (N13.01) en kruiden- en faunarijk grasland (N12.02)

Deze twee natuurdoeltypen kunnen overal worden ontwikkeld, door middel van een verschransend beheer (maaien en afvoeren, eventueel in combinatie met extensieve beweiding). De drooglegging van kruiden- en faunarijk grasland is over het algemeen bij een natuurlijk peilbeheer 0 cm tot maximaal 40 cm in de winter en tot maximaal 80 cm in de zomer. Weidevogelgrasland is open en vochtiger grasland waar het beheer niet alleen gericht is op broedende weidevogels, maar ook op het opgroeien van kuikens.

De Wilnise Bovenlanden is een belangrijk weidevogelgebied. Op basis van telgegevens van SOVON, ANV de Utrechtse Venen, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer heeft Royal Haskoning (Van den Broek, 2008a) het belang van het gebied voor weidevogels geanalyseerd.

Uit de Weidevogelvisie van de provincie Utrecht blijkt dat de dichtheid van Grutto's in de Wilnise Bovenlanden, met 35 broedparen per 100 hectare, ruim boven het landelijk gemiddelde (18 broedparen per 100 ha) voor weidevogelgebieden ligt. Verder komen alle andere kritische weidevogels in het gebied voor (Slobeend, Tureluur, Veldleeuwerik, Zomertaling). Daarmee zijn De Bovenlanden als een "zeer goed" weidevogelgebied te beschouwen. Naast de kritische weidevogels komen ook andere weidevogels en eendensoorten voor, waaronder de Kievit, de Scholekster, de Krakeend en de Wintertaling. De bestaande waarde van het gebied voor deze vogels blijft na de inrichting behouden en wordt waar mogelijk ook versterkt.

In haar Weidevogelvisie (2012) heeft de Provincie Utrecht uitgewerkt hoe ze de weidevogels wil behouden. Behoud geschiedt zowel in reservaten, waar de inrichting en het beheer op weidevogels is afgestemd, als in het agrarisch gebied, met een zogenaamd mozaïekbeheer. Dit zijn de twee meest succesvolle vormen van weidevogelbeheer en de provincie wil deze gebieden concentreren in zogenaamde weidevogelkerngebieden. In deze gebieden liggen dus zowel reservaten als agrarische gebieden. In het reservaat liggen half natuurlijke graslanden die zeer kruidenrijk zijn (zeggenvegetaties, schrale graslanden, blauwgraslanden), met een oppervlakte aan plas-dras dat tot laat in het seizoen (mei) is geïnundeerd. Hier wordt onder andere leefgebied voor de meest kritische weidevogels als Kemp-

haan, Watersnip en Zomertaling gerealiseerd. Daarnaast broeden hier karakteristieke weidevogels – zoals Grutto en Tureluur – in hoge dichtheden (minimaal 100 paar per 100 ha). Verder kunnen nog andere doelstellingen bij het beheer van deze gebieden worden meegenomen, zoals het behoud van bepaalde soorten amfibieën, dagvlinders of libellen.

De volgende concrete inrichtingsmaatregelen voor het natuurdoeltype vochtig weidevogelgrasland en kruiden- en faunarijk grasland maken deel uit van het DO:

- Om stagnerend regenwater te voorkomen is, in verband met de beheerbaarheid, lokaal voorzien in het begreppelen van percelen.
- Het realiseren van een plas-drasgebied in het middengebied.

4.1.3 Natte schraallanden (N10.01)

Nat schraalland is een zeer vochtig en arm type grasland. Het heeft een laagblijvend karakter en is zeker geen rietland of ruigte. Nat schraalland kan niet overal binnen de Wilnissse Bovenlanden worden ontwikkeld. De bovenlaag, die door drooglegging veraard is, is onder invloed van het landbouwkundig gebruik en het aanbrengen van toemaakdek in de loop der eeuwen verrijkt met nutriënten. Voor de ontwikkeling van nat schraalland moet deze bovenlaag bij voorkeur worden verwijderd. De afgelopen jaren is gebleken dat afplaggen voor de ontwikkeling van dit natuurdoel de meest effectieve aanpak is. Veel ervaring was al opgedaan op zandgronden en recent zijn er meer resultaten beschikbaar gekomen van natuurontwikkeling op veengronden. Voorbeelden van natuurontwikkeling op veengronden zijn de terreinen van Stichting De Bovenlanden, gebieden in de Krimpenerwaard en de projecten Lage Maden (Drentse Aa), De Barten en De Wydlannen (Friesland).

Voor de ontwikkeling van nat schraalland is afplaggen zeer wenselijk. De aanpak van het plaggen (dieptes, profielen) en de geschikte locaties zijn middels bodemonderzoek nader bepaald. Dit onderzoek is uitgevoerd door Royal Haskoning (Van den Broek, 2008). Nieuw nat schraalland kan zich het best ontwikkelen waar door afplaggen fosfaatarm, onveraard veen aan de oppervlakte komt. De potenties voor nat schraalland zijn volgens Royal Haskoning aanwezig op de terreindelen waar de verrijkte bovenlaag niet hoger is dan 40 cm.

De ontwikkeling van nat schraalland in de Wilnissse Bovenlanden is het best haalbaar indien:

- Een natuurlijk peilbeheer met een substantiële marge wordt ingesteld direct na het plaggen.
- Mogelijkheden worden ingesteld voor korte herfstinundaties.
- De schraallanden gelokaliseerd worden op die percelen die door plaggen weer voedselarm gemaakt kunnen worden.

*Figuur 7: Nat
schralland*

Natuurlijk peilbeheer

Het instellen van een natuurlijk peilbeheer, waarbij in de winter hogere waterstanden van toepassing zijn dan in de zomer, wordt als voorwaarde gezien voor de ontwikkeling van natte schraallanden. Ook voor de ontwikkeling van de overige natuurdoelen kruiden- en faunarijke grasland, vochtig weidevogelgrasland en natuurvriendelijke oevers is een natuurlijk peilbeheer gewenst. Het DO voorziet in een integraal ingesteld natuurlijk peilbeheer voor de gehele Wilnise Bovenlanden, waardoor aan een belangrijke voorwaarde voor de ontwikkeling van natte schraallanden wordt voldaan. Er is uitgegaan van een minimumpeil van -2,30 mNAP en een maximum peil van -2.20 mNAP omdat hierbij de ontwikkeling van natte schraallanden vanuit hydrologisch oogpunt adequaat (voldoende) wordt ondersteund.

De effecten van het voorgenomen natuurlijk peilbeheer zijn in een separaat onderzoek (Klaarenbeek, 2011) in beeld gebracht, waarnaar wordt verwezen. De belangrijkste resultaten uit dit onderzoek vindt u terug in paragraaf 4.2.1.

Korte herfstinundatie

De Wilnise Bovenlanden kennen voornamelijk wegzijging. De Commissie m.e.r. heeft hierover met betrekking tot de voorgenomen ontwikkeling van natte schraallanden haar zorg uitgesproken. Met name de dreigende verzuring van de natte schraallanden onder invloed van neerslag en luchtvervuiling zijn hiervoor de aanleiding. Kwel kan zorgen voor de aanvoer van basen. Kwelstromen ontbreken echter in de Wilnise Bovenlanden. Eén van de maatregelen die de, voor de ontwikkeling van natte schraallanden, 'noodzakelijke' basen kunnen leveren is het toepassen van korte herfstinundaties met (basenrijk) oppervlaktewater. Dit bij voorkeur in de herfst omdat dan nog niet al het oppervlaktewater uit neerslag bestaat. De inundaties hebben alleen betrekking op de gebiedsdelen (clusters) die ingericht

gaan worden voor de ontwikkeling van nat schraalland. De inundatie zelf is een beheersmaatregel en wordt indien gewenst uitgevoerd door de beheerder. Om inundatie mogelijk te maken is in het DO voorzien in een aantal waterhuishoudkundige maatregelen in de vorm van afdammingen en in- en uitlaatvoorzieningen. Deze voorzieningen worden bij de vier oostelijk gelegen locaties aangebracht. Waar dit landschappelijk wenselijk en fysiek mogelijk is, worden vaste dammen vervangen door damwanden. Op de meest westelijke locatie (1,43 ha) wordt de ontwikkeling gemonitord en worden, bij het achterblijven van de ontwikkeling ten opzichte van het gebied waar wel wordt geïnundeerd, alsnog de voorzieningen voor herfstinundatie aangelegd. De daarvoor benodigde middelen worden gereserveerd. Van (herfst) inundatie van het gehele plangebied is nadrukkelijk geen sprake.

Lokalisering natte schraallanden

Door de natte schraallanden te lokaliseren op die percelen die daar het meest geschikt voor zijn is de ontwikkeling kansrijker. Het op regelmatige afstanden voorkomen van clusters nat schraalland is voor de migratiemogelijkheden van een aantal diersoorten (o.a. Heikikker, Noordse woelmuis en Zilveren maan) van belang. Voor het goed functioneren van de ecologische verbinding is het ook van belang dat de overige percelen binnen de verbinding goed worden ingericht. Voor een toelichting op het functioneren van de ecologische verbinding wordt verwezen naar paragraaf 4.1.4.

De volgende concrete inrichtingsmaatregelen voor de ontwikkeling van het natuurdoeltype nat schraalland maken deel uit van het DO:

- Er wordt gemiddeld 40 centimeter afgeplagd voor natte schraallanden. Totaal gaat het om ongeveer 48 hectare. De exacte diepte wordt bepaald aan de hand van het uitgevoerde bodemchemisch onderzoek (fosfaatdiepte). In het bestek en de uitvoering wordt daarbij expliciet rekening gehouden met het aanwezige microreliëf en verschillen in maaiveldhoogte in relatie tot het in te stellen peilbeheer.
- De vrijkomende grond wordt zo dichtbij mogelijk verwerkt in dammen, brughoofden, terreinophogingen (onderbemaling) en beheerpaden. Globaal komt in de 1^e fase circa 140.000 m³ grond vrij (zie paragraaf 5.2. voor de grondbalans).
- Bij aanleg van nat schraalland worden waar relevant en mogelijk, per perceel ten opzichte van de woningen, eerst de beheerpaden en dan het nat schraalland aangelegd, zodat de afstand tussen de woningen en het nat schraalland wordt vergroot.
- Op vier locaties worden voorzieningen voor herfstinundatie aangebracht.

4.1.4 Natuurvriendelijke oevers

Verspreid over het gebied worden natuurvriendelijke oevers langs verschillende watergangen ingericht. Deze oevers krijgen een licht getrappt profiel, het zogenaamde knikprofiel. Met dit profiel profiteren verschillende dier- en plantensoorten van de natuurvriendelijke oever. Er ontstaan foerageerplekken voor weidevogels en reigersoorten waaronder de Purperreiger, paaiplaatsen voor vissen en geschikte locaties voor planten die van vochtige of natte omstandigheden houden.

Vergroten foerageermogelijkheden Purperreiger

De natuurvriendelijk ingerichte oevers leveren een belangrijke bijdrage aan het verbeteren van de foerageermogelijkheden voor Purperreigers uit de Nieuwkoopse Plassen en Zwarte sterns. Hiermee versterken de oevers de functie van de Wilnis Bovenlanden voor het Natura2000 gebied Nieuwkoopse Plassen.

Figuur 8: Purperreiger

De geschiktheid van de Wilnis Bovenlanden als foerageergebied voor Purperreigers wordt door een aantal factoren gezamenlijk bepaald. De inrichting van de oevers en het voedselaanbod zijn hiervan de belangrijkste.

Oeverinrichting

Basisvoorwaarde voor geschikt zijn als foerageergebied voor Purperreigers is een hoge dichtheid aan sloten. Op deze wijze wordt er gegarandeerd dat er op korte afstand voldoende voedsel in de polder aanwezig is. De Wilnis Bovenlanden voldoet hier ruimschoots aan. Daarnaast is het van belang dat de oever een zodanige structuur heeft, waardoor het voedselaanbod voor Purperreigers groter is. Het in te stellen natuurlijk peilbeheer draagt in positieve zin bij aan de ontwikkeling van de natuurvriendelijke oevers. Het periodiek en deels droogvallen van de oever levert een goed uitgangssituatie op voor de ontwikkeling van een gevarieerde vegetatie in de oeverzone.

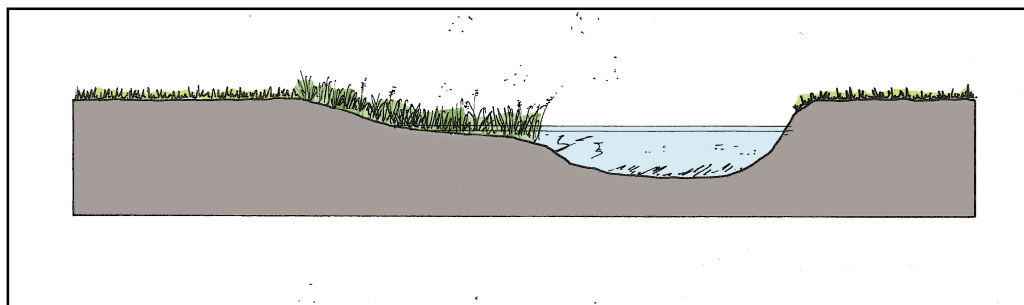
Voedselaanbod

De voedselkeuze van Purperreigers bestaat over het algemeen uit vis en waterinsecten en in mindere mate uit amfibieën en zoogdieren. Vissen zijn echter de belangrijkste prooi. De aanwezigheid van een goede (aantallen) en gevarieerde visstand is daarom van groot belang voor de Purperreiger. De inrichting en het beheer van de Wilnis Bovenlanden bepaalt in belangrijke mate de rijkdom van het slootleven en daarmee het prooiaanbod voor de Purperreiger.

Goede mogelijkheden voor vismigratie zijn van belang voor de verspreiding van vissen. Verbindingen tussen de poldersloten en de Veldwetering en de Ennipwetering zijn vanuit dat oogpunt zeer gewenst. Niet alle sloten worden toegankelijk voor vis. Deze sloten hebben weer waarde voor amfibieën die tevens als prooi voor de purperreiger kunnen worden gezien. Een hoge slootdichtheid en een gevarieerde oeverstructuur bepalen eveneens de

diversiteit en de aantallen vissen. Niet alleen variatie in diepte is in dit kader van belang, maar ook variatie in slootstructuren en de steilheid van taluds. De winteroverleving van vissen kan daarnaast vergroot worden door in de polder diepere putten aan te leggen van ongeveer 2,5 meter. Door de aanwezige kleiputten in de Wilnis Bovenlanden daarvoor te benutten en deze op diepte te brengen en te voorzien van natuurvriendelijke oevers, wordt invulling gegeven aan deze randvoorwaarde.

Figuur 9: Natuurvriendelijke oever met knikprofiel

De natuurvriendelijke oevers worden zoveel mogelijk gesitueerd aan de noordzijde van de watergangen en voorzien van een zogenaamd knikprofiel. De ecologische kwaliteit van natuurvriendelijke oevers die op het zuiden/zuidoosten zijn gericht is namelijk hoger dan van oevers die op het noorden zijn gericht (meer zoninval = meer biodiversiteit, zie Handreiking Natuurvriendelijke Oevers van de STOWA - 2009-37). Doordat de natuurvriendelijke oevers slechts aan één zijde van de watergangen wordt gesitueerd is de toegankelijkheid van deze oevers voor de hengelsport gewaarborgd.

Bij de keuze van het profiel van de natuurvriendelijke oevers is rekening gehouden met de adviezen van Alterra die in het rapport over muggen en knutten staan vermeld (Verdonschot & Verdonschot, 2010; Besse-Lototskaya e.a., 2011). Alterra adviseert om te voorkomen dat er tijdelijke restwateren ontstaan. Bij het knikprofiel kan regenwater naar de sloot afstromen, er blijft geen geïsoleerd restwater in de oever staan.

De volgende concrete inrichtingsmaatregelen voor natuurvriendelijke oevers maken deel uit van het DO:

- Langs een flink aantal sloten in het gebied worden eenzijdige flauwe, bredere oeverzones ingericht met een maximale breedte van circa 6 meter. Deze ondiepe natuurvriendelijke oevers staan steeds in contact met het open slootwater.
- Op de kopse einden van de percelen langs de Veldwetering en de Ennipwetering wordt een brede natuurvriendelijke oever aangelegd.
- In verband met de bereikbaarheid van de percelen krijgen deze een beheerstrook/beheerpad van 5 meter breed, aan één zijde van het perceel, parallel aan de sloot. Indien een natuurvriendelijke oever wordt aangelegd ligt het beheerpad verder van de sloot.

Verbinding Groot Wilnis-Vinkeveen

Op de plek waar de Wilnis Bovenlanden en Groot Wilnis-Vinkeveen aan elkaar grenzen, ligt de provinciale weg N212. Deze weg vormt voor vele diersoorten een barrière. Om deze reden is het van belang dat er tussen beide gebieden een goed functionerende ecologische verbinding met faunapassage onder de N212 (ir. Enschedeweg) wordt gerealiseerd.

Om invulling te geven aan de uitwerking van de ecologische verbinding tussen beide gebieden is in opdracht van de stuurgroep Groot Wilnis-Vinkeveen en de stuurgroep Wilnis Bovenlanden een

studie uitgevoerd naar het best denkbare tracé. Door een werkgroep, bestaand uit vertegenwoordigers vanuit beide projectgroepen, is in dit kader gewerkt aan de uitwerking van verschillende tracévarianten.

In haar vergadering van 18 januari 2012 hebben beide stuurgroepen gekozen voor de tracévariant Zuid-Kievit+. Het tracé van de variant Zuid-Kievit+ start op de gronden van Staatsbosbeheer op de zuidelijke oever van de Veldwetering. Over deze strook loopt een beheerpad van Staatsbosbeheer dat de achterliggende gronden ontsluit. De strook langs de Veldwetering is ongeveer 125 meter lang en heeft een breedte die varieert van 12 tot 25 meter. De strook grenst aan de zuidzijde aan een bouwblok van BBL. Door deze grens (hekwerk) recht te trekken neemt de breedte van de verbinding toe tot 25 meter. Dit heeft een positief effect op het functioneren van de verbinding.

Via de bestaande onderdoorgang onder de Wilnisse Zuwe vervolgt het tracé haar weg via het recreatieterrein De Kievit. Dit terrein is ruim 100 meter lang en gemiddeld circa 20 meter breed. Ten behoeve van de verbinding dient het terrein heringericht te worden. De beschoeiing wordt hiervoor verwijderd en de oever wordt op een natuurvriendelijke wijze ingericht. Bij de herinrichting wordt rekening gehouden met de aanwezige beplanting. Even ten noorden van De Kievit ligt een perceel dat in eigendom is van BBL. Van dit perceel wordt circa 1,25 hectare ingericht als onderdeel van de ecologische verbinding. Tezamen met De Kievit ontstaat op deze wijze een ruim natuurerrein dat een substantiële bijdrage levert aan het goed functioneren van de ecologische verbinding. Om er een aaneengesloten gebied van te maken dient het tussenliggende fietspad met bermstrook circa 100 meter naar het noorden toe verlegd te worden. Op deze wijze ontstaat een duidelijke scheiding tussen de ecologische verbinding en het blijvend agrarische gebied.

De natuurvriendelijke oevers langs de Veldwetering hebben een geleidende werking voor de doelsoorten. De dieren worden via de oevers naar de faunapassage onder de N212 geleid.

De faunapassage onder de N212 bestaat uit een brugconstructie met een breedte van ruim 7 meter die op de plek van de bestaande duiker zal worden gelegd. De duiker bevat een watergang met een flauw oevertalud. De hoogte van de passage is gelijk aan de hoogte van de bestaande duiker.

De N212 is een zogenaamde compartimenteringskade. De huidige duiker en ook de nieuwe dienen derhalve ten tijde van calamiteiten afsluitbaar te zijn. Hier worden technische voorzieningen voor getroffen.

De breedte van 7 meter is voor de meest kritische doelsoorten te smal om als volwaardige ecosysteemverbinding te fungeren. De breedte is echter voldoende om als faunapassage te fungeren. De voorwaarde hierbij is dat er geleidende elementen en genoeg schuilmogelijkheden in de directe omgeving aanwezig zijn. Door het inrichten van oevers van de Veldwetering en het natuurerrein ten noorden hiervan wordt hierin voorzien. Ten oosten van de N212 wordt binnen Groot Wilnis-Vinkeveen een zogenaamde draslandkraal ingericht. Ook worden hier de oevers van de Veldwetering natuurvriendelijk ingericht.

4.2 Water en bodem

Het watersysteem binnen de Wilnisse Bovenlanden is leidend geweest bij de inrichting. Een van de belangrijkste voorgenomen maatregelen betreft de invoering van een natuurlijk peilbeheer.

In het Voorlopig Ontwerp is afgesproken dat er in het kader van het opstellen van het DO aanvullend onderzoek naar de effecten van een natuurlijk peilbeheer zal plaatsvinden. De

Stuurgroep heeft aangegeven dat het natuurlijk peilbeheer op zo'n manier moet worden vormgegeven, dat hier geen schade en/of risico van te verwachten zijn voor bewoners en (omliggende) bedrijven. Ook wordt er naar gestreefd om het natuurlijk peilbeheer zo in te richten dat een duurzame bedrijfsvoering mogelijk is voor de beoogde natuurondernemers in het gebied.

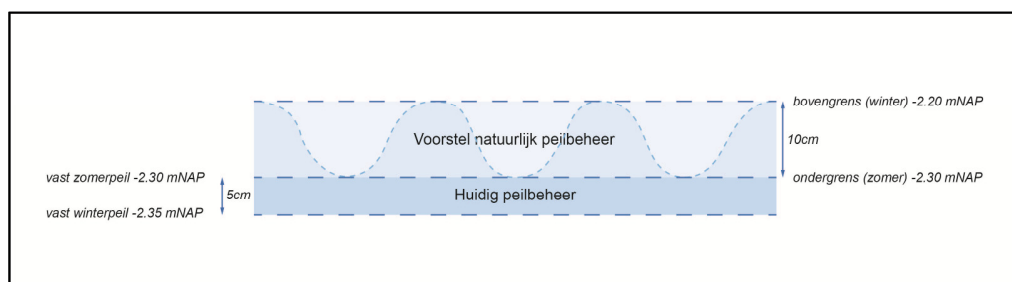
De resultaten van het onderzoek zijn opgenomen in de rapportage "Effectenstudie natuurlijk peilbeheer Wilnis Bovenlanden Utrecht" (BWZ Ingenieurs, 2011). De belangrijkste resultaten uit het onderzoek naar de effecten van het natuurlijk peilbeheer zijn in onderstaande paragraaf opgenomen.

4.2.1 Natuurlijk Peilbeheer

Natuurlijk peilbeheer is volgens de uitgangspunten en inzichten in belangrijke mate ondersteunend aan de ontwikkeling van de gewenste natuurdoeltypen, zowel ten aanzien van nat schraalland als vochtig weidevogelgrasland en natuurvriendelijke oevers. Deze conclusie is gebaseerd op de randvoorwaarden voor natuurdoelen uit het landelijk gebruikte "Waternood-instrumentarium" (STOWA, 2002-2003) (is gehanteerd ten behoeve van studie naar effecten natuurlijk peilbeheer) alsmede het "Deskundigenadvies haalbare schraallandontwikkeling in De Wilnis Bovenlanden" van Allard van Leerdam (2011).

Binnen de Wilnis Bovenlanden is het voornemen om een natuurlijk peilbeheer in te voeren met een bovengrens van $-2,20$ mNAP en een ondergrens van $-2,30$ mNAP. In de praktijk betekent dit dat het peil in de zomer gelijk is aan het huidige (polder)peil en in de winter hoger is. Er is voor deze peilen gekozen omdat hierbij de ontwikkeling van natte schraallanden en andere natuurdoeltypen, vanuit hydrologisch oogpunt, voldoende wordt ondersteund en er tevens een goede uitgangssituatie wordt gecreëerd voor natuurondernemerschap. Een hogere bovengrens (maximum peil) zou optimaler zijn voor de natuur maar zou te natte omstandigheden voor natuurondernemerschap opleveren. Voor de natte schraallanden en een deel van de voormalige onderbemaling is voorzien in beheersmaatregelen waarbij het waterpeil kortdurend wordt opgezet (herfstinundatie, zie 4.1.3) of verlaagd ten behoeve van beheer.

*Figuur 10:
Schematische weergave peilbeheer*

Het waterpeil bij de bebouwing en arkenparken is gescheiden van het waterpeil in het natuurdeel. De bebouwing langs de Amstelkade heeft een apart peilvak. Het water wordt op peil gehouden door het inlaten van water vanuit de Kromme Mijdrecht. Overtollig water wordt teruggepompt naar de Kromme Mijdrecht. De woningen en arkenparken langs de Bovendijk, met uitzondering van de Watertuin, liggen in het peilvak van de Vinkeveense plassen. De Watertuin heeft een eigen peilvak en waterpeil. De waterpeilen rondom de bebouwing en arkenparken is hoger (circa NAP $-2,10$ tot NAP $-2,15$ m) dan het voorgestelde hoogste peil.

Met de beoogde natuurondernemers wordt meegedacht welke maatwerkoplossingen in het peilbeheer nodig en mogelijk zijn om een duurzaam rendabele bedrijfsvoering te kunnen realiseren.

Hydrologische effecten

In het recente verleden (tot 2003) hebben de waterpeilen in de Wilnis Bovenlanden een vergelijkbaar niveau gehad als nu voorgesteld is voor het natuurlijk peilbeheer. De hydrologische effecten van het natuurlijk peilbeheer op de omgeving zijn naar verwachting (zeer) beperkt, hier is geen schade van te verwachten. Deze conclusie is gebaseerd op indicatieve hydrologische berekeningen en peilbuisanalyses.

Uit nader onderzoek naar de mogelijke peilstijgingen binnen de Bovenlanden bij extreme neerslaggebeurtenissen, blijkt dat het gebied voldoet aan de normen voor wateroverlast uit het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW), zowel in de huidige situatie als na invoering van natuurlijk peilbeheer. In de eindsituatie met natuurlijk peilbeheer en uitvoering van de voorgenomen inrichtingsmaatregelen, nemen de peilstijgingen bij extreme neerslag af ten opzichte van de huidige situatie. Dit komt doordat extra waterberging wordt gerealiseerd door aanleg van natuurvriendelijke oevers en afplaggen van enkele percelen voor de ontwikkeling van nat schraalland.

Hoogwaterzone langs de Bovendijk

In het VO is opgenomen dat gestreefd wordt naar invoering van natuurlijk peilbeheer in de gehele polder, met uitzondering van de bestaande hoogwaterzones. Nabij de bebouwing langs de Bovendijk, aan de noordoostzijde van het plangebied, liggen hoogwaterzones die in directe verbinding staan met de tussenboezem die aan de oostzijde van het plangebied ligt (de Heinoomsvaart). Hiermee staat deze hoogwaterzone los van het watersysteem in de rest van de Wilnis Bovenlanden. Voor de Stuurgroep is uitgangspunt "peil volgt functie", dit betekent dat het gebied rond de hoogwaterzone langs de Bovendijk het huidige agrarisch peil behoudt.

Onderbemaling opheffen

Een aantal percelen in het midden van het plangebied heeft een duidelijk lagere maaiveldhoogte dan de rest van de polder. Deze percelen zijn in eigendom van een tweetal eigenaren. In de huidige situatie is hier een onderbemaling aanwezig. Om een robuust watersysteem tot stand te brengen is het gewenst om deze onderbemaling op te heffen. Als de onderbemaling wordt opgeheven en dit gebied bij het natuurlijk peilbeheer wordt getrokken, is dit te nat voor (regulier) landbouwkundig gebruik. De gemiddelde drooglegging bij het voorgestelde bovenpeil van $-2,20$ mNAP bedraagt gemiddeld 7 centimeter; op delen van de percelen is er met name in de winter sprake van plas/drasomstandigheden.

Een goede optie voor het verbeteren van de drooglegging binnen de onderbemaling is om de laag gelegen percelen op te hogen tot een vergelijkbaar maaiveldniveau als in de rest van de polder. Dit kan dan plaats vinden met grond die op andere locaties wordt ontgraven voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers of de ontwikkeling van nat schraalland. Voordeel van deze optie is dat de ontgraven grond in het plangebied zelf kan worden verwerkt; een zogenaamde gesloten grondbalans. Dit levert een aanzienlijke kostenbesparing op omdat de grond nu niet naar buiten het gebied afgevoerd en gestort hoeft te worden. Ook

het aantal transportbewegingen naar buiten het plangebied en de daarmee gepaard gaande belasting van het lokale wegennet wordt aanzienlijk beperkt.

Een gedeelte van de onderbemaling wordt ingericht als plas-dras-gebied ten behoeve van weidevogels. Deze gronden worden niet opgehoogd.

4.2.2 Waterkwaliteit

Het gewenste natuurdoeltype dat het meest gebaat is bij een goede waterkwaliteit is de Zoete Plas, in dit geval die van gebufferde laagveensloten.

Wateraanvoer en kwaliteit

Aanvoer van water in droge tijden zal door de realisatie van het gemaal Dooijersluis op termijn geheel vanuit Polder Groot Wilnis-Vinkeveen moeten plaatsvinden, waarbij inlaatwater opgemengd wordt met water uit deze polder en via de Veldwetering naar de Bovenlanden kan stromen. Dit in tegenstelling tot de oude situatie waarbij ook (brak) water uit de Kromme Mijdrecht werd ingelaten.

De Wilnise Bovenlanden hebben in het winterhalfjaar een neerslagoverschot en de waterkwaliteit zal dan waarschijnlijk steeds voldoende zijn. Door het instellen van een natuurlijk peil zal het pas in de zomer nodig zijn om water in te laten uit Groot Wilnis-Vinkeveen. De kwaliteit van het inlaatwater moet zo goed mogelijk voldoen aan de 'norm' voor de waterkwaliteit in de Wilnise Bovenlanden. Verder wordt een lange aanvoerroute aangelegd, waardoor er gaandeweg steeds meer menging met gebiedseigen en regenwater is en er een gradiënt ontstaat. De 'norm' voor de waterkwaliteit is gebaseerd op de randvoorwaarden van Krabbenscheer.

Baggeren: sloten en kleiputten

Door het baggeren van sloten en kleiputten wordt het zelfreinigend vermogen van het watersysteem in de Wilnise Bovenlanden vergroot.

Natuurvriendelijke oeverinrichting

Met het realiseren van een natuurvriendelijke oeverinrichting (natuurvriendelijke oevers) wordt een buffer voor stikstof en fosfaat gecreëerd tussen de percelen en het water en het zelfreinigend vermogen van het watersysteem wordt vergroot.

4.2.3 Bodemdaling

In veenweidegebieden is over het algemeen sprake van bodemdaling. Door het instellen van het hierboven omschreven peilbeheer ('s zomers gelijk aan het huidige peil en 's winters hoger dan polderpeil) wordt een natuurlijkere situatie gecreëerd. Maar omdat het zomerpeil onveranderd blijft, verandert er vrijwel niets aan de bodemdaling in het gebied. Van de toekomstige natte schraallanden wordt de voedselrijke toplaag afgegraven en afgevoerd. Deze maatregel is noodzakelijk om dit van natte en voedselarme omstandigheden afhankelijke natuurtype te ontwikkelen. Na het afgraven zijn deze percelen zo nat, dat de resterende bodemdaling veel minder zal zijn dan in de huidige situatie.

Uit bovenstaande kan worden afgeleid dat op percelen die worden afgeplagd, omdat deze vochtiger worden, de bodemdaling minder wordt dan de bodemdaling in de omgeving.

De volgende concrete inrichtingsmaatregelen voor water en bodem maken deel uit van het DO:
--

- Baggeren watergangen en kleiputten van Staatsbosbeheer (circa 220 hectare) (reeds uitgevoerd)
- Instellen natuurlijk peilbeheer met een bovengrens van -2,20 mNAP en een ondergrens van -2,30 mNAP
- Aanleggen van een natuurvriendelijke oever langs o.a. de Ennipwetering en de Veldwetering (KRW-doelstelling)
- Opheffen en ophogen particuliere onderbemalingen

4.3 Cultuurhistorie en landschap

Het landschap van de Wilnisse Bovenlanden heeft een structuur die bepaald is door de cultuurhistorische ontginning van De Ronde Venen. Bij de inrichting van de natuur worden de cultuurhistorische waarden van het gebied niet aangetast. Het sloten- en kavelpatroon blijft intact en de nog aanwezige bosjes worden vanuit oogpunt van landschap, cultuurhistorie en ecologie behouden. Ook de kleiputten blijven intact en worden nog herkenbaarder gemaakt.

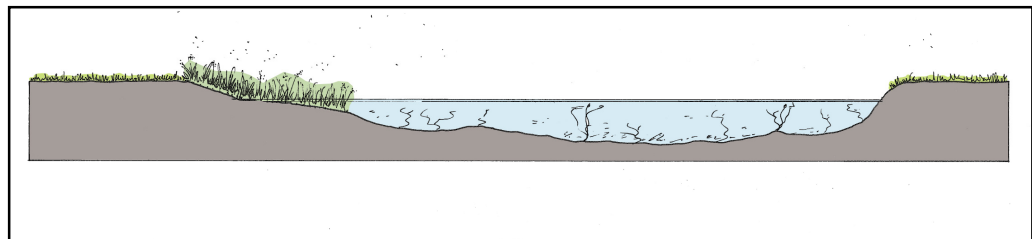
De aanwezige aardkundige waarden in het projectgebied worden niet verstoord. Dit geldt tevens voor de daaraan eventueel gerelateerde archeologische waarden. Als het toch noodzakelijk is om archeologische waarden te ontgraven, dan wordt daarvoor eerst toestemming gevraagd aan het bevoegd gezag, in dit geval de gemeente De Ronde Venen.

4.3.1 Kleiputten

Voor de aanleg van de Bovendijk, ten noorden van de Wilnisse Bovenlanden, werd klei gewonnen op oude kreekruigen in het plangebied. Deze plekken zijn als kleiputten deels nog aanwezig in het landschap; enkele putten zijn in het verleden om landbouwkundige redenen gedempt.

De nog aanwezige kleiputten blijven als cultuurhistorische elementen behouden en de ecologische waarde van deze putten wordt vergroot. Bij het baggeren worden de putten dieper gebaggerd dan de sloten. Hierdoor ontstaan goede overwinteringsplekken voor vissen. De oevers van de kleiputten worden gedeeltelijk voorzien van natuurvriendelijke oevers.

Figuur 11: Principeprofiel kleiput met natuurvriendelijke oever

De volgende concrete inrichtingsmaatregelen voor cultuurhistorie en landschap maken deel uit van het DO:

- Baggeren en deels voorzien van natuurvriendelijke oevers van kleiputten.

4.4 Natuurondernemerschap

Staatsbosbeheer en de twee natuurondernemers voeren samen het beheer over een groot gedeelte van de Wilnisse Bovenlanden. Aan de hand van jaarverslagen en monitoringsgegevens en met behulp van begeleiding vullen zij het beheer optimaal in. De natuurdoelen worden gerealiseerd binnen het melkveebedrijf van de ondernemers. Voor het gebruik van mest en voor het maaien en beweiden is een mozaïek ontwikkeld om de natuurdoelen en

de bedrijfstechnische mogelijkheden zo optimaal mogelijk op elkaar af te stemmen. Het gebied, inclusief de gronden van natuurondernemers, krijgt een robuust en samenhangend peilbeheer, gericht op de functie natuur en de natuurdoelen. Er is geen sprake meer van onderbemaling. Een deel van de laaggelegen percelen wordt opgehoogd voor gebruik als grasland, een ander deel gaat dienen als vestigingsplas-dras voor weidevogels. Op deze manier is er ruimte voor twee gezonde natuurbedrijven binnen het natuurgebied de Bovenlanden, zijn er koeien in de wei en worden de natuurdoelen bereikt. Afspraken hierover zijn vastgelegd in de Verklaring Natuurondernemerschap in de Wilnise Bovenlanden (juli 2013).

4.5 Recreatie

Vanaf zorgboerderij Amstelkade (Amstelkade 61) ligt reeds een deels onverhard boerenlandpad dat, als onderdeel van de Bethlehemroute, de Wilnise Bovenlanden doorkruist. Aanvullend op de bestaande Bethlehemroute worden er nog extra wandelmogelijkheden gerealiseerd in het gebied. Daarnaast zijn recreatiemogelijkheden bedacht en uitgewerkt door twee beeldend ontwerpers binnen het project Hunnie Adventures.

4.5.1 Wandelpaden

Aansluitend op de bestaande Bethlehemroute worden twee nieuwe wandelroutes ingericht. Voor deze wandelroutes worden geen aparte paden aangelegd. De routes volgen de beheerpaden van Staatsbosbeheer. Op verschillende locaties worden houten wandelbruggen geplaatst, met afsluitende voorzieningen. Bij de entrees van het gebied worden uitneembare metalen roosters en andere afsluitbare voorzieningen in de nieuwe of bestaande wandelbruggen gelegd. Door middel van deze roosters worden honden geweerd. Bovendien maken de uitneembare roosters het mogelijk om de paden in het weidevogelseizoen (15 maart tot 15 juni) af te sluiten.

Eén route verbindt het bestaande boerenlandpad met het recreatiegebied Snoek langs de Amstelkade. De tweede route verbindt de Amstelkade en het Molenland. Naast bovenstaande routes is er nog een extra optionele route in het plan opgenomen: tussen de Veldwetering en de Amstelkade. Deze derde route wordt pas gerealiseerd als blijkt dat de twee nieuwe routes niet leiden tot verstoring van weidevogels of overlast voor bewoners (zie bijlage IV). De routes worden bewegwijzerd en beheerd door Staatsbosbeheer. De bewegwijzering zal worden gekoppeld aan het wandelknooppuntensysteem dat binnen de provincie Utrecht ontwikkeld gaat worden.

4.5.2 Hunnie Adventures

De ontwerpers Sophie Krier en Henriëtte Waal hebben voor de Wilnise Bovenlanden een concept uitgewerkt onder de naam "Hunnie Adventures". Hunnie Adventures biedt omwonenden en bezoekers mogelijkheden om het landschap, de natuur en de cultuurhistorie van de Wilnise Bovenlanden te ervaren. Zij integreren de fysieke infrastructuur in het gebied met belevingscomponenten. De kunstenaars hebben diverse avonturen bedacht om de beleving van de Bovenlanden te vergroten. Zij gebruiken hierbij de basiscomponenten grond (bagger, veen, klei), gras, wilg en water. Basis voor deze activiteiten is een kleinschalige "veldwerkplaats" in het gebied, achter zorgboerderij Amstelkade.

4.5.3 Bevaarbaarheid Veldwetering

De Veldwetering wordt met name door de bewoners in en rond het gebied gebruikt voor kanovaren. In de zomerperiode is het peil in de wetering aan weerszijden gelijk. De overstort van de stuw wordt uitgevoerd door middel van een kerende klepconstructie. In de winterperiode kan de klep worden ingesteld op het peilverschil en in de zomerperiode mag de stuw open staan. Door een aangepaste klep/stuw/constructie is een passage te realiseren met een waterdiepte van circa 0,50 m en een vrije doorgang van circa 1,50 m breed. Hierdoor kunnen kano's en of roeiboten met een maximale breedte van circa 1,50 m de stuw in de zomerperiode ongehinderd passeren.

Figuur 12: Veldwetering

4.5.4 Hengelsport

De vele watergangen in en rond de Wilnisse Bovenlanden zijn uitermate geschikt voor de hengelsport. Ten behoeve van de hengelsport zijn in het DO geen specifieke voorzieningen getroffen. Wel is er, in verband met de bereikbaarheid van de oevers voor sportvissers, slechts aan één zijde van de watergang een natuurvriendelijke oever gesitueerd.

4.6 Leefbaarheid

4.6.1 Openheid

Openheid is de belangrijkste eigenschap van de ruimtelijke-visuele kenmerken van het gebied. Het is vrijwel volledig open en wordt omrand door (grotendeels) lage bomen op de Amstelkade, Molendijk, Bovendijk en Wilnisse Zuwe. De boerderijen en de bungalow- en arkenparken zijn voor het overgrote deel omringd door erfbeplanting. Bij enkele kleiputten is opgaande begroeiing (soms riet, soms bomen) aanwezig. Zowel vanaf de randen als vanuit het gebied is er vrijwel steeds een grote beleving van openheid. De landschappelijke kwaliteit is daardoor hoog.

Omdat in het DO wordt voorzien in het ontwikkelen van graslanden, zal de openheid over het algemeen niet beïnvloed worden.

4.6.2 Privacy

Bebouwing (wonen, werken, recreëren) is grotendeels aan de randen van het gebied te vinden (Watertuin, Dotterbloem, Waterlelie, Aan de Zuwe, Veenvliet, Bovendijk, Amstelkade). Als er geen rekening wordt gehouden met bestaande bebouwing bij het ontwerpen van de wandelpaden kan dit leiden tot een verlies aan privacy van bestaande bewoners en recreanten. Uitgangspunt bij het ontwerp is daarom geweest de nieuwe wandelpaden voor zover mogelijk minimaal 100 meter van de bebouwing te houden.

4.6.3 Muggen en knutten

Gedurende het planproces is er door bewoners geregeld aandacht gevraagd voor de mogelijke overlast van muggen en knutten als gevolg van de voorgenomen inrichting van De Wilnisse Bovenlanden. In verband daarmee zijn er in 2009 en 2010 door Alterra (P. Verdonschot e.a.) nulmetingen in het gebied verricht. Hiermee is een goed beeld verkregen van de huidige situatie, de mogelijke risico's bij de inrichting en de mogelijkheden om die risico's zoveel mogelijk te beperken. In de notitie "Risico-analyse steekmuggen en knutten in de Wilnisse Bovenlanden en mogelijke maatregelen om overlast zoveel mogelijk te voorkomen" (2011) is de heer Verdonschot vervolgens nader ingegaan op de concrete maatregelen om de risico's te beperken.

Nulmeting 2009 en 2010

De volgende uitkomsten en conclusies kunnen aan de nulmetingen worden ontleend:

- Moerassteekmuggen, huissteekmuggen en malariamuggen zijn in relatief lage dichtheden aangetroffen.
- Larven van moerassteekmuggen zijn zeer schaars aangetroffen in het rietland en in moerasstruweel. Plantenboorsteekmuggen zijn niet aangetroffen.
- Rietland en moerasstruweel bevatten een iets hogere dichtheid aan larven van huissteekmuggen.
- Larven van malariamuggen zijn in kleine aantallen gevonden in verschillende sloottypen en in het rietland.
- In restwateren rond bebouwing zijn frequent hogere aantal larven van huissteekmuggen gevonden. Ook zijn hier hogere dichtheden van volwassen huissteekmuggen verzameld. Het is dus altijd van belang voor bewoners om te zorgen dat er geen stilstaand water nabij de woning aanwezig is.
- De dichtheden van volwassen huissteekmuggen in het buitengebied zijn lager dan rondom de bebouwing.
- Larven van knutten komen verspreid voor in alle landschapstypen met in juni hogere dichtheden. Deze zijn echter nog steeds laag te noemen.

Risico's ten aanzien van de inrichting

De mogelijke risico's op overlast in de Wilnisse Bovenlanden liggen voornamelijk bij de in te richten nieuwe natuur. Mede om die reden is voorzien in een ruime afstand tussen deze nieuw in te richten natuur (nat schraalland) en de bebouwing.

In de vraagstelling aan Alterra was ook meegenomen welke vaste maat in acht zou kunnen worden genomen tussen de nieuwe natte natuur en de bestaande bebouwing. Uit het afstandsonderzoek dat hiervoor is uitgevoerd bleek echter dat een vaste maat niet is te ge-

ven. Een ruime afstand tussen natte natuur en woningen dringt de overlast altijd terug, maar een exacte maat is niet te geven, omdat die mede afhankelijk is van een aantal factoren zoals de soort muggen of knutten die voorkomen, het soort gebied en de beoogde inrichting.

Inrichtingsmaatregelen om risico's te beperken

Bij het realiseren van de inrichtingsmaatregelen binnen de Wilnisse Bovenlanden zullen, om de genoemde risico's zoveel mogelijk te beperken, de volgende maatregelen worden getroffen:

- Er wordt in een groot deel van het gebied voorafgaand aan de inrichting al gebaggerd. Dit komt de waterkwaliteit ten goede (minder voedselrijk en daardoor ook minder flabvorming) en verlaagt het risico op muggen en knutten. Diepere sloten met een goede waterkwaliteit zijn namelijk goed voor de visstand; vissen eten muggen- en knuttenlarven. Bovendien verlaagt een verminderde flabvorming het risico op muggen, die daarin schuilen.
- Het is belangrijk dat er zo min mogelijk tijdelijke plassen op het land achterblijven. Daarom zal het afgraven bij de aanleg van het nat schraalland zorgvuldig gebeuren, om zo goed mogelijk te voorkomen dat er depressies ontstaan waarin water achterblijft. Bovendien zullen de percelen zoveel mogelijk bol t.o.v. het slotenstelsel worden aangelegd zodat het water gemakkelijk wegloopt en niet op het land blijft staan. Percelen worden in dit verband tevens voorzien van greppels.
- Het nat schraalland zal niet worden beweide; daarmee wordt ook voorkomen dat er door pootafdrukken depressies ontstaan waarin water achterblijft.
- Bij het ontwerp van de natuurvriendelijke oevers is er rekening mee gehouden dat oevers met een accoladeprofiel (waardevol voor o.a. modderkruiper en purperreiger) een risico geven op muggen en knutten. In plaats van een accoladeprofielen is daarom in het DO een zogenaamd knikprofiel toegepast. Deze oevers krijgen een licht getrapt profiel.
- De natuurvriendelijke oevers zullen worden uitgerasterd; dit heeft primair een ecologisch doel: voorkomen van het vertrappen van de oever; bijkomend voordeel is dat dit het risico op muggen en knutten reduceert, omdat voorkomen wordt dat er water blijft staan in de onregelmatige structuren die door vertrapping kunnen ontstaan. Er zal mobiel gerasterd worden: dat betekent dat de rasters uitgezet worden als de koeien de wei ingaan.
- Daarnaast zijn bewoners geïnformeerd over wat ze zelf kunnen doen om de kans op muggen en knutten te verkleinen.

5 Uitvoeringsaspecten en kosten

5.1 Uitvoeren en kosten

De inrichting van de Wilnise Bovenlanden zal gefaseerd worden uitgevoerd. Belangrijkste reden hiervoor is dat niet alle gronden binnen de Wilnise Bovenlanden op dit moment in eigendom zijn van Staatsbosbeheer. Er zal nog circa 40 hectare verspreid over het gebied verworven dienen te worden om de plandoelstellingen te kunnen realiseren. De inrichting van deze gronden zal, indien deze zijn verworven, in de 2^e fase van de inrichting plaats vinden.

Het gros van de inrichtingswerkzaamheden zal in de 1e fase worden uitgevoerd. Reden hiervoor is dat er zoveel als mogelijk 'werk met werk' gemaakt zal worden. Een gesloten grondbalans (bv. geplagde grond uit nat schraalland verwerken in op te hogen onderbemaling) is hierbij één van de uitgangspunten. De overlast voor de omgeving wordt hierdoor tot een minimum beperkt. Onderstaand worden nader ingegaan op de specifieke werkzaamheden per fase.

Inrichting fase 1

De 1e fase in de inrichting heeft betrekking op het inrichten van de gronden die op dit moment in eigendom zijn van Staatsbosbeheer en al een natuurbestemming hebben of krijgen in het kader van de bestemmingsplanwijziging. De inrichtingsmaatregelen bestaan voornamelijk uit het realiseren van circa 34 hectare nat schraalland, het aanleggen van circa 8 kilometer natuurvriendelijke oever, het herstellen van enkele kleiputten, het aanbrengen van waterhuishoudkundige voorzieningen (peilscheidingen, sifon, dammen/duikers etc.) ten behoeve van de in te stellen peilen, het aanleggen van de wandelrouting met bijbehorende voorzieningen en het realiseren van de beheerinfrastructuur (beheerpaden, dammen/duikers en bruggen).

Inrichting fase 2

De 2^e fase van de inrichting zal plaats vinden nadat de resterende gronden zijn verworven. In de 2^e fase van de inrichting zullen de resterende oppervlakten nat schraalland worden aangelegd, wordt de waterhuishouding (peilscheidingen), daar waar nodig, hier op aangepast en worden de resterende natuurvriendelijke oevers aangelegd en kleiputten hersteld. Ook zal de beheerinfrastructuur worden afgerond en zal eventueel het optionele wandelpad worden gerealiseerd.

5.2 Grondstromen

Als gevolg van de inrichting van de Wilnise Bovenlanden zal er veel grond vrijkomen. In de 1^e fase betreft dit circa 175.000 m³ en in de 2^e fase circa 55.000 m³. De vrijgekomen grond zal, om de overlast voor de omgeving zoveel mogelijk te beperken, binnen het projectgebied verwerkt worden. Een van de belangrijkste afzetgebieden voor vrijkomende grond betreft een tweetal bestaande onderbemalingen die opgehoogd kunnen worden. Na ophoging zal de onderbemaling komen te vervallen.

Het aanvullen/ophogen van gronden wordt zorgvuldig aangepakt, waarbij t.b.v. de ophoging van de bestaande onderbemaling de volgende uitgangspunten worden gehanteerd:

- I.v.m. de verwachte reductie (als gevolg van oxidatie) van de opgebrachte grond dient een voldoende dikke ophooglaag te worden aangebracht, waarbij een drooglegging van 35 centimeter bij een hoog peil van -2,20 mNAP het uitgangspunt is.
- De aan te brengen grond zal laagsgewijs aangebracht en verdicht dienen te worden.
- De op te hogen percelen worden vooraf licht gefreesd zodat een goede hechting tussen het bestaande maaiveld en het ophoogmateriaal ontstaat.
- Er dient een zo kort mogelijke tijd tussen het plaggen en het ophogen van de ontgraven grond te worden gehanteerd om oxidatie en mineralisatie onder invloed van zuurstof zo beperkt mogelijk te laten zijn.

5.3 Kostenraming

Ten behoeve van de kostenraming voor het DO Wilnisse Bovenlanden is gebruik gemaakt van de 'Standaardsystematiek voor kostenramingen in de grond-, weg- en waterbouw (SSK)'. Deze systematiek heeft een aantal voordelen. De grootste kostenbepalers, maar ook onzekerheden en risico's worden inzichtelijk gemaakt. Hierdoor wordt het mogelijk om in een vroegtijdig stadium van het project keuzes te maken ten aanzien van budgetreservering of te sturen op keuzes ten aanzien van inrichting. De SSK-systematiek maakt het tevens mogelijk om de kostenraming, onder invloed van gewijzigde inzichten of prijspeilwijzigingen, te actualiseren. In de raming is rekening gehouden met een opslag van 5 % voor nader te detailleren werkzaamheden en 10% voor onvoorziene werkzaamheden.

De begroting is op basis van eenheidsprijzen gemaakt. Ten behoeve van de raming is het prijspeil van januari 2013 gehanteerd. De totalen zijn berekend door de eenheidsprijzen te vermenigvuldigen met de eenheid. De eenheden zijn bepaald op basis van een deskundigenoordeel of op basis van de berekende hoeveelheden aan de hand van de opgestelde DO-tekeningen in Autocad.

	INRICHTINGSKOSTEN
WERKZAAMHEDEN	Fase 1
Vorbereidende werkzaamheden	25.000
Grondwerkzaamheden (ontgraven (schraalland en NVO's), vervoeren en verwerken (ophogingen) grond)	615.000
Verwijderen en aanbrengen bruggen	176.000
Waterhuishoudkundige voorzieningen (stuw Veldwetering, inlaten en sifon)	156.000
Beheerpadenstructuur (beheerpaden, dammen en duikers etc.)	871.000
Afrondende werkzaamheden	7.000
	1.850.000
Nader te detailleren - 5%	93.000
	1.943.000
Eenmalige-, bouwplaats- en uitvoeringskosten - 7%	136.000
	2.079.000
AK, winst en risico - 7%	146.000
Plan- en engineeringskosten - 8%	166.000
	2.391.000
Project onvoorzien - 10%	239.000
Kosten startbeheer (bovenop reguliere beheervergoeding)	p.m.
Totaal excl.. BTW (afgerond)	2.630.000

5.4 Planning

Na vaststelling van het DO door de Stuurgroep Wilnis Bovenlanden en Gedeputeerde Staten begin 2014 zal een bestek volgens de RAW-systematiek worden opgesteld. Aanbesteding van dit bestek is voorzien rond de zomer van 2014. De fysieke uitvoering van de 1^e fase van de inrichting Wilnis Bovenlanden kan daarna starten. Deze 1^e fase zal volgens de huidige planning naar verwachting in het najaar van 2014 starten. De 2^e fase, waarin verdere inrichting en overgangsbeheer plaatsvindt, zal in de periode na 2015 zijn beslag krijgen. Voor de 1^e fase zijn middelen beschikbaar gesteld door Gedeputeerde Staten.

5.5 Vergunningen

Ten behoeve van de uitvoering van het project Wilnis Bovenlanden dienen een aantal vergunningen aangevraagd te worden. Ook dient voor een deel van de gronden binnen het projectgebied nog een bestemmingsplanwijziging doorgevoerd te worden. Gelijk na het vaststellen van het DO door de Stuurgroep Wilnis Bovenlanden en Gedeputeerde Staten begin 2014 zullen de vergunningen worden aangevraagd en de wijzigingsprocedure voor het bestemmingsplan in gang worden gezet. Vooroverleg met het Bevoegd Gezag hierover heeft al plaats gevonden.

Omgevingsvergunning (Wabo)

Bij de gemeente de Ronde Venen dient een omgevingsvergunning aangevraagd te worden. Deze vergunningaanvraag heeft onder andere betrekking op de bouwkundige onderdelen (stuwen etc.), het ophogen en/of afgraven van gronden en het dempen en/of graven van watergangen binnen het plangebied.

De Wabo kent twee procedures voor een omgevingsvergunning: een reguliere procedure en een uitgebreide procedure. De reguliere procedure geldt bijvoorbeeld voor het bouwen dat past binnen het bestemmingsplan of als gebruik kan worden gemaakt van een wijzigingsbevoegdheid. In de Wilnis Bovenlanden is dit laatste het geval waardoor waarschijnlijk de reguliere procedure gevolgd kan worden. De proceduretermijn voor een reguliere procedure bedraagt 8 weken.

Watervergunning

Bij watervergunning wordt aangevraagd bij Waternet en heeft betrekking op de waterstaatkundige aspecten binnen het plan. Hierbij kan gedacht worden aan het graven van de natuurvriendelijke oevers en aanpassingen aan dammen en duikers.

Veel watervergunningen worden verleend met de reguliere procedure. De doorlooptijd hiervan is 8 weken. Voor de Wilnis Bovenlanden is in de planning rekening gehouden met een regulier procedure.

Peilbesluit

De voorgenomen peilaanpassing in de Wilnis Bovenlanden wordt vastgesteld in een door het waterschap te nemen peilbesluit. Het opheffen van de onderbemalingen wordt daarin meegenomen. Het DO met de achterliggende rapporten en onderzoeken voor de inrichting van de Bovenlanden vormen de toelichting en onderbouwing van het peilbesluit. De peilbesluitprocedure zal door het waterschap worden gecoördineerd.

Natuurbeschermingswet

De Bovenlanden bevinden zich op minder dan 500 m afstand tot het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck en ongeveer 8 km tot Natura 2000-gebieden Botshol en Oostelijke Vechtplassen. Ten zuiden van de Zuid-Hollandse Bovenlanden ligt het beschermde natuurmonument Kamerik-Teylingen.

In verband met de ligging van de Wilnisse Bovenlanden in de nabijheid van de genoemde natuurgebieden is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig. De maximale doorlooptijd van deze vergunningsprocedure bedraagt 26 weken.

Flora en faunawet

In de Flora- en faunawet zijn verbodsbepalingen opgenomen die bijvoorbeeld het doden of verwonden van dieren en het aantasten van vaste rust- of verblijfplaatsen strafbaar stellen. Artikel 75 van de wet biedt echter de mogelijkheid om een ontheffing aan te vragen voor bepaalde activiteiten die leiden tot een overtreding van de verbodsbepalingen. In verband met de herinrichting van de Wilnisse Bovenlanden is daardoor ook een ontheffing nodig in het kader van de Flora en faunawet. De proceduretermijn voor deze procedure bedraagt 26 weken.

Bestemmingsplanwijziging

Voor een deel van de gronden in het plangebied dient nog een bestemmingsplanwijziging van een agrarische functie naar een natuurfunctie doorgevoerd te worden. Het gaat voorlopig in totaal om circa 43 hectare die verspreid over het gebied ligt. Het voorliggende DO zal als basis voor deze bestemmingsplanwijziging worden gehanteerd. Dit proces zal na vaststelling van dit Definitief Ontwerp in gang worden gezet en maximaal 9 maanden in beslag nemen. Er is reeds een wijzigingsbevoegdheid opgenomen in het bestemmingsplan voor de Wilnisse Bovenlanden.

Landschapsverordening provincie Utrecht

De landschapsverordening beschermt het landschap, de natuur, de cultuurhistorische en archeologische waarden buiten de bebouwde kom in de provincie Utrecht. Voor de grondwerkzaamheden binnen de Wilnisse Bovenlanden dient hierop een ontheffing te worden aangevraagd. De proceduretermijn bedraagt 26 weken.

6 Beheer en Monitoring

In december 2011 hebben de provincie Utrecht en Staatsbosbeheer een beheerconvenant afgesloten voor De Wilnise Bovenlanden. In het convenant zijn afspraken gemaakt om tot een zorgvuldig beheer van het natuurgebied te komen. Het beheerconvenant is als bijlage IX bij deze rapportage gevoegd.

In dit hoofdstuk van het DO worden de afspraken uit het beheerconvenant vertaald naar concrete beheermaatregelen voor de verschillende natuur- en landschapstypen. Deze maatregelen hebben betrekking op de periode voor ontwikkeling van de natuur en de instandhouding hiervan. Om de natuurresultaten te optimaliseren en eventuele overlast op de omgeving te minimaliseren, zal Staatsbosbeheer maatwerk moeten leveren en waar nodig het beheer bij moeten stellen.

6.1 Beheerpaden en vaste dammen

- Beheer: minimaal twee maal per jaar maaien en/of beweiden
- Periode: met name in voorjaar en zomer, afhankelijk van vegetatieontwikkeling
- Uitvoering:
 - Maaien met gewoon (agrarisch) materieel
 - Beweiding met schapen, eventueel samen met koeien
- Toelichting: Door het relatief droge en voedselrijke karakter van de dammen en beheerpaden is regelmatig beheer nodig. Doordat ook bij slootschonen en baggeren materiaal kan worden aangebracht en omdat steeds op dezelfde plek wordt gereden (verdichting, spoorvorming) is sprake van een relatief verstoorde strook. Regelmatig beheer moet voorkomen dat verruiging optreedt en zorgt voor een dichte graszode waarin ruigtekruiden zich moeilijker kunnen vestigen.

6.2 Weidevogelgrasland

Gangbaar basis beheer:

- Handhaven zo veel mogelijk rust in broedseizoen tussen 15/03 en 15/06;
- 20–25% geen bemesting, 75–80% vaste mestgift van maximaal 8 ton/ha/jr;
- Toepassen mozaïek beheer conform navolgende procentuele verdeling:
 - maximaal 35% seizoen standweiden;
 - circa 65% eerste maaisnede, waarbij:
 - 10% > 05/06;
 - 35% > 15/06;
 - 15% > 25/06;
 - 5% > 05/07;
 - Nooit meer dan 3 aaneengesloten percelen een gelijke maaidatum krijgen om faunaslachtoffers te beperken;
 - Maai- en grasoogst werkzaamheden nabij kuikenland en weidevogelrijke percelen uitsluitend tussen 08.00 uur en 18.00 uur uitvoeren;
- Zowel standweiden als naweiden met een maximale veebezetting van 2 GVE/ha. Beweiding kan zowel met schapen als rundvee worden uitgevoerd, waarbij er voorkeur is voor rundvee of gemengde inscharing van schapen en rundvee. Bij inscharing van schapen worden 8 volwassen schapen per hectare met bijbehorende lammeren gerekend tot 1 GVE. De definitie van lam is een eerste jaar schaap < 25 kg. Lokaal wat ruigere en structuurrijkere perceeldelen zijn wenselijk in dit ver-

band. Het is bij weidevogeldoelstellingen niet wenselijk om winterbeweiding (> 01/12) met schapen toe te passen;

Afspraken 'Natuurondernemers'.

- Beweiding melkvee in grotere veedichtheid op vooraf bepaalde percelen (circa 20 ha) direct in de omgeving (max. 1500 mtr loopafstand) van de melkstal, ook in broedseizoen, toegestaan;
- 15% geen bemesting, 85% vaste mestgift van maximaal 8 ton/ha/jr. of dunne mest van rundvee op basis van maximaal 61 kg N/ha/jr en 27 kg P/ha/jr. De bemesting dient jaarlijks te worden verantwoord in het ecologisch jaarverslag middels bemonstering nutriënten gehalten in gemixte mest, alsmede een overzicht van geproduceerde, aangewende en eventueel afgevoerde tonnages mest;
- Mestaanwending na het maaien/beweiden van de eerste snede op percelen met een uitgestelde maaidatum. Op standweidepercelen is bemesting mogelijk conform de aanwendingsperiode in mestwetgeving;
- Verdeling tussen seizoen standweiden (april - oktober) en eerste snede maaien 25/35% - 65/75%;

6.3 Kruiden- en faunarijk grasland

Gangbaar basis beheer.

- Geen bemesting.
- 50% seizoen standweiden (20/04 - 31/10); maximaal 2 GVE/ha liefst rundvee (met name de periode 20/04 - 15/06 is gevoelig voor schapen beweiding, daarna minder kritisch).
- 50% uitgestelde maaidatum minimaal >15/06 en met enige variatie in maai data (bijv. 65% -> 15/06; 25% -> 25/06 & 10% -> 05/07);
- Tijdens het ontwikkelingsbeheer in de eerste jaren kan het wenselijk zijn de maai data te vervroegen om legering van het gewas en vervilting van de bodemlaag te voorkomen en een tweede maaisnede 5 tot 7 weken na het maaien van de eerste snede uit te voeren om versneld te verschralen.
- Om faunaslachtoffers door maaien te minimaliseren dient er naar te worden gestreefd maximaal 3 percelen aansluitend een gelijke maaidatum te geven.
- Op 75% van de oppervlakte is het vanuit botanisch belang wenselijk met kort gewas de winter uit te komen. In dit verband is winterweiden d.m.v. schapen tot uiterlijk 31/01 mogelijk op 75% van de oppervlakte. De overige 25% dient structureel rijk te blijven t.b.v. fauna doelstellingen. Ook bij deze verdeling is een goede ruimtelijke spreiding van belang.

Afspraken 'Natuurondernemers'.

- Geen bemesting.
- 50% realiseren d.m.v. seizoen standweiden (20/04 - 31/10); circa 2 GVE/ha liefst rundvee (de periode 20/04 - 15/06 is gevoelig voor schapen beweiding, daarna minder kritisch);
- 50% uitgestelde maaidatum minimaal >15/06 en met enige variatie in maai data (bijv. 65% - > 15/06; 25% - > 25/06 & 10% - > 05/07);

6.4 Nat schraalgrasland

- Beheer:
 - 1 tot 2 x per jaar maaien en afvoeren (afhankelijk van gewasproductie en vegetatieontwikkeling), ook van slootkanten.
- Periode:
 - Bij 1x maaien: augustus.
 - Bij 2x maaien: juni en september.
 - Bij optreden van Riet of Pitrus percelen eerder maaien.
- Uitvoering:
 - Licht materieel (eenasser) of materieel met goede gewichtsverspreiding op de banden.
- Toelichting:
 - Beheer is gericht op de ontwikkeling van schraallandvegetaties en het voorkomen van verruiging.

Figuur 13: Maaien met frontmaaier

6.5 Slootkanten en (flauwe) oevers

- Beheer:
 - 1x per jaar maaien en afvoeren.
 - In eerste jaren na aanleg mogelijk vaker maaien, afhankelijk van ontwikkeling.
- Periode:
 - Augustus / september
- Uitvoering:
 - Met maaibalk vanaf de percelen / beheerpaden.
- Toelichting:
 - Beheer is gericht op de ontwikkeling van oevervegetatie. Verruiging moet worden voorkomen.

6.6 Sloten

- Beheer:
 - Jaarlijks gefaseerd schonen van watergangen. Ieder jaar een deel van de watervegetatie laten staan. (NB. minimaal stroomprofiel voor de afvoer moet intact blijven)
 - Gefaseerd baggeren van de watergangen.
- Periode:
 - Moment van schonen is maatwerk en lokaal verschillend, afhankelijk van type vegetatie.
 - Baggeren van sloten is maatwerk en afhankelijk van type vegetatie.
- Uitvoering:
 - Met graafarm en/of baggerpomp vanaf de percelen / beheerpaden.
- Toelichting:
 - Het beheer is gericht op de ontwikkeling van zoetwatergemeenschap, op de waterzuiverende werking van water- en oeverplanten, en op de watervoerende functie van de watergangen. Verlanding van sloten moet worden voorkomen.

6.7 Peilbeheer

- Beheer:
 - Natuurlijk peilbeheer door in de winter water vast te houden.
- Periode:
 - 's Winters vasthouden van neerslagwater tot een maximum van 10 cm boven polderpeil (-2,20 NAP).
 - Voorjaar en zomer uitzakken van peil tot maximaal polderpeil (-2,30 NAP). Bij een peil van NAP -2.30 m kan de stuw open worden gezet zodat er een open verbinding ontstaat met de rest van de polder
 - Maatwerk is nodig voor de optimale ontwikkeling van de natuurdoelen. Onderdeel hiervan is een beheersmaatregel met herfstinundatie. Voor de inundatie wordt in de deelgebieden met nat schraalland het waterpeil kortdurend opgezet zodat het nat schraalland kan inunderen (zie 4.1.3).
- Uitvoering:
 - In de beheercompartimenten, nat schraalland en plas dras gebied, worden maatregelen genomen zodat deze gebieden periodiek en tijdelijk kunnen functioneren als afzonderlijke hydrologische eenheden. Voor de beheercompartimenten is voorzien in een gecombineerde in- en uitlaat (stuw). Voor de periodieke herfstinundatie of verlaging kan een trekkerpomp worden gebruikt.
 - Voor de natuurbeheermaatregelen in de beheercompartimenten nat schraalland en de plas-drasgebieden binnen het natuurondernemerschap berust de beheerverantwoordelijkheid respectievelijk bij Staatsbosbeheer en de betreffende natuurondernemer.

6.8 Monitoring

Voor de monitoring zal een separaat monitoringsplan worden opgesteld. Het monitoringsplan zal worden opgesteld op basis van de effectmonitoring die in 2012 is uitgevoerd voor Groot Wilnis-Vinkeveen. Na vaststelling van het DO, tijdens de bestekfase, zal dit worden uitgewerkt.

6.9 Financiering

Provincie betaalt natuurbeheer conform regeling SNL. Beheerders dienen elke 6 jaar een aanvraag in en ontvangen dan jaarlijks beheervergoeding. Daarbinnen valt ook beheer van waterhuishoudkundige elementen als die bedoeld zijn voor natuurbeheer (plas-dras / natte schraallanden). Ook het beheer van recreatieve elementen valt hier onder.

Waterschap betaalt beheer en onderhoud van hoofdwatergangen en waterbeheer conform peilbesluit.

6.10 Aanvullende beheerafspraken

Beheergroep

Bij de totstandkoming van het DO denken bewoners van de Bovenlanden via de klankbordgroep mee over de inrichting van het gebied. Op termijn kan deze groep meegroeien tot of opgaan in een beheerplatform. Dit platform signaleert en adviseert de beheerders na de inrichting. De taak en rol en samenstelling van dit platform wordt tijdens de inrichtingsfase nader uitgewerkt.

Samenwerking

Het gaat in de Wilnise Bovenlanden nadrukkelijk om maatwerk, ook in het beheer. Om dit maatwerk optimaal te laten functioneren is het belangrijk dat de beheerders voldoende ervaring en kennis opbouwen. De eerste vijf jaar is daarom sprake van een ontwikkelingsbeheer, waarbij (ecologische) advisering beschikbaar wordt gesteld om beheervraagstukken op te kunnen lossen. De drie beheerders (de twee natuurondernemers en Staatsbosbeheer) trekken hierin samen op en leren van elkaar. Daarvoor dient ook het jaarlijkse overleg en het ecologisch jaarverslag. Belangrijke afspraken worden vastgelegd in een koepelbeheerplan, dat de beheerders samen opstellen.

Startbeheer en ontwikkelingsbeheer

Na de inrichting zijn de natuurdoelen nog niet gerealiseerd en niet als zodanig beheerbaar. De gewenste soorten moeten zich nog vestigen en maatregelen om ongewenste soorten, als Pitrus, moeten genomen worden. Dat betekent dat er in die periode extra beheermaatregelen genomen moeten worden. Die maatregelen worden nader omschreven in bijlage VI.

Overlast van ganzen en muggen

De inrichting van het gebied vindt plaats conform het advies van Alterra over muggen en knutten (Verdonschot, 2011) om overlast door natuurontwikkeling te voorkomen. Er wordt vooralsnog niet gemonitord op muggen en knutten. Op basis van de landelijke leidraad muggen en knutten, gepubliceerd door Alterra, is het risico op overlast met de uitgevoerde maatregelen vrij laag (score 1 of 2 met een schaal t/m 5). Als er overlast gesignaleerd wordt, zal worden gekeken of het zinvol is een extra meting te doen om te vergelijken met de nulmeting.

Voor het beperken van schade door overzomerende ganzen worden geen gebiedspecifieke maatregelen genomen, maar wordt het reguliere provinciale beleid gevolgd. In dit beleid zijn recentelijk veel meer mogelijkheden geboden voor bestrijding van overzomerende ganzen en paarvormende koppels voor schadebestrijding in de landbouw en specifiek rondom Schiphol in het kader van de vliegveiligheid.

Bijlage I Plankaart en technische kaart Fase 1

Fase 1 - Wilnisse Bovenlanden

Bijlage II Plankaart Eindbeeld

Eindbeeld - Wilnisse Bovenlanden

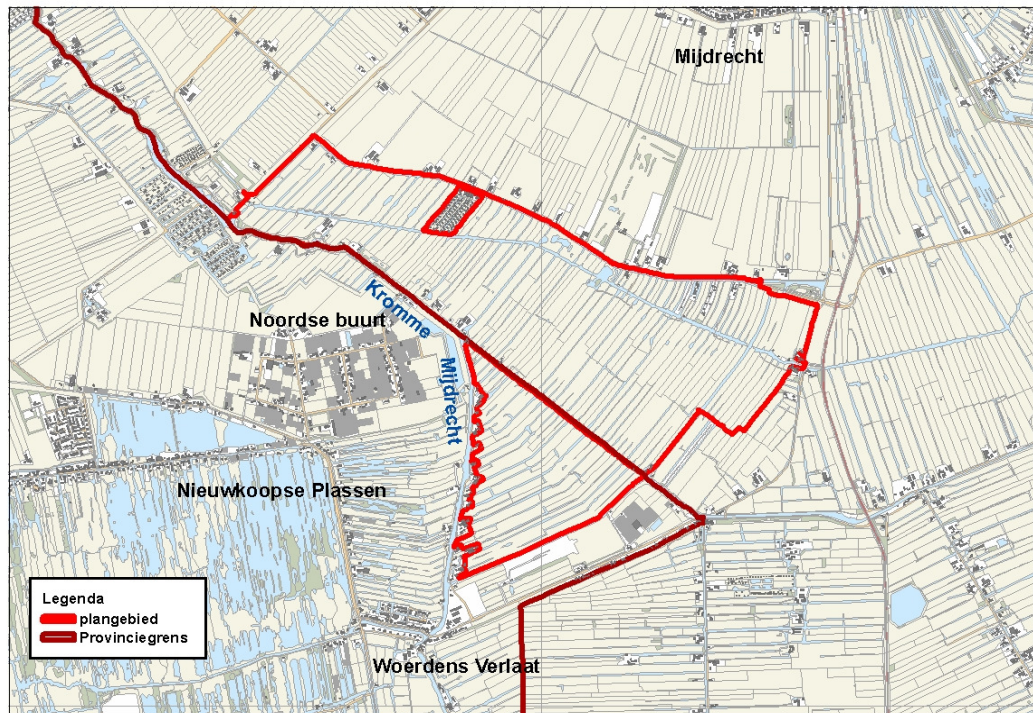

Bijlage III Gebiedsbeschrijving

De Wilnise Bovenlanden liggen langs het oude veenriviertje Kromme Mijdrecht, op de grens van de provincies Utrecht en Zuid-Holland. In 1998 wees de Stuurgroep De Venen dit gebied in het *Plan van Aanpak de Venen* aan als nieuw natuurgebied in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

De begrenzing van de Wilnise Bovenlanden is in 2001 vastgelegd in de natuurgebiedsplanen van de provincies Zuid-Holland en Utrecht (later overgenomen in de natuurbeheerplannen), waarmee ook de natuurdoelen werden bepaald. In totaal is daarmee 470 hectare natuurontwikkelingsgebied begrensd.

Figuur 14: Ligging en begrenzing plangebied Wilnise Bovenlanden

De Wilnise Bovenlanden zijn een essentiële schakel tussen het natuurgebied Nieuwkoopse Plassen, de Vinkeveense Plassen, Botshol en de verderop gelegen Vechtplassen.

Weidevogelgebied

De Wilnise Bovenlanden zijn een belangrijk weidevogelgebied. Op basis van telgegevens van SOVON, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer heeft Royal Haskoning (Van den Broek, 2008a) het belang van het gebied voor weidevogels geanalyseerd³.

Uit de analyse blijkt dat de dichtheid van Grutto's in het gebied gelijk is aan het landelijk gemiddelde (18 broedparen per 100 ha). Verder komen alle andere kritische weidevogels in het gebied voor (Slobeend, Tureluur, Veldleeuwerik, Zomertaling). Daarmee zijn De Bovenlanden als een "zeer goed" weidevogelgebied te beschouwen. Naast de kritische weidevogels komen ook andere weidevogels en eendensoorten voor, waaronder de Kievit, de Scholekster, de Krakeend en de Wintertaling.

³ Gegevens afkomstig uit 2006 (SOVON, Natuurmonumenten) en 2000 en 2002 (Staatsbosbeheer). De telling uit 2013 is nog niet beschikbaar.

Natura 2000

De Nieuwkoopse Plassen & De Haeck zijn Vogel- en Habitatrichtlijngebied en als zodanig aangewezen binnen het netwerk van Europese Natura 2000 gebieden. De Bovenlanden vallen weliswaar buiten de begrenzing, maar heeft wel betekenis voor het Natura 2000 gebied, met name als foerageergebied voor purperreigers vanuit de Nieuwkoopse Plassen.

Water

In de laagveengebieden van het Groene Hart zijn natuurontwikkeling en een ecologisch duurzaam waterbeheer onlosmakelijk met elkaar verbonden. In de gebieden waar (natte) natuur als hoofddoelstelling geldt, is water steeds het sturende principe. De actuele beleidskaders voor waterbeheer zijn met name Waterbeheer 21e Eeuw (WB21) van de commissie Waterbeheer 21e Eeuw, de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en het Provinciaal Waterplan 2010-2015.

De Wilnise Bovenlanden maken deel uit van het bemalingsgebied van de polders Groot Wilnis-Vinkeveen zuid en Groot en Klein Oud Aa. De waterafvoer van dit bemalingsgebied vindt voor een groot deel plaats via de Veldwetering, die door het plangebied loopt, naar gemaal Amstelkade. Hier wordt het afvoerwater geloosd op de Kromme Mijdrecht. Bij hevige neerslag vindt een deel van de waterafvoer ook plaats via Demmerik (uitlaat via stuw aan Korenmolenweg).

De wateraanvoer vindt plaats vanuit de Bijleveld (via het nieuwe gemaal Dooijersluis) en vanuit de Groote Heicop. De waterhuishouding is daarmee niet los te zien van de waterhuishouding van de polders Groot en Klein Oud Aa en het oostelijk deel van polder Groot Wilnis-Vinkeveen-zuid.

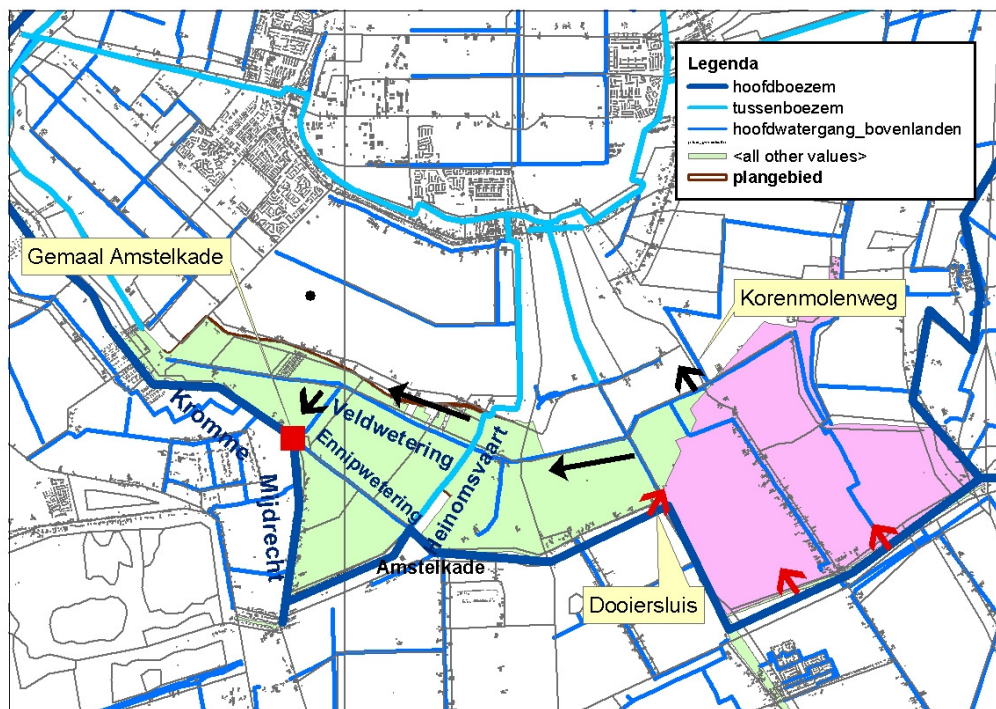
In het watergebiedsplan Groot-Wilnis Vinkeveen+ (2005) is opgenomen dat voor de bemaling van de polders Groot Wilnis - Vinkeveen zuid en Groot en Klein Oud Aa een nieuw gemaal wordt gerealiseerd bij de Dooijersluis. Het gemaal aan de Amstelkade komt dan te vervallen. Dit betekent dat het plangebied van de Bovenlanden dan geen doorvoergebied meer zijn voor de waterafvoer van de rest van de polder.

De Heinoomsvaart, die De Bovenlanden deels doorsnijdt, is onderdeel van de Vinkeveenboezem en staat waterhuishoudkundig gezien los van het plangebied.

Het huidige peilbesluit voor het gebied dateert uit 2005 (Watergebiedsplan Groot Wilnis-Vinkeveen+). Volgens dit peilbesluit geldt een zomerpeil van -2,30 m NAP en een winterpeil van -2,35 m NAP. Rondom de bebouwing heeft Waternet als voorbereiding een hoogwatervoorziening aangebracht. Het peil binnen deze hoogwaterzone is vastgesteld op -2,15m NAP.

Locatie	Winterpeil	Zomerpeil	Vast peil
Agrarische percelen	-2,35	-2,30	
Hoogwatervoorziening			-2,15

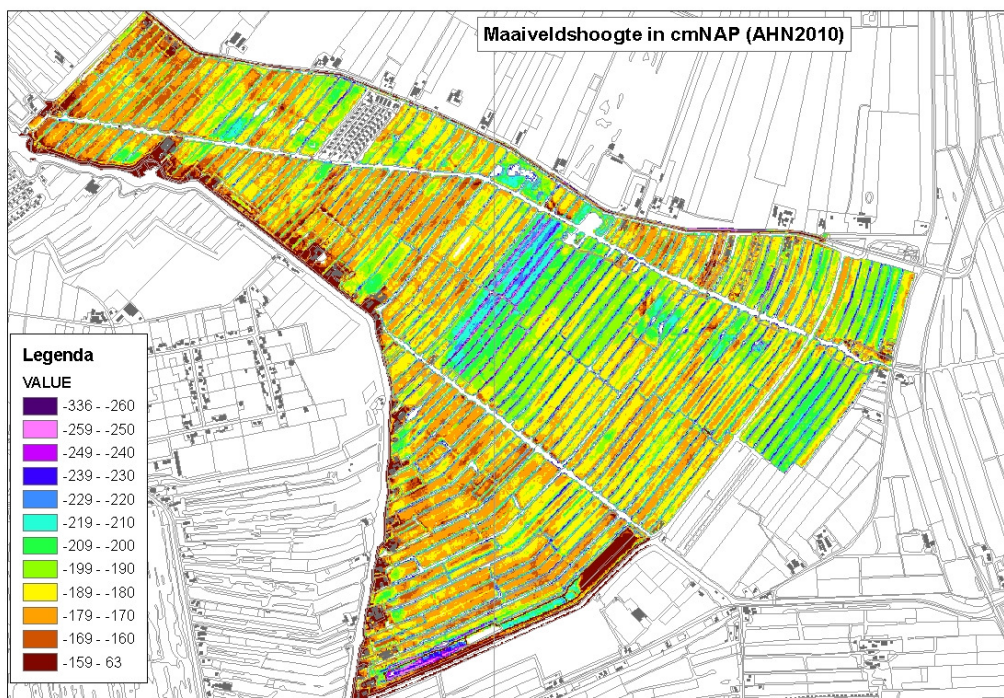
Figuur 15: Bemalingsgebied polders Groot Wilnis– Vinkeveen en Groot en Klein Oud Aa. Uit: Klaarenbeek, 2009.

Peilen van De Bovenlanden

De gemiddelde maaiveldhoogte van de percelen van Staatsbosbeheer is -1,77 m NAP. De drooglegging varieert tussen de 50 cm en de 70 cm.

Figuur 16: Maaiveldhoogte in de Wilnise Bovenlanden Utrecht in m NAP (opname 2005). Uit: Klaarenbeek, 2009

Grondwater

De bodemkaart van Nederland geeft aan dat binnen gehele plangebied grondwaterstanden van Grondwatertrap II voorkomen. Dit betekent een Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG) van 0–40 cm beneden maaiveld en een Gemiddeld Laagste Grondwaterstand (GLG)

van 50–80 cm beneden maaiveld. Hierbij moet worden opgemerkt dat deze gegevens dateren uit de jaren 60, deze gegevens kunnen daarom verouderd zijn.

In het kader van het onderzoek "Bodemonderzoek ten behoeve van natuurontwikkeling in De Bovenlanden" (Van den Broek, 2008c) is op basis van bodemkenmerken een inschatting gedaan van de actuele GLG binnen het onderzoeksgebied. Bij een kwart van de onderzochte boorpunten leek de GLG dieper dan 1,20m onder maaiveld te liggen, wat de maximale boordiepte was. Bij de overige boorpunten varieerde de GLG tussen 65 en 140 cm beneden maaiveld en lag gemiddeld op 112 cm beneden maaiveld. Er werden geen duidelijke, ruimtelijke patronen gevonden. Ook kon er geen relatie tussen bodemtype en GLG worden gelegd.

Begin 2008 is door Waternet in opdracht van DLG op een aantal locaties in gebied nieuwe peilbuizen geplaatst, waarmee de grondwaterstand van de deklaag of de stijghoogte van het watervoerend pakket kan worden gemeten. De meetgegevens van de grondwaterstand in de deklaag bevestigen het hiervoor beschreven beeld van het grondwaterstandverloop. In de winterperiode stijgt de grondwaterstand tot vrij dicht onder het maaiveld (0–40 cm), in de zomerperiode zakt de grondwaterstand duidelijk weg (tot ca. 1 meter beneden maaiveld).

De grondwaterstand in de percelen wordt sterk gestuurd door wegzijging en de variaties in neerslag en verdamping, en minder door het oppervlaktewaterpeil. Dit komt doordat de deklaag een slechte doorlatendheid heeft. In de winterperiode stijgen de grondwaterstanden onder invloed van het neerslagoverschot, in de voorjaars-/zomerperiode daalt de grondwaterstand weer onder invloed van het neerslagtekort en de wegzijging. Door de slechte doorlatendheid van de deklaag zal het oppervlaktewater in de zomerperiode slechts moeizaam de percelen indringen.

(Klaarenbeek, 2009).

Landschap en cultuurhistorie

De Wilnisse Bovenlanden vormt onderdeel van Het Groene Hart. Het Groene Hart bevat een unieke combinatie van cultuurhistorische en natuurlijke elementen die kenmerkend zijn voor het Nederlandse landschap. De in de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen (2011) benoemde kernkwaliteiten voor het Groene Hart zijn:

- Grote mate van openheid
- Veenweidekarakter
- Landschappelijke diversiteit
- Rust & stilte

(Bron:www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/alle-onderwerpen/kwaliteitsgids/groene-hart)

Het beleid is gericht op het behoud en de bescherming van de cultuurhistorische waarden in een gebied. Daarnaast is het beleid gericht op de inpassing van waardevolle landschappelijke, cultuurhistorische en aardkundige elementen in nieuwe ruimtelijke plannen. Archeologische waarden mogen niet worden verstoord.

Landschappelijke structuur

Ten noorden van de Wilnisse Bovenlanden is de oorspronkelijke structuur van de ontginning van het veen verdwenen als gevolg van de aanleg van de droogmakerij Wilnis-

Veldzijde. In de Wilnise Bovenlanden zelf is de ontginningsstructuur nog duidelijk aanwezig. De Amstelkade is een historisch bebouwingslint.

Voor de aanleg van de Bovendijk, ten noorden van de Wilnise Bovenlanden, werd klei gewonnen op oude kreekkruggen in het plangebied. Deze plekken zijn als kleiputten deels nog aanwezig in het landschap; enkele putten zijn in het verleden om landbouwkundige redenen gedempt.

Van oudsher zijn in het Groene Hart kleine bosjes aanwezig. In de Wilnise Bovenlanden is een groot deel van deze zogenaamde melkbosjes tijdens de ruilverkaveling in de jaren zeventig gerooid. De nog aanwezige bosjes worden vanwege de cultuurhistorische waarde en de natuurwaarden in het plangebied behouden.

Aardkundige en archeologische waarden

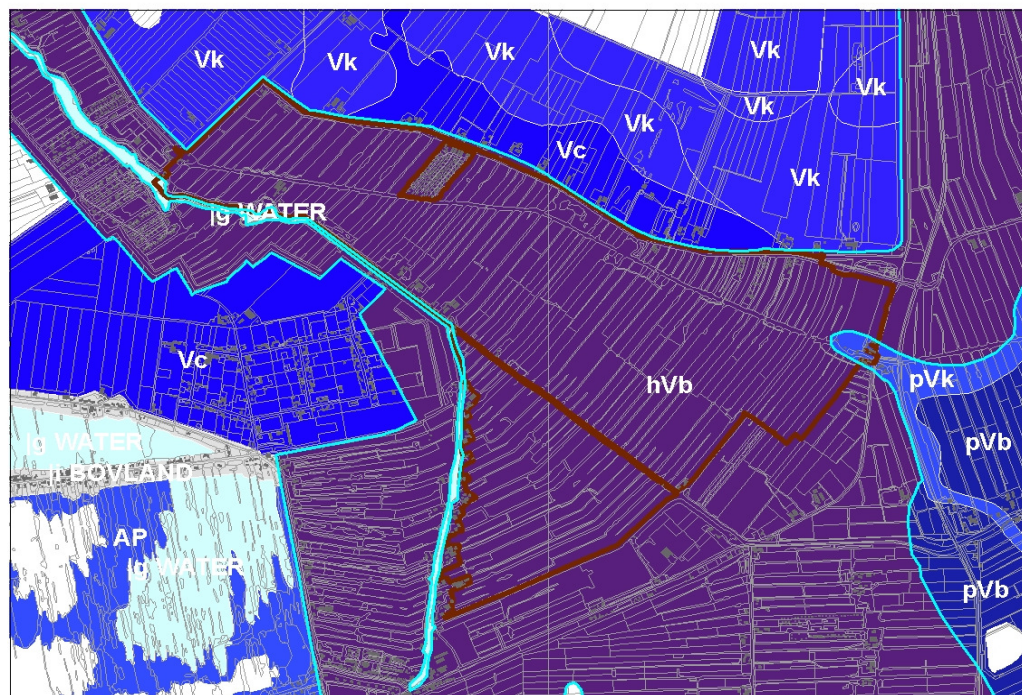
Archeologisch adviesbureau RAAP heeft in 2008 onderzoek verricht naar de aanwezige archeologische waarden in het gebied. Uit de gegevens van RAAP blijkt dat in de Wilnise Bovenlanden oeverwallen van de stroomgordels van Spengen en van de Kromme Mijdrecht aanwezig zijn. Voor deze stroomgordels geldt een middelhoge archeologische verwachtingswaarde (Smit, 2008).

De aanwezige aardkundige waarden in het projectgebied worden niet verstoord. Dit geldt tevens voor de daaraan eventueel gerelateerde archeologische waarden. Als het toch noodzakelijk is om binnen het gebied met archeologische waarden te ontgraven, dan wordt daarvoor eerst toestemming gevraagd aan het bevoegd gezag.

Bodem

De bodem van de Wilnise Bovenlanden bestaat uit koopveengronden op bosveen en eutroof broekveen. Op de veengronden is een historisch toemaakdek aangebracht. Dit toemaakdek bestaat uit een mengsel van stadsafval, stalmest en bagger, dat over een periode van enkele eeuwen als bodemstructuurverbetering op de landbouwgronden in de omgeving van Woerden en De Ronde Venen is aangebracht. Het toemaakdek is grotendeels onschadelijk en het toemaakdekgebied is al langdurig in gebruik als landbouwgrond. Op een deel van die gronden kan sprake zijn van diffuse en heterogene verontreinigingen, waaronder zware metalen als lood, koper en zink. De provincie Utrecht heeft voor de betrokken gemeenten in 2010 nieuw beleid vastgesteld voor het hergebruik van verontreinigde ontgraven grond in de toemaakdekgebieden. Als dit beleid door gemeenten (als bevoegd gezag) is vastgesteld, kan binnen het toemaakdekgebied (1 zone) hergebruik plaatsvinden. Hiervan moet melding worden gemaakt bij het Bbk-loket (Besluit bodemkwaliteit). Gemeenten hebben dit beleid nog niet vastgesteld.

Figuur 17: Bodemopbouw van de Wilnisse Bovenlanden (hVb: Koopveen- gronden op bosveen (of eutroof broekveen). Uit: Klaarenbeek, 2009.

Recreatie

Door het gebied loopt nu een wandelpad en een kanoroute. Langs de Amstelkade zijn twee recreatieterreinen van Recreatieschap Vinkeveense Plassen aanwezig. Het gebied wordt tevens door de hengelsport gebruikt voor het vissen in de diverse poldersloten.

Bijlage IV Nadere uitwerking wandelpaden

Route 1: Amstelkade – Snoek

Figuur 18: Wandelroute Amstelkade – Snoek

De route Amstelkade – Snoek loopt vanaf het bestaande boerenland pad naar het noordwesten via bestaande dammen. Over het perceel naast Natuurkampeerterein Amstelkade loopt de route richting de Amstelkade. Via de bestaande dammen loopt de route langs de teensloot verder naar het noordwesten. Met een kleine knik langs de teen van de dijk sluit de route aan op recreatieterrein Amstelkade. Op deze wijze wordt een kleine rondwandeling gecreëerd. Deze kan onder meer gebruikt worden door de campinggasten voor een klein ommetje.

De volgende concrete maatregelen worden genomen voor het aanleggen van deze route:

- Aanleggen van een rooster in de bestaande doorsteek van de Bethlehemroute achter zorgboerderij Amstelkade om honden te weren in het gebied en in de doorsteek vanaf De Bovendijk.
- Aanleggen van een houten wandelbrug met leuning van de Amstelkade naar het recreatieterrein Snoek. In de brug wordt een rooster geplaatst.
- Creëren van een tweetal overstapjes over de hekken bij de bestaande perceeltoegangen tussen recreatieterrein Snoek en Zorgboerderij Amstelkade.
- Creëren van overstappen op de landbouwhekken die een barrière vormen in de wandelroute.

Route 2: Amstelkade – Molenland

Figuur 19: Wandelroute Amstelkade – Molenland

De route Amstelkade – Molenland loopt vanaf de Amstelkade en steekt over een bestaande beheerdam de Veldwetering over. De route buigt vervolgens af naar het westen en loopt hier langs de zuidkant van het cluster nat schraalland. Over de kade rondom het nat schraalland loopt de route zigzaggend naar het noorden. Ter hoogte van het Molenland doorkruist de route de moerasstrook van stichting De Bovenlanden. Stichting De Bovenlanden heeft toestemming verleend voor het doorkruisen van deze moerasstrook, indien voorzieningen worden getroffen om mogelijke overlast tegen te gaan, zoals hieronder weergegeven. Door de aanleg van deze route hoeft de huidige lus in de Bethlehemroute rondom het recreatiecentrum ‘De Kromme Mijdrecht’ niet gemaakt te worden. Voordeel is tevens dat een extra rondje wordt gerealiseerd en dat de belevingswaarde van de natte schraallandpercelen wordt vergroot.

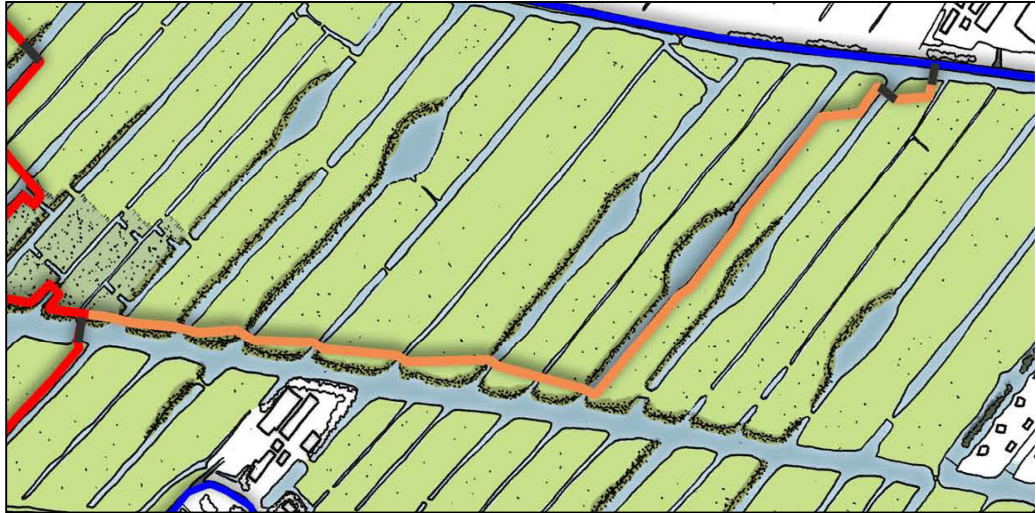
De volgende concrete maatregelen worden genomen voor het aanleggen van deze route:

- Voor de doorsteek tussen de moerasstrook aan het Molenland en het naastliggende perceel wordt een houten vlonderpad van ongeveer 25 meter zonder leuning lang aangelegd. Het vlonderpad start direct in de wegberm van het Molenland, zodat de aanwezige vegetatie niet wordt vertrapt door wandelaars.
- Halverwege het vlonderpad wordt een rooster geplaatst, om honden te weren in het gebied. Het rooster wordt uitgenomen in het broedseizoen. Op de balken van het vlonderpad worden 2 barrières geplaatst, zodat wandelaars niet alsnog over de steunbalken het gebied kunnen betreden tijdens het broedseizoen.
- Op het vlonderpad worden naast het rooster ook twee poortjes geplaatst, zodat het onmogelijk is om met fietsen of crossmotoren het gebied te betreden.
- Aanleggen van twee houten wandelbruggen met leuning tussen het vlonderpad en het geplande nat schraalland van ongeveer 6,5m en 8m lang.

- Creëren van een overstap bij de bestaande perceeltoegang aan de Amstelkade.

Route 3: Veldwetering – Bovendijk (optioneel)

Figuur 20: Optionele wandelroute Veldwetering – Bovendijk

De route Veldwetering – Bovendijk wordt optioneel aangelegd als blijkt dat de twee nieuwe routes niet leiden tot verstoring van weidevogels of overlast voor bewoners. Bij mogelijke aanleg wordt vooraf overleg gevoerd met betrokken partijen. Deze route verbindt het Molenland en de Amstelkade met de Bovendijk door aan te sluiten op de nieuw aan te leggen route Amstelkade – Molenland. Het meest oostelijke perceel wordt doorkruist langs een kleiweg. Vervolgens wordt nabij de Bovendijk één brug aangelegd. Het water parallel aan de Bovendijk wordt overgestoken via een bestaande beheerdam. Door deze route hoeven wandelaars een veel korter gedeelte over het fietspad langs de Bovendijk te lopen, het minst aantrekkelijke gedeelte van de huidige Bethlehemroute. Bovendien kunnen wandelaars door deze doorsteek meer genieten van de weidsheid van het gebied. Ook worden door deze doorsteek twee extra mogelijke rondjes gecreëerd.

Het besluit over het aanleggen van deze optionele route zal later worden genomen. De keuze zal mede gebaseerd worden op basis van monitoring van de overige routes in de komende jaren.

De volgende concrete maatregelen worden optioneel genomen voor het aanleggen van deze route:

- Aanleg van een houten wandelbrug met leuning nabij de Bovendijk van ongeveer 8m lang. In de brug wordt een rooster geplaatst om betreden van het gebied door honden tegen te gaan. Het rooster wordt verwijderd tijdens het broedseizoen, om de route fysiek af te sluiten en een rustgebied voor weidevogels te creëren.

Bijlage V Kaart indicatieve verdeling kruiden- en faunarijk grasland en vochtig weidevogelgrasland

Als richtlijn is een verdeling van 20% kruiden- en faunarijk grasland en 80% vochtig weidevogelgrasland afgesproken. Qua inrichtingsmaatregelen is er geen verschil tussen beide graslandtypen, wel in beheermaatregelen. De verdeling is dus met name relevant voor de beheerders. Als indicatie voor de verdeling is onderstaande kaart opgesteld. Deze kaart is indicatief.

De beheerders kunnen onderling gewenste verschuivingen afspreken als de (beheer)situatie daar om vraagt. Daarmee kan worden ingespeeld op bijvoorbeeld ontwikkelingen in botanische waarden en weidevogelaantallen. De verdeling is gebaseerd op inhoudelijke overwegingen: kruiden- en faunarijk grasland wordt niet bemest, weidevogelgrasland wordt wel bemest. De botanische ontwikkeling zal daardoor verschillen.

De kruiden- en faunarijke graslanden zijn daar aangegeven waar nu al een relatief hoge botanische waarde aanwezig is en daar waar het kan dienen als buffer tussen (bemest) weidevogelgrasland en onbemeste natte schraalgraslanden. Dit leidt nu tot een verdeling van 22% kruiden- en faunarijk grasland en 78% vochtig weidevogelgrasland.

Bijlage VI Natuurinrichting Wilnisse Bovenlanden: startbeheer en ontwikkelingsbeheer

Natuurontwikkeling in de tijd

Na de herinrichting van de Wilnisse Bovenlanden begint het proces van natuurontwikkeling. Daarin kunnen drie fasen worden onderscheiden:

Tijdens de *startfase* moet de structuur van het beoogde schraalland of 'kruiden- en fauna-rijk grasland' (van nu af afgekort als 'kruidenrijk grasland') zich ontwikkelen vanuit respectievelijk kale bodem of agrarisch grasland. Aan het eind van de startfase is de kenmerkende structuur van schraalland en kruidenrijk grasland al goed herkenbaar maar ontbreken veel kritische soorten. In het jargon en de opzet van de Index Natuur en Landschap (basis SNL-systematiek): de kwalificerende 'structurelementen' zijn min of meer aanwezig, maar de bijbehorende kwalificerende plant- en diersoorten ontbreken nog grotendeels. De ontwikkelingstoestand van het beheertype is volgens de Index dan nog steeds 'slecht'.

Daarna begint de *ontwikkelingsfase*. De kwalificerende structurelementen en de ruimtelijke condities behorend bij het natuurbeheertype ontwikkelen zich verder, en kwalificerende planten en dieren vestigen zich. In deze fase verandert de kwalificatie tot 'matig' en later, bij een goede milieukwaliteit en goed beheer, tot 'goed'.

Op het moment dat de kwalificatie 'goed' is, start de *instandhoudingsfase*.

De eerste twee fasen kunnen geruime tijd duren, afhankelijk van het beheer en de milieucodities die op de standplaats bereikt worden: 6-12-18 jaar. Hoe lang precies zal in de praktijk blijken. Elk van de genoemde drie beheerfasen vraagt specifieke handelingen, die hieronder worden beschreven.

Figuur 21: Een bodem die is afgeplagd⁴ ten behoeve van het herstel van natte en schrale condities. (Foto: Freek Mayenburg)

⁴ *Plaggen (=bodemverwonding) is eigenlijk contrair aan natuurbeheer maar onvermijdelijk door de sterke vermessing en verdroging die de voorbije decennia is opgetreden in Nederland.*

2. Startbeheer schraallanden

Op het moment dat de inrichting voltooid is, is het milieu nog ongeschikt voor de vestiging en overleving van de doelsoorten. Een deel van de polder bestaat dan uit kale grond: de toekomstige natte schraallanden. Er zijn drie problemen die aandacht behoeven:

1. Resterende voedselrijkdom in de bodem;
2. Verspreiding, kieming en vestiging van doelsoorten;
3. Verspreiding, kieming en vestiging van stoorsoorten;

Achtergebleven voedselrijkdom kan ondanks een geplagde bodem toch nog voor een te productieve vegetatie zorgen. In de Wilnise Bovenlanden wordt niet altijd op de meest geschikte plekken en op de meest geschikte diepten geplagd (zie plagadvies Royal Haskoning). Bovendien kan het grondwerk zelf ook voor wat tijdelijke verrijking zorgen, bijvoorbeeld door het blootleggen en veraarden van veen in combinatie met een verlaagd waterpeil tijdens de werkzaamheden en/of vertraging in het instellen van een natuurpeil. Voor het wegnemen van de overtollige voedingsstoffen zijn extra maaibeurten nodig, in combinatie met het zorgvuldig afvoeren van het gewas. In nieuwe schraallanden bij Willescop (Lopikerwaard) heeft Staatsbosbeheer na inrichting 4 maaironden per seizoen toegepast. Inmiddels is de gewasproductie teruggebracht naar 'schraallandniveau' en vestigen de doelsoorten zich.

Verspreiding, kieming en vestiging van doelsoorten is niet vanzelfsprekend. De kale plagpercelen zijn onherbergzaam voor de meeste doelsoorten, dat zijn immers meestal kleine, langzaam groeiende planten (zeggen) en dieren (vlinders) die in half open vegetaties thuishoren. De kale grond is vriendelijker voor de doelsoorten te maken door het opbrengen van een laagje hooi, riet of zeggen, dat de halfopen vegetatie vervangt. In de beschutting daarvan kunnen kwetsbare planten zich vestigen. Dit "hooi" moet worden opgebracht tot er een echte half open vegetatie is gevestigd. Een andere methode die wordt toegepast is het licht inzaaien met een sober graslandmengsel (zonder tetraploïden en andere turborassen).

Een knelpunt in de startfase is bovendien dat de doelsoorten in de naaste omgeving niet of beperkt voorkomen. De dichtstbijzijnde bronpopulaties voor nat schraalland zijn de schraallandrelicten Kamerik Teylingens, Armenland Ruwiel en het natuurontwikkelingssterrein van Stichting de Bovenlanden tegenover de ingang van de golfbaan. veel natuurbeheertypen zijn kilometers verwijderd. Bovendien is het mogelijke transport van zaden, plantendelen en dieren beperkt doordat ook de verbindingen nog in ontwikkeling zijn en sommige infrastructuur barrières opwerpt. Daardoor zullen veel doelsoorten de plaats waar we ze hebben willen niet snel bereiken. Dat geldt ook voor de bodemorganismen, die voor veel van de natuurbeheertypen van groot belang zijn. Tot in de jaren vijftig, toen schrale en natte plekken nog tamelijk algemeen waren, vond er intensief transport van hooi, ruigte, riet, waterplanten, mest, slootvuil, visnetten, karren, laarzen, smoezelige broekspijpen, vee enz. van en naar de percelen plaats. En daartussen allerlei planten en dieren. Die dieren waren zelf ook talrijker en mobieler: met name roofdieren (bv. marterachtigen) en sommige vogels voerden 'diasporen' over grote afstanden mee. Veel van deze uitwisselingsprocessen zijn stilgevallen. Bovendien is er sinds de zestiger jaren een enorme toename van peilvakken ontstaan, waardoor transport van doelsoorten via het water bemoeilijkt kan worden. Dit is allemaal op te lossen door gericht materiaal met diasporen van de gewenste organismen vanuit goed ontwikkelde gebieden naar de Wilnise Bovenlanden te brengen. Dat zal gebeuren door uitwisseling van hooi (in combinatie met

het aanbrengen van bovengenoemde beschutting), grazers, maaiapparatuur, monitorders en andere natuurliefhebbers.

Snelle vestiging van hinderlijke soorten ('stoorsorten') is een derde knelpunt: het tegenovergestelde van het tweede. Soorten die ongewenst zijn, als els, wilg, distels, ridderzuring en pitrus, kunnen zich op kale grond en zelfs in dicht grasland vestigen, vooral wanneer de inrichting niet in één keer een nat en schraal uitgangsmilieu heeft opgeleverd. De stoorsorten zijn al wel in de polder aanwezig. Eenmaal gevestigd kunnen ze zich sterk uitbreiden en zijn dan lastig weer kwijt te raken ('primariteit en prioriteit' in ecojargon). Waar deze soorten dominant zijn geworden zullen de doelvegetaties zich niet of moeizaam vestigen. Daarom moeten tijdens het startbeheer ongewenste soorten zo mogelijk worden verwijderd. Zijn het er veel dan is verschillende keren maaien en afvoeren per seizoen de beste methode: daarmee wordt immers niet alleen de stoorsort 'afgesneden' / teruggezet maar ook de voedselrijkdom bestreden waarop ze gedijt. Het allerbelangrijkste is echter de vestiging van stoorsorten voor te zijn door in één keer een zo goed mogelijk uitgangsmilieu 'op te leveren'. Dus niet na het plaggen 2 jaar wachten met peilverhoging, maar direct opvolgend. Op deze manieren kan de vestiging en groei van stoorsorten onder controle worden gehouden tot de kale grond voldoende begroeid is en de bodem voldoende voedselarm. Daarna speelt het probleem niet meer.

Maatregelen startbeheer schraallanden (plagpercelen):

- Extra beurten maaien en afvoeren gedurende tenminste 2 jaren na 'sluiting' vegetatie
- Verspreiden van maaisel uit andere gebieden
- Eventueel: licht inzaaien
- Controle op (monitoring) en verwijdering van stoorsorten

In reguliere SNL vergoeding is alleen rekening gehouden met één maaibeurt per seizoen (instandhoudingsbeheer) en met (beperkte) monitoring na 6 jaar. De extra inspanningen kunnen daarom het best als onderdeel van het inrichtingsproces worden benaderd (en gecalculeerd).

3. Startbeheer kruidenrijke en faunarijke graslanden

Een ander deel van de polder bestaat uit productief agrarisch grasland. Dit type grasland is juist te dicht voor de vestiging van de doelsoorten, in de diepe schaduw tussen de snelgroeiende productiegrassen kunnen ze niet kiemen noch zich vestigen. Het startbeheer is er hier op gericht om de vegetatiestructuur meer open en minder productief te maken. Dat zal gebeuren door minder te bemesten en beweiden en, in overleg met de pachters, extra hooilandbeheer toe te passen. De "holle zode" van half-voedselrijke graslanden is veel geschikter voor de vestiging van kruiden en een rijke insectenfauna. Slootbagger wordt waar mogelijk op andere percelen gedeponneerd, bv. met natuurbeheertype vochtig weidevogelgrasland.

De half-voedselrijke graslanden zullen zich geleidelijk ontwikkelen onder invloed van het staken van de bemesting. De periode die dit in beslag neemt is onzeker, maar kan lang duren in weerwil van het feit dat de Staatsbosbeheerpercelen al enige tijd een verminderde mestgift ondergaan. Om deze ontwikkeling te versnellen wordt voorgesteld om bij wijze van proef op 2 percelen een uitmijnbeheer uit te proberen. Hiermee kan een indruk worden opgebouwd van de reactie van het gebied op deze maatregel.

Bij uitmijnen tracht men verschraling van vegetatie en bodem te bereiken door maaien en afvoeren. Het doel daarbij is om de voor plantengroei beperkende voedingsstof, doorgaans fosfor, uit te putten. Om dit proces te versnellen kunnen de andere nutriënten, stikstof of kalium, juist toegediend worden teneinde de vegetatieproductie enkele jaren zo hoog mogelijk te maken en daarmee een maximale hoeveelheid maaisel en dus ook fosfor af te voeren. Op sterk vermeste bodems kunnen hiertoe ook tijdelijk extra productieve soorten worden ingebracht, zoals mais of Italiaans raaigras, maar de Wilnise Bovenlanden zijn hiervoor al té lang in een extensief/natuurgericht beheer.

De resultaten van de proef kunnen worden besproken in het beheerdersoverleg.

Maatregelen startbeheer kruidenrijke graslanden:

- Uitmijnbeheer als proef op 2 percelen: bepalen nutriëntenbeschikbaarheid bodem, bemestings-/uitmijnadvies, toedienen extra kalium of stikstof, zorgvuldig hooilandbeheer en slootbeheer, monitoren effecten.

In reguliere SNL-vergoeding is alleen rekening gehouden met maaien en weiden in combinatie met agrarisch medegebruik (instandhoudingsbeheer) en met (beperkte) monitoring na 12jaar. De extra inspanningen kunnen daarom het best als onderdeel van het inrichtingsproces worden benaderd (en gecalculeerd).

4 Ontwikkelingsbeheer plagpercelen

Tijdens de tweede fase van het proces is op de plagpercelen de structuur van de schraallandvegetatie al voor een groot deel aanwezig. Kale grond is bedekt door een kruidlaag en moslaag. Het kruiden- en faunarijk grasland is minder productief, herbergt al meer soorten en gaat haar naam geleidelijk eer aan doen. Het is nu zaak om na te gaan of de ontwikkelingen de goede kant op gaan en zo nodig bij te sturen. Het aanbrengen van hooi voor beschutting wordt gestaakt als er voldoende vegetatie is. Het maaibeheer van de schraallanden wordt gecontinueerd, met een frequentie die is afgestemd op de gewasproductie. Als de vestiging of uitbreiding van stoorsorten afneemt hoeven ze ook minder vaak/veel verwijderd te worden.

Er vindt dus een geleidelijke overgang plaats van startbeheer naar instandhoudingsbeheer. Het instandhoudingsbeheer kan worden ingezet als er voldoende kwalificerende structurelementen, ruimtelijke condities en soorten aanwezig zijn om het natuurdoeltype als "goed" te beoordelen.

Een geleidelijke verschuiving vindt plaats van hooi aanbrengen en ongewenste soorten verwijderen naar maaien en afvoeren.

5 Instandhoudingsbeheer

De natuurdoeltypen zijn nu goed ontwikkeld. Het instandhoudingsbeheer komt vooral neer op maaien, weiden en afvoeren op de juiste tijden, zie Index Natuur en Landschap en de planvorming door Bui-tegewoon/Rudi Terlouw voor een accurate beschrijving. Het aanbrengen van maaisel uit bestaande schraallanden wordt gestaakt. Ongewenste soorten verwijderen is minder vaak nodig. Typische ongewervelden, zoals dagvlinders, zijn veelal aan specifieke (kritische) plantensoorten gebonden en zullen zich in deze fase gaan vestigen.

Bijlage VII Uitwerkingen Voorlopig Ontwerp in Definitief Ontwerp

In onderstaand overzicht wordt weergegeven welke inhoudelijke besluiten er zijn genomen over de inrichting van de Wilnise Bovenlanden sinds het vaststellen van het Voorlopig Ontwerp (VO) in 2011. Tevens wordt aangegeven of deze besluiten in lijn liggen met de afspraken uit het VO, of dat de besluiten afwijken. De besluiten zijn verwerkt in het Definitief Ontwerp.

Thema	Datum besluit	Besluit	In lijn met VO
Natuur	18-01-2012	De natte ecologische verbinding met Groot Wilnis-Vinkeveen wordt ter hoogte van de Wilnise Zuwe en de N212 verspringend langs de zuidzijde en de noordzijde van de Veldwetering gerealiseerd (variant Zuid-Kievit+)	JA
	04-06-2012	Er wordt vastgehouden aan de afgesproken fasering voor de aanleg van het nat schraalland en er gaat gewerkt worden met pilots voor de aanleg van nat schraalland.	JA
	11-7-2013	De locaties van de nat schraallanden worden vastgesteld.	JA
Water	18-01-2012	De Stuurgroep gaat akkoord met het instellen van natuurlijk peilbeheer.	JA
	28-11-2013 + 23-01-2013	Er worden geen tijdelijke peilgebieden ingericht om natuurlijk peilbeheer bij het nat schraalland mogelijk te maken. Wel komen er waterhuishoudkundige voorzieningen rond een deel van de nat schraallanden en het plasdrasgebied, zodat beheer mogelijk is.	NEE
Landbouw en natuurondernemerschap	11-07-2013	Verklaring natuurondernemerschap wordt ondertekend. De Verklaring geeft de intentie weer van alle partners om het natuurondernemerschap te realiseren met de in de Verklaring omschreven afspraken.	JA
Recreatie	18-01-2012	De stuurgroep stemt in met het voorstel voor de wandelpadenstructuur met de volgende aanpassingen: <ul style="list-style-type: none"> • Het gebied wordt afgesloten voor honden. Er worden veeroosters geplaatst om honden tegen te houden. • Het gebied wordt niet opengesteld tijdens het broedseizoen. • De wandelpaden worden geschrapt in het geval dat geen ontheffing wordt verleend op de openstellingsplicht vanwege SNL-subsidie voor beheer. • Eerst wordt het pad vanaf de Molenland aangelegd en wordt de verstoring van 	JA

		weidevogels nader bekeken voordat het pad tussen Amstelkade en Bovendijk eventueel wordt aangelegd.	
	04-09-2012	De Stuurgroep gaat akkoord met start van Hunnie Adventures in oktober 2012 voorafgaand aan afronding en vaststelling van het Definitief Ontwerp.	JA
	28-11-2013	Er worden binnen het project Wilnisse Bovenlanden geen vogel observatiepunten gerealiseerd.	NEE
Monitoring	28-11-2013	Het opstellen van een monitoringsplan wordt uitgesteld naar de aanbestedingsfase (eerste twee kwartalen van 2014)	NEE

Bijlage VIII Verklaring natuurondernemerschap

Verklaring Natuurondernemerschap in de Wilnise Bovenlanden

11 juli 2013 te Wilnis

Partners

Arie van Oosterom (natuurondernemer)

Dick Oudijk (natuurondernemer)

Gedeputeerde Staten van Utrecht

Directie Regio West Staatsbosbeheer

Dagelijks Bestuur van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht

Burgemeester en Wethouders van Gemeente De Ronde Venen

Burgemeester en Wethouders van Gemeente Nieuwkoop

Gebiedscommissie Utrecht-West, namens hen voorzitter Stuurgroep Bovenlanden

Ondergetekenden verklaren dat zij zich maximaal in zullen spannen om de natuurdoelen voor de Wilnise Bovenlanden te realiseren, met inzet van natuurondernemerschap.

1. Procesafspraken

- Alle partners zijn onderdeel van dit proces met vertrouwen in elkaar en in het resultaat.
- Alle partners onderschrijven het op 23 augustus 2011 vastgestelde Voorlopig Ontwerp als uitgangspunt voor inrichting.
- Deze Verklaring betreft de Wilnise Bovenlanden in Utrecht en de eigendommen van de betrokken natuurondernemer in Zuid-Holland.
- Het gebied zal in samenhang en in onderlinge afstemming tussen Staatsbosbeheer en de twee natuurondernemers worden beheerd.
- Beide betrokken ondernemers hebben de intentie de gronden in hun eigendom middels functiewijziging middels het stelsel van Particulier Natuurbeheer in te richten voor de afgesproken natuurdoelen. Op basis van nadere bedrijfseconomische uitwerkingen, gereed in december 2013, kunnen zij een definitief besluit nemen. Na dit besluit zullen zij binnen een periode van maximaal drie jaar hun gronden inrichten middels Particulier Natuurbeheer.
- De provincie Utrecht spant zich in middelen beschikbaar te hebben in de periode van drie jaar na bovengenoemde beslissing voor afwaardering en inrichting van de gronden

- en aansluitend daarop voor beheervergoedingen van de natuurdoelen conform het Definitief Ontwerp.
- De Gebiedscommissie Utrecht–West verleent ondernemers hulp bij het aanvragen van benodigde contracten en vergunningen.
- De provincie Utrecht, waterschap Amstel, Gooi en Vecht en de gemeenten De Ronde Venen en Nieuwkoop spannen zich in de afspraken in deze Verklaring tot uitvoering te brengen.
- De publiekrechtelijke bevoegdheden van genoemde partijen worden niet aangetast door deze Verklaring.

2. Inhoudelijke afspraken

2.1 Natuurdoelen en natuurbeheer

- De Wilnisse Bovenlanden zijn een natuurgebied met bijzondere potentie voor weidevogels, soortenrijke sloten en vochtige hooilanden.
- Het gebruik van het gebied staat ten dienste van de natuurwaarden.
- De natuurdoelen zijn:
 - 48 ha natte schraallanden
 - 53 ha kruiden- en faunarijk grasland
 - 214 ha vochtig weidevogelgrasland
- Het gebied wordt als samenhangend geheel beheerd door de twee natuurondernemers en Staatsbosbeheer.
- De ondernemers rapporteren jaarlijks middels een ecologisch jaarverslag over het gevoerde beheer en de bereikte resultaten.
- De drie beheerders in het gebied overleggen jaarlijks over het gevoerde beheer, de bereikte resultaten en het beheer voor het komende jaar.
- In de eerste vijf jaar na inrichting van het gebied is sprake van ontwikkelingsbeheer. Dat houdt in dat begeleiding beschikbaar is om het voor dit gebied benodigde beheer te ontwikkelen.
- De in te zetten hoeveelheid mest is gebaseerd op de natuurdoelen en wordt berekend aan de hand van de door jaarlijkse monsterringen bepaalde nutriënteninhoud van de mest. Dit is nader uitgewerkt in de Toelichting.
- Op kruiden- en faunarijk grasland en op 15% van de weidevogelgraslanden wordt geen mest opgebracht anders dan door beweiding.
- De huidige onderbemaling wordt deels opgehoogd voor gebruik als standweide en deels ingezet als vestigingsplas–dras voor weidevogels.

2.2 Watersysteem

- Het waterpeil wordt vastgesteld middels een nog vast te stellen peilbesluit.
- Over het watersysteem zijn afspraken gemaakt in het Voorlopig Ontwerp. Deze worden geconcretiseerd in het Definitief Ontwerp. Dit is leidend bij realisatie van het natuurondernemerschap.
- Het waterpeil sluit aan op de natuurfunctie, en de doelen die daarvoor zijn vastgelegd in het Natuurbeheerplan, van het gebied. Bij herziening van het peilbesluit elke tien jaar wordt het waterpeil opnieuw afgestemd op de functies. De beheersbaarheid, en daarmee draagkracht voor beweiding en berijding (door natuurondernemers), is een belang dat nadrukkelijk wordt meegenomen in de afweging, de toelichting kan hierbij gelden als bouwsteen voor het peilbesluit. Bij de totstandkoming van peilbesluiten is er ruimte voor inspraak door alle belanghebbenden.
- Het natuurgerichte waterregime wordt ingesteld op het moment dat de genomen inrichtingsmaatregelen dit vereisen en mogelijk maken.

11 juli 2013

- De aanwezige onderbemaling(en) word(t)(en) opgeheven na inrichting voor Particulier Natuurbeheer.
- De eigendomspercelen van de natuurondernemer die in Zuid-Holland liggen zullen een peil krijgen dat gelijk is aan dat in Utrecht.
- Voor het benodigde maaibeheer van de natste percelen, waaronder de vestigingsplasdras in de voormalige onderbemaling, worden, indien nodig, tijdelijke maatregelen getroffen.

2.3 Pacht en eigendom

- De gronden in eigendom van de ondernemers worden via Particulier Natuurbeheer omgezet naar natuur. De bestemming natuur wordt in bestemmingsplan van de betreffende gemeente vastgelegd.
- Staatsbosbeheer verpacht een deel van haar gronden middels geliberaliseerde pacht aan de twee ondernemers. Bij goede afstemming en naleving van de onderlinge afspraken zal Staatsbosbeheer de pachtovereenkomsten met de twee natuurondernemers steeds verlengen.
- BBL verwerft op vrijwillige basis de resterende percelen binnen de EHS. De intentie is dat verworven percelen beschikbaar komen voor de drie beheerders.
- Via ruiling van gronden tussen Staatsbosbeheer, ondernemers en BBL werken de partners toe naar een optimale verdeling van percelen. Ruiling vereist instemming van alle betrokken eigenaren.

2.4 Tjdpad

- Na vaststelling van het Definitief Ontwerp zal het waterschap de procedure voor een nieuw peilbesluit in gang zetten.
- De aanvraag voor Particulier Natuurbeheer kan worden ingediend na opname in de Natuurbeheerplannen van beide provincies. Het eerste moment daarvoor is eind 2013.
- Er zijn nog gronden binnen de Wilnis Bovenlanden in particulier eigendom. Zodra het Grondstrategieplan Utrecht-West door de Gebiedscommissie is vastgesteld en de provincie heeft ingestemd met het plan, start het programmabureau Utrecht-West samen met DLG de actieve verwerving binnen geldende procedures en geldende provinciale grondstrategie.

3. Overige afspraken

- De ontsluiting van de betrokken percelen wordt vastgelegd in het Definitief Ontwerp.
- De ondernemers kunnen voor het maken van een inrichtingsplan in het kader van Particulier Natuurbeheer gebruik maken van het inrichtingsplan zoals opgenomen in het Definitief Ontwerp.
- De ondernemers kunnen voor het maken van een beheer plan in het kader van Particulier Natuurbeheer gebruik maken van het samenhangende beheerplan dat is opgenomen in het Definitief Ontwerp.
- Realisatie van het Definitief Ontwerp in het deel van de Wilnis Bovenlanden dat niet is betrokken bij natuurondernemerschap zal starten na vaststelling van het Definitief Ontwerp. Werkzaamheden worden hierbij zoveel als mogelijk op elkaar afgestemd.
- In de Toelichting is nader uitgewerkt welke achtergronden en bedoeling bovenstaande afspraken hebben.

11 juli 2013

Ondertekend op 11 juli 2013 te Wilnis

	 A. van Oosterom Natuurondernemer
	 D.L. Oudijk Natuurondernemer
 provincie :: Utrecht	 Namens Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht drs. R.W. Krol Gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling en Landelijk Gebied
 Staatsbosbeheer	 Namens Staatsbosbeheer ir. W.R.J. Neutel Districtshoofd Utrecht
 Waterschap Amstel, Gooi en Vecht	 Namens Waterschap Amstel, Gooi en Vecht G.C.M. Korrel Lid Dagelijks Bestuur
 Gemeente De Ronde Venen	 Namens gemeente De Ronde Venen ir. P.C. Palm Wethouder
 nieuwkoop	 Namens gemeente Nieuwkoop G.A.H. Elkhuizen Wethouder
 Utrecht-West	 Namens Gebiedscommissie Utrecht-West D.M. Boogaard Voorzitter Stuurgroep Bovenlanden

11 juli 2013

Bijlage IX Convenant beheer natuur

Convenant beheer natuur Utrechtse Wilnisse Bovenlanden

PARTIJEN:

1. Gedeputeerde Staten van de Provincie Utrecht, vertegenwoordigd door de heer drs. R.W. Krol, gedeputeerde, daartoe gemachtigd ingevolge hun besluit van 6 december 2011, verder te noemen "de Provincie";
2. De directeur Regio West van Staatsbosbeheer, mevrouw ir. A.M. Roessen, verder te noemen "Staatsbosbeheer";

OVERWEGENDE DAT:

1. de Gebiedscommissie de Venen/Stuurgroep De Bovenlanden¹ en de Provincie overeenstemming hebben bereikt over een Voorlopig Ontwerp voor de inrichting van het Utrechtse deel van de Wilnisse Bovenlanden (in het vervolg aangeduid met "De Bovenlanden");
2. het onder 1 bedoelde Voorlopig Ontwerp door Gedeputeerde Staten op 23 augustus 2011 is vastgesteld;
3. Staatsbosbeheer eigenaar is van de gronden in de Bovenlanden die op korte termijn zullen worden ingericht;
4. er in het Voorlopig Ontwerp sprake is van een af te sluiten beheerconvenant tussen Staatsbosbeheer en de provincie;
5. de inrichting van het gebied met het oog op de te realiseren natuurbeheertypen, zoals die vastgelegd zullen worden in het (aan te passen) Natuurbeheerplan van de provincie Utrecht, gevolgd dient te worden door een adequaat beheer om die natuur duurzaam in stand te houden en te ontwikkelen en mogelijke negatieve neveneffecten zoveel mogelijk te voorkomen;
6. het van belang is dat de gronden in eigendom van Staatsbosbeheer ook nu al adequaat beheerd worden;
7. het wenselijk wordt geacht dat ook derden inzicht hebben in de afspraken die Staatsbosbeheer en de Provincie maken over het beheer van De Bovenlanden;
8. partijen zich realiseren dat er een Decentralisatieakkoord tussen Rijk en de provincies voor besluitvorming voorligt, dat ertoe zal leiden dat de Provincie verantwoordelijk is voor het natuurbeleid, de realisering van nieuwe natuur en het natuurbeheer inclusief de financiering daarvan in de provincie Utrecht;
9. er over de beoogde inrichting en het beoogde beheer van het middengebied door natuurondernemers de komende tijd nadere afspraken gemaakt zullen worden en dit onderdeel van het Voorlopig Ontwerp om die reden buiten dit convenant is gehouden;

¹ Stuurgroep De Bovenlanden bestaat uit een vertegenwoordiging met mandaat van Gebiedscommissie de Venen. In deze Stuurgroep participeren gemeente De Ronde Venen, Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, LTO Noord, Staatsbosbeheer, Natuur en Milieufederatie Utrecht en ANV de Utrechtse Venen; de Provincie is adviserend lid.

SPREKEN HET VOLGENDE AF:

1. Staatsbosbeheer is verantwoordelijk voor het beheer van alle gronden die hij in eigendom heeft in De Bovenlanden; het beheer is gericht op de door Stuurgroep De Bovenlanden en de Provincie overeengekomen natuurbeheertypen, zoals die zullen worden vastgelegd in het (aan te passen) Natuurbeheerplan van de provincie Utrecht, ervan uitgaande dat het gebied adequaat is ingericht met het oog op deze beheertypen.
2. Na inrichting van het gebied voor natuur zullen de gronden zoveel mogelijk, waar passend met het oog op de te realiseren natuurbeheertypen, door Staatsbosbeheer verpacht worden aan lokale agrariërs, waarbij in de pachtcontracten specifieke bepalingen worden opgenomen in verband met de beoogde natuurdoelen. Die bepalingen betreffen in elk geval maadata en de mate van bemesting en gewasbescherming/onkruidbestrijding. Het beoogd natuurondernemerschap in het middengebied wordt in een apart traject verder uitgewerkt.
3. Tot het tijdstip waarop het gebied verder voor natuur wordt ingericht, zal Staatsbosbeheer de gronden ook zo veel mogelijk verpachten aan lokale agrariërs; dit geschiedt via geliberaliseerde pachtcontracten met specifieke bepalingen met het oog op de na te streven (toekomstige) natuurdoelen.
4. Afspraken over het onderhoud van de (natuurvriendelijke) oevers kunnen deel uitmaken van de pachtcontracten voor de aanliggende percelen.
5. De pachters zijn ervoor verantwoordelijk dat de door hen gepachte gronden goed beheerd worden en de specifieke bepalingen in de afgesloten pachtcontracten in verband met de beoogde natuurdoelen worden nageleefd.
6. Staatsbosbeheer ziet er op toe dat de pachters de gronden beheren conform de bepalingen in de afgesloten pachtcontracten.
7. Staatsbosbeheer zal met een platform van vertegenwoordigers van bewoners en gebruikers overleggen over het gevoerde en te voeren beheer van De Bovenlanden, waarbij zoveel mogelijk zal worden aangesloten bij bestaande of op te richten overlegstructuren in het gebied. Kritische opmerkingen, wensen en/of vragen over het beheer door bewoners en gebruikers worden bij voorkeur via dit platform ingebracht.
8. Staatsbosbeheer zal op basis van het onderdeel beheer in het Definitief Ontwerp (voor de inrichting van De Bovenlanden) een beheerplan voor De Bovenlanden uitwerken, waarin in elk geval wordt ingegaan op de doelcomponenten (uitgewerkte concrete en meetbare natuurdoelen), de terreincondities die nodig zijn om de doelcomponenten te realiseren, de maatregelencriteria (onder welke voorwaarden/omstandigheden maatregelen genomen zullen worden), de globale kosten op basis van normbedragen en wat en de wijze waarop Staatsbosbeheer zal monitoren.
9. Het beheerplan is openbaar. Staatsbosbeheer zal over het beheerplan overleggen met de Provincie, Stuurgroep De Bovenlanden en het platform van vertegenwoordigers van bewoners en gebruikers.
10. De Provincie zal als gevolg van het Decentralisatieakkoord de beheervergoedingen voor Staatsbosbeheer vanaf 2014 via het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) laten verlopen. De hoogte van de vergoedingen zal nader bezien worden in het kader van de op te stellen provinciale Beheervisie.
11. Staatsbosbeheer zal zich inspannen om uit het aan hem toegekende budget voldoende geld te reserveren voor De Bovenlanden zodat het beheerplan kan worden uitgevoerd.

12. Mocht onverhoopt blijken dat er te weinig geld is om het gewenste beheer van De Bovenlanden uit te voeren, dan zullen de Provincie en Staatsbosbeheer in overleg met Stuurgroep De Bovenlanden beziën welke consequenties dit heeft voor de overeengekomen inrichting en het beheer.
13. Staatsbosbeheer zal de natuurmonitoring uitvoeren conform de landelijke systematiek zoals die in het kader van het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) wordt uitgewerkt.
14. Als uit de monitoring blijkt dat de natuurdoelen niet gehaald worden, zal de Provincie in overleg met Staatsbosbeheer nagaan of en welke aanvullende beheermaatregelen gewenst zijn.
15. Naast de natuurmonitoring zullen in het Definitief Ontwerp monitoringsafspraken gemaakt worden met het oog op het kunnen beheersen van risico's op ongewenste neveneffecten.
16. Via de controlesystematiek van het SNL zal de provincie erop toezien dat Staatsbosbeheer het beheer adequaat uitvoert.
17. Staatsbosbeheer zal de Provincie en Stuurgroep De Bovenlanden jaarlijks een rapportage sturen over het gevoerde beheer en een doorkijk naar het te voeren beheer in het volgende jaar. De resultaten van het overleg met het platform van vertegenwoordigers van bewoners en gebruikers zal onderdeel uitmaken van deze rapportage.
18. Het convenant is openbaar.
19. Het convenant bevat uitsluitend inspanningsverplichtingen. Bij verschil van mening overleggen partijen met elkaar over mogelijke oplossingsrichtingen. Een geschil wordt niet ter beslissing aan de rechter voorgelegd.
20. Ingeval van onvoorziene omstandigheden overleggen partijen met elkaar over de (mogelijke) gevolgen voor dit convenant.
21. Het convenant kan met instemming van partijen worden opgezegd.
22. Het convenant heeft een onbepaalde looptijd en treedt in werking op de datum dat het convenant door beide partijen is ondertekend.

Aldus overeengekomen en ondertekend in tweevoud,

Namens de Provincie Utrecht,
De heer drs. R.W. Krol, gedeputeerde,
te Utrecht,
datum: 8-12-2011

provincie :: Utrecht

Namens Staatsbosbeheer,
Mevrouw ir. A.M. Roessen, directeur Regio West,
te Amsterdam,
datum: 12/12/12

(Handwritten signature of A.M. Roessen)

Bijlage X Literatuur

Besse – Lototskaya, A., P.F.M. Verdonschot & D.T.B.M. Dekkers, 2011. *Nulmeting steekmuggen en knutten in de Bovenlanden. Monitoring 2010*. Alterra, Wageningen.

Broek, T. van den, 2008. *Bodemonderzoek ten behoeve van natuurontwikkeling in de Bovenlanden*. Royal Haskoning, Rotterdam.

Broek, T. van den, 2008a. *Belang van Bovenlanden voor weidevogels. Memo*. Royal Haskoning, Rotterdam.

Broek, T. van den, 2008b. *Indicatie verstoringafstanden voor weidevogels*. Royal Haskoning, Rotterdam.

Dienst Landelijk Gebied, 2011. *Notitie. Ecologische verbinding Wilnisse Bovenlanden – Groot Wilnis–Vinkeveen*. Utrecht.

Klaarenbeek, R., 2009. *Natuurinrichting De Bovenlanden. Basisdocument hydrologie en waterhuishouding*. DLG West, Utrecht.

Klaarenbeek, R., 2011. *Effectenstudie natuurlijk peilbeheer*. BWZ Ingenieurs, Culemborg.

Leerdam, A., 2011. *Deskundigenadvies haalbare schraallandontwikkeling in De Wilnisse Bovenlanden*. Allards Wateradvies, Rumpst.

Nijs, A. & R. Kuil, 2009. *Zoetwatergemeenschap Bovenlanden*. DLG West, Utrecht.

Smit, B.I., 2008. *Plangebied De Bovenlanden. Gemeenten De Ronde Venen en Nieuwkoop. Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase). RAAP Rapport 1819*. RAAP, Weesp.

Verdonschot P.F.M. & R.C.M. Verdonschot, 2010. *Nulmeting steekmuggen en knutten in de Bovenlanden. Monitoring 2009*. Alterra, Wageningen.

Verdonschot P.F.M., 2011. *Risico-analyse steekmuggen en knutten in de Bovenlanden en mogelijke maatregelen om overlast zo veel mogelijk te voorkomen. Notitie*. Alterra, Wageningen